

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní program: Informační studia a knihovnictví

Studijní obor: INSK

Bakalářská práce

Monika Fournial

Práce s textem v muzejních expozicích

Text Use in Museum Exhibition

Praha 2022

Vedoucí práce: Mgr. Nina Wančová, Ph.D.

Poděkování

Považuji za svou milou povinnost poděkovat vedoucí práce, paní Mgr. Nině Wančové, Ph.D., za její lidskou podporu, kterou mě motivovala v těžších chvílích při psaní bakalářské práce a za její odborné vedení, extrémní trpělivost a cenné rady, kterými mě posouvala odborně dál. Děkuji také své rodině, která při mně stála po celou dobu mého studia.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu, a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 7. února 2022

Monika Fournial

Identifikační záznam:

FOURNIAL, Monika, 2022. Práce s textem v muzejních expozicích. Praha. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta. Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí práce Mgr. Nina Wančová, Ph.D.

Abstrakt (česky)

Bakalářská práce se zabývá psaným textem v muzejních expozicích. Ačkoli jsou texty v muzeu běžnou součástí expozic, nemáme v České republice k dispozici příliš odborných materiálů nebo návštěvnických studií, které by se prací s muzejním textem věnovaly do větší hloubky. V bakalářské práci je popsána proměna využívání textu jako komunikačního nástroje mezi muzeem a návštěvníkem od 2. pol. 20. století a jeho současné využívání v různých formách expozic. Jsou v ní shrnuty poznatky a přístupy pro práci s obsahem, na základě hierarchického a funkčního členění muzejního textu a s formou, která se týká vizuální prezentace muzejního textu. Cílem bylo zhodnotit vztah mezi obsahovým zpracováním a následnou vizuální prezentací informací a posoudit jejich vliv a přínos pro návštěvníka. Metodologicky výzkumná část kombinuje obsahovou analýzu textů dvou úvodních informačních panelů a online dotazníkového šetření. Výsledky výzkumu potvrdily, že délka a srozumitelnost textu jsou zásadní faktory, které ovlivňují motivaci návštěvníků, zda a v jaké míře texty v muzeu číst. V závěru jsou potvrzeny předpoklady z dosud zjištěných výzkumů a formulována doporučení pro práci s textem, které mohou pozitivně ovlivnit zvýšení obsahové přitažlivosti, čtivosti a srozumitelnosti muzejních textů pro návštěvníky, a tím zlepšit celkový zážitek z návštěvy muzea.

Klíčová slova (česky)

muzejní text, informační panely, texty v expozicích, muzejní komunikace, návštěvnická zkušenost, muzejní popisky.

Abstract (in English)

The bachelor thesis deals with written text in museum exhibitions. Although texts are a common part of museum exhibitions, we do not have many professional materials or visitor studies in the Czech Republic that deal with working with museum text in greater depth. This paper describes the changing use of text as a communication tool between museum and visitor since the second half of the 20th century and its current use in various forms of exhibitions. It summarizes the findings and approaches for working with content, based on the hierarchical and functional structure of museum text, and with form, which relates to the visual presentation of museum text. The aim was to evaluate the relationship between content processing and the subsequent visual presentation of information, and to assess their impact and benefit for the visitor. Methodologically, the research part combines content analysis of the texts of two introductory information panels and an online questionnaire survey. The results of the research confirmed that the length and clarity of the text are crucial factors that influence visitors' motivation to read the texts in the museum and to what extent. The paper concludes by confirming the assumptions made in the research findings to date and formulating recommendations for working with text that can positively influence the increase in content appeal, readability, and comprehensibility of museum texts for visitors, thereby improving the overall experience of a museum visit.

Key words (in English)

museum text, information panels, texts in exhibitions, museum communication, visitor experience, museum labels.

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 SPOLEČENSKÉ A ODBORNÉ ROLE MUZEA.....	10
2 MUZEJNÍ KOMUNIKACE A JEJÍ VÝVOJ	12
2.1 VÝVOJ MUZEJNÍ KOMUNIKACE PODLE DEFINIC ICOM.....	12
3 TEXT V RŮZNÝCH FORMÁCH EXPOZIC	17
4 PRÁCE S PSANÝM TEXTEM V EXPOZICI	23
4.1 INFORMAČNÍ DESIGN TEXTŮ V EXPOZICI	23
4.1.1 Hierarchické a funkční členění muzejního textu	23
4.1.2 Čtivost a srozumitelnost muzejního textu.....	28
4.2 KOMUNIKAČNÍ DESIGN TEXTŮ V EXPOZICI	32
4.2.1 Čitelnost muzejních textů	32
4.3 NOVÉ A ALTERNATIVNÍ FORMY TEXTŮ V EXPOZICÍCH	34
5 VÝZKUMNÁ ČÁST	39
5.1 DOSAVADNÍ POZNATKY A VÝCHODISKA	39
5.2 DESIGN VÝZKUMNÉ ČÁSTI.....	41
5.3 PLÁN VÝZKUMU.....	43
5.4 DESKRIPTIVNÍ ANALÝZA TEXTŮ	45
5.5 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	55
5.5.1 Výsledky dotazníkového šetření	57
5.6 DISKUZE.....	70
ZÁVĚR	74
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	76
SEZNAM OBRÁZKŮ	86
SEZNAM TABULEK.....	87
SEZNAM GRAFŮ	88
SEZNAM PŘÍLOH	89

Seznam zkratk a piktogramů

ICOM	International Council of Museums
MoMa	The Museum of Modern Art
NS	Normostrana (množství textu na stránce A4, 1800 znaků)
StB	Státní bezpečnost před rokem 1989
ÚISK	Ústav informačních studií a knihovnictví
ZŠ	Základní škola
	Piktogram označující spontánní komentáře respondentů v textu
	Piktogram označující otevřené odpovědi respondentů v dotazníku

Předmluva

Bakalářská práce vznikala v období celostátních epidemiologických restrikcí, kdy byl veškerý kulturní a společenský život výrazně omezen. Muzea byla pro veřejnost zcela uzavřena a některá řešila personální či ekonomické problémy, které téměř znemožnily nebo velmi omezily jakoukoli bližší plánovanou spolupráci v rámci bakalářské práce. Tato situace výrazně ovlivnila především její výzkumnou část, která musela být flexibilně pojata způsobem, jenž byl v dané situaci uskutečnitelný.

Oproti původnímu zadání nebylo možné provádět průzkum ve zvolených institucích a v plánovaném rozsahu, který měl posuzovat vztah formy (vizuální prezentace) a obsahu úvodních informačních panelů a popisků, neboť přístup do expozic nebyl možný ani po domluvě. Rovněž bylo nutné upravit výzkumnou metodologii, protože původně zamýšlená forma rozhovorů s návštěvníky, ať v expozicích nebo mimo prostory muzea, nebyla možná z důvodu přísných omezení mezilidských kontaktů.

Výzkum tedy porovnával obsahy dvou různých muzejních textů, které se podařilo získat v elektronické podobě a rozhovory byly nahrazeny online dotazníky doplněné o spontánní rozhovory o předložených textech s účastníky výzkumu.

Ačkoli došlo ke změně metody, výzkum plní cíl v oblasti posuzování obsahu textů a odpovídá na výzkumné otázky týkající se vztahu mezi obsahem textu a jeho vnímáním návštěvníky.

Rozsah práce od úvodu po závěr: 124 868 znaků vč. mezer, tj. 69 NS.

Úvod

Muzejní texty jsou součástí muzejní komunikace a prostředkem, který dokáže ovlivnit vyznění a úspěšnost expozice z pohledu návštěvníka. Při práci s textem a jeho finální prezentací se setkáváme s řadou úskalí, která dokážou komunikaci mezi institucí muzea a návštěvníky posílit nebo od ní zcela odradit. V České republice nemáme mnoho výzkumů, které by se muzejním textem zabývaly do větší hloubky. Bakalářská práce by měla rozšířit poznatky, které v této oblasti máme.

Jejím cílem je analyzovat text z hlediska formálního a obsahového a zjistit, jak návštěvníci muzea vnímají texty úvodních informačních panelů v souvislosti s jejich obsahovým zpracováním a zda pro ně mají tyto texty nějaký přínos.

V teoretické části práce je text popsán z pohledu vývoje muzejní komunikace od 2. pol. 20. století a následně rozebrán současný přístup k textům v různých formách expozic. Jsou v ní představeny i nové netradiční metody práce s textem a jejich využití způsobem, který se snaží o prohloubení prožitku návštěvníka z expozice. Práce se zabývá typologií a funkcí muzejních textů a shrnuje poznatky týkající se obsahu a formy muzejního textu z pohledu srozumitelnosti, čtivosti a čitelnosti. Syntéza dosavadních poznatků založených na návštěvnických studiích a muzejní praxi předkládá v práci řadu zjištění, kterými lze pozitivně ovlivnit kvalitu textů a jejich přínos pro návštěvníky. Tyto poznatky jsou následně využity i v praktické části práce.

Metodologicky výzkumná část zjišťovala vztah mezi obsahem textů dvou úvodních informačních panelů, jejich vnímání respondenty a přínos, který tyto texty pro respondenty mají. Byla řešena kombinací obsahové analýzy a dotazníkového šetření, které nahradily původně zamýšlené kvalitativní rozhovory s návštěvníky přímo v expozici. Původně plánovaný rozsah výzkumu, zjišťující vztah mezi formou (vizuální prezentací) a obsahem textu úvodního informačního panelu, nebylo možno z důvodu Covid-19 uskutečnit.

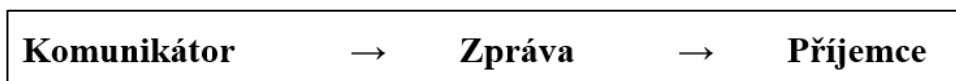
1 Společenské a odborné role muzea

Muzea jsou veřejností vnímána jako klasické kulturní instituce. V dnešní době lidé využívají muzea jako „přitažlivou a kvalitní možnost trávení volného času“, která jim navíc umožňuje získání nových informací a poučení (Šobánková, 2012, s. 85). Současně však muzea plní i vědecko-výzkumnou roli. Fungují tedy jako služba veřejnosti, která prezentuje své sbírky a jako paměťové instituce vykonávající odborné muzejní činnosti shromažďováním, zhodnocováním a ochranou sbírek (Ochrana, 2019, s. 19). Mezi základní činnosti muzeí, které vyplývají z jejich společenských i odborných rolí patří (Profesní etický kodex muzeí, © 2015):

- budování, ochrana a dokumentace sbírek;
- výzkum a studium sbírek;
- využívání a prezentace sbírek pro inspiraci, vzdělávání a potěšení společnosti.

Muzea můžeme zkoumat z více hledisek, např. podle toho, na jaký aspekt jejich činnosti se zaměříme. Pokud muzeum vnímáme např. jako vzdělávací instituci, pak můžeme na muzeum nahlížet jako na edukační médium, které podporuje vzdělávání návštěvníků (Šobánková, 2017, s. 9; Dolák, 2014, s. 30). Lze ho chápat také jako umělecké médium, které veřejnosti prezentuje a interpretuje různé druhy umění (Šobánková, 2007, s. 58; Zachová, 2011) nebo jako na médium s celospolečenským dosahem, které zprostředkovává informace a zábavu širokým skupinám obyvatelstva, kultivuje a podporuje sociální kontakty (Macek, 2011, s. 9–10).

Muzeum tudíž jako instituce využívá a vytváří různé druhy komunikace. Komunikace je jednou z hlavních funkcí muzea, která v muzejní praxi úzce souvisí s jeho odbornými činnostmi (Korsbæk Nielsen, 2014, s. 19). Definovat muzejní komunikaci lze různě. Nejrozšířenějším základním modelem, jenž na komunikaci nahlíží jako na informaci odesílanou od objektivně znalého sdělovatele k pasivnímu příjemci – uživateli, je lineární přenosový model komunikace Shannona a Weavera – viz obrázek 1.1 (Shannon a Weaver model, © 2013):

Obrázek 1.1 – Lineární přenosový model komunikace (autorka práce, 2021)

V tomto lineárním modelu však nejsou zahrnuty žádné sociální nebo kulturní aspekty ani zpětná vazba. V rámci muzejního prostředí bychom mohli říct, že návštěvníci jsou zde pasivními příjemci, jejichž znalosti nejsou uznávány, zatímco muzeum zde vystupuje jako znalá autorita,

jejíž znalosti jsou souborem statických, vždy správných faktů, které lze návštěvníkům předat (Korsbæk Nielsen, 2014, s. 22).

Vývoj komunikace muzea od tohoto velmi jednoduchého komunikačního aktu až po pružný a komplexní komunikační proces, který využívá široké škály komunikačních prostředků, bude představen podrobněji v další části práce. Text je bezpochyby stále jedním z hlavních prostředků komunikace, který se vyskytuje ve většině muzeí v různých formách a plní různé funkce.

V bakalářské práci bude věnována pozornost psanému muzejnímu textu a proměnám jeho funkcí a forem, kterými práce s textem prošla během rozvoje společnosti od 40. let minulého století po současnost. Text bude představen v souvislosti s designem expozice. Práce se zabývá rovněž tím, jak pracovat s psaným muzejním textem způsobem, který by vedl k naplnění očekávání dnešních návštěvníků.

2 Muzejní komunikace a její vývoj

Muzejní komunikace se měnila souběžně se změnami v účelu a poslání muzea. Tím, jak se muzea postupně začala orientovat na veřejnost, měnil se i způsob využívání komunikačních prostředků a jejich funkcí. Psaný text byl součástí muzejní komunikace od počátků muzejní praxe, kdy se objevoval společně s předměty, a zůstává důležitým aspektem muzejní komunikace v různých podobách a v různých rolích i dnes, kdy muzea využívají řadu dalších výrazových prostředků (Text at the Museum, 2016).

Následující část se bude zabývat tím, jak se text v komunikaci muzea v posledních desetiletích proměnil a jak s ním muzea pracují v současnosti. Jako východisko pro mapování změn a vývoje v postavení textu od druhé poloviny 20. století po současnost nám poslouží definice muzea vytvořené Mezinárodní radou muzeí (ICOM).

2.1 Vývoj muzejní komunikace podle definic ICOM

ICOM (International Council of Museums) je mezinárodní nevládní a nezisková organizace, která sdružuje muzea a muzejní pracovníky. Zaměřuje se na zkvalitňování jejich práce, pomáhá sdílet zkušenosti a definuje příležitosti, vize a cíle muzejní práce (ICOM Česká republika, 1994). Každoročně pořádá konference v různých metropolích světa. V roce 2022 je pořadatelem 26. generální konference ICOM Česká republika.¹ Definice muzea odsouhlasené výborem ICOM odrážejí status muzea ve společnosti a jeho priority. Jsou teoretickým vyjádřením toho, jak svou komunikaci a role vnímají samotná muzea (Lehmanová, 2020). Srovnání některých definic nám umožní získat pohled na proměny muzejního poslání a na to, jakým způsobem se měnil účel komunikace a povaha textů. Ačkoli se některé změny v definicích mohou zdát nepatrné, mají zásadní význam pro chápání role muzea a budou pro názornost zvýrazněny.

Definice ICOM 1946: „*Slovo muzeum zahrnuje všechny sbírky zpřístupněné společnosti. Sbírkou umělecké, technické, vědecké, historické nebo archeologické, včetně zoologických a botanických zahrad, ale vyjma knihoven, pokud nemají svůj vlastní trvalý výstavní prostor.*“ (Mezinárodní rada muzeí, 2001)

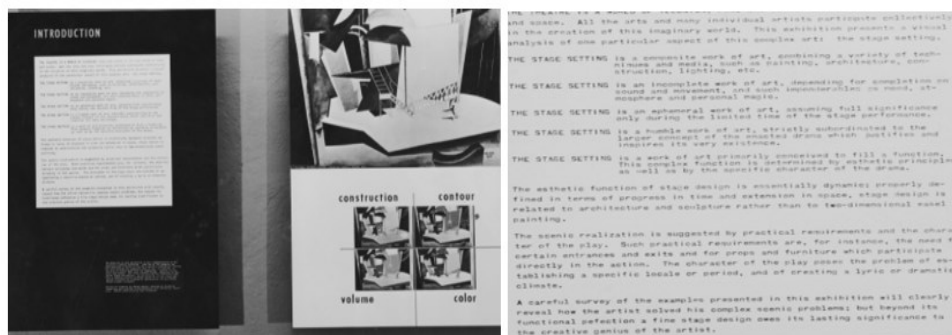
V roce 1946 v Paříži byla při příležitosti založení Mezinárodního výboru ICOM představena první definice muzea, která charakterizovala muzea jako prostor, kde se zpřístupňují sbírky

---

¹ General conference ICOM Prague 2022. In: ICOM Česká republika [online]. Brno, 2021 [cit. 2021-04-25]. Dostupné z: <http://icom-czech.mini.icom.museum/en/icom-prague-2022>

věřejnosti. Muzea se orientovala na sbírkotvornou činnost. Komunikace muzea měla především informativní účel. Muzea sice postupně začala využívat kromě štítků i didaktické panely, ty však byly náročné pro čtenáře, s množstvím odborných termínů, které souvisely se silným odborným a subjektivním kurátorským vlivem při jejich psaní. Kurátoři vystupovali jako autority vědění a předkládali informace, které byly chápány vždy jako objektivně správné. Převažovaly texty, které měly encyklopedickou povahu. Docházelo k tomu, že texty návštěvníci ve velké míře nečetli, protože pro ně byly nesrozumitelné a plné odborných nebo technických výrazů (Fruitman & DuBro, 1979 cit. podle Fragomeni, 2010). Hlavními výrazovými prostředky muzea byly předměty ze sbírek. Proto byl kladen větší důraz především na jejich výběr než na texty samotné, které byly často psány a přidávány k vystaveným předmětům až dodatečně (Fruitman & DuBro, 1979 cit. podle Fragomeni, 2010).

Zmiňované rysy vidíme na obrázku 2.1, kde je fotografie úvodního informačního panelu z archívu výstav Muzea moderního umění „World of Illusion: Elements of Stage Design“ konané v roce 1947–1948, na níž je v graficky jednotvárném a hustě psaném textu patrný odborně prezentovaný pohled, těžce srozumitelný pro laika (World of Illusion, © 2021).

"Finally, the stage setting is a work of art primarily conceived to fill a function. This complex function is determined by esthetic principles as well as by the specific character of the drama. The esthetic function of stage design is essentially dynamic; properly defined in terms of progress in time and extension in space, stage design is related to architecture and sculpture rather than to two-dimensional easel painting.

Obrázek 2.1 – Úvodní informační panel „World of Illusion“ (1947–1948) (Sunami, © 2021)

Definice ICOM 1974: „Muzeum je nezisková stálá instituce ve službách společnosti a jejího rozvoje, která získává, uchovává, zkoumá a **komunikuje** a **vystavuje za účelem studia, vzdělávání a potěšení hmotné doklady o člověku a jeho prostředí.**“ (Mezinárodní rada muzeí, 2001)

V tomto období muzea pracovala na komunikaci s návštěvníkem. Texty pomalu přecházely od vědeckého tónu připomínajícího učebnici k tónu neformálnímu, přátelskému a konverzačnímu, avšak byly stále zdlouhavé a psané jednotvárným, malým písmem, což ovlivňovalo jejich čtivost i čitelnost. Muzea se proto snažila pracovat na zatraktivnění textů tak, aby přitáhly pozornost návštěvníků. Texty se staly prvkem v hodnocení úspěšnosti komunikace a byly zařazeny do řady výzkumných studií návštěvnické spokojenosti (Faron, 2003 cit. podle Fragomeni, 2010). Proměnu stylu jazyka textu u popisku ilustruje obrázek 2.2 získaný z archívu výstavy „Information“ z roku 1970 (MoMa Archive, © 2021).

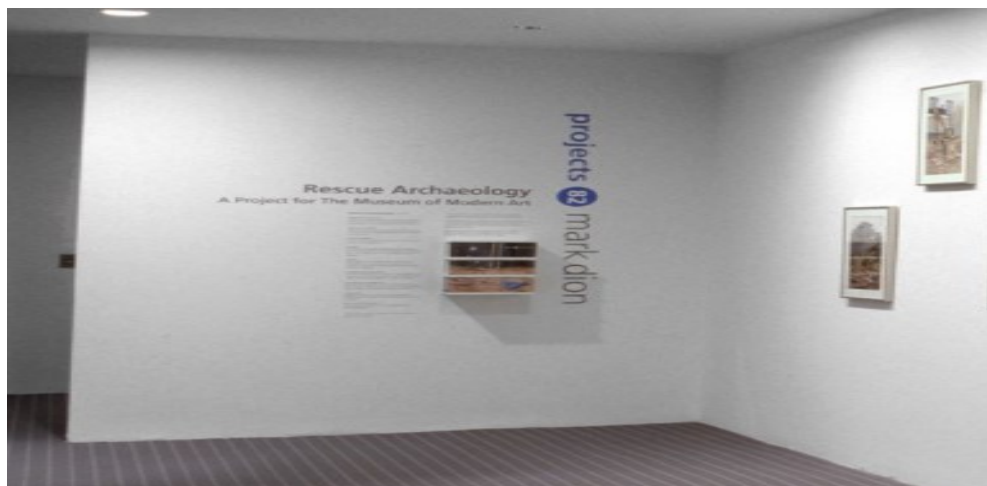

Obrázek 2.2 – Popisek z katalogu výstavy „Information“ (McShine, 1970)

Definice ICOM 2007: „*Muzea jsou stále nevýdělečné instituce ve službách společnosti a jejího rozvoje, otevřené veřejnosti, které získávají, uchovávají, zprostředkují a vystavují hmotné i nehmotné doklady o člověku a jeho prostředí za účelem studia, výchovy, vzdělávání a potěšení.*“ (Mezinárodní rada muzeí, 2001)

V roce 2007 došlo k mírné změně definice z roku 1974 zahrnutím nehmotného kulturního dědictví a tato definice je stále platná. Po roce 2000 došlo k zásadní změně v rozvoji společnosti. Vznikla nová generace návštěvníků obklopená prostřednictvím technologií a médií službami a informacemi dostupnými 24 hodin denně. Tato změna ovlivnila i prezentační činnosti muzea a muzejní texty se staly specifickým zdrojem informací. Muzea se začala více soustředit na

design a vizuální interpretaci textu a změny v práci s textem souvisely také s využíváním nových digitálních a postupně multimediálních forem obsahu. Níže na obrázku 2.3 z archívu výstavy z roku 2004 „*Rescue Archaeology*“ je ilustrována proměna práce s designem textu, kde se objevují barvy, text je členěný, různě velký, různě směřovaný, obtékající exponát (MoMa Archive, © 2021).

Obrázek 2.3 – Práce s designem textu z výstavy „*Rescue Archaeology*“ (Knight, © 2004)

V roce 2019 byl představen na generální konferenci ICOM v Kjótu nový návrh definice muzea. Tento návrh definice nebyl přijat a celosvětově se o něm diskutuje. Návrh této definice nás dostává od definování popisu toho, co muzea dělají k tomu, co by muzea měla dělat (Kirshenblatt-Gimblett, 2020). Ačkoli je otázka nové definice stále otevřená, z konceptu jejího znění je evidentní, že se bude jednat o celkovou transformaci muzejního poslání. Nové pojetí bude velkou výzvou i pro práci s textem a jeho uchopením způsobem, který by podpořil více inkluzivní demokratickou a participativní vizi muzeí. Texty by měly být zpracovány tak, aby umožnily dobrou čitelnost, která přitahuje pozornost a měly by být krátké, což souvisí se současným trendem zestručňování textů v běžné psané komunikaci. Tento trend potvrzuje i řada studií prokazující, že návštěvníci nejsou ochotni dlouhé texty číst. Délka a srozumitelnost textů bude tedy klíčová. Znění diskutovaného návrhu definice je pro představu uvedeno níže.

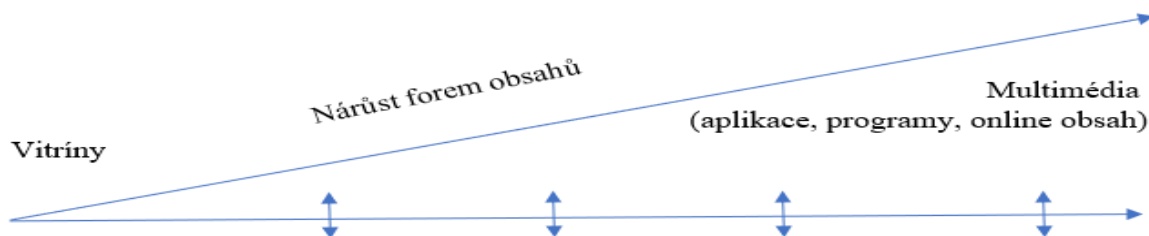
„Muzea jsou polyfonními místy demokratizace, inkluze, v nichž probíhá kritický dialog o minulosti a budoucnosti. Uznávají a řeší konflikty a výzvy současnosti, uchovávají artefakty a příklady pro blaho společnosti, chrání rozmanité vzpomínky pro budoucí generace a zaručují všem lidem stejná práva a rovný přístup k dědictví.“

Muzea nejsou zisková. Jsou participativní a transparentní, pracují v aktivním partnerství s různými komunitami a pro ně tak, aby shromažďovala, uchovávala, zkoumala, interpretovala, vystavovala a zlepšovala porozumění světu s cílem přispět k lidské důstojnosti a sociální spravedlnosti, globální rovnosti a planetární pohodě.“ (ICOM Česká republika)

Vidíme, že za 80 let došlo v muzeích k posunu od klasických odborných činností směrem ke službě veřejnosti, což sebou přineslo i nutnost změny v jeho komunikaci s návštěvníky. Tyto změny sebou přinesly i změny v povaze textů, které již neměly sloužit k pouhému předkládání informací návštěvníkům, ale jako nástroj interpretace, výchovy a porozumění. Vznikaly nové formy obsahů, které umožňují muzeím oslovovat stále širší vrstvy společnosti. Graficky je tento vývoj shrnutý v tabulce 2.1.

Tabulka 2.1 – Proměny komunikace muzea od 40. let 20. století po současnost (autorka práce, 2021)

Období	40. léta	70. léta	Po roce 2000	Současnost
Účel komunikace	Informovat	Interpretovat	Komunikovat	Participovat
Povaha textů	Informativní Objektivně správné	Interpretativní	Digitální Interaktivní Výpravné Interpretativní	On-line Multimediální Participační Inkluzivní Off-line

Období	40. léta	70. léta	Po roce 2000	Současnost
Poslání muzea	Zpřístupnění sbírek	Komunikace Akvizice Výzkum Vystavování	Zprostředkování Akvizice Výzkum Vystavování	Participace Mediace Inkluze Demokratizace
Význam sbírky	Informovat	Studijní Vzdělávací K potěšení	Výchovný Studijní Vzdělávací K potěšení	Přispívající k porozumění Řešení konfliktů

3 Text v různých formách expozic

Třetí kapitola přechází od obecného hodnocení textu coby součásti muzejní komunikace k jeho různému využití v muzejních expozicích, které je propojeno s praktickými příklady. Toto odlišné využití textu je založeno na různých přístupech muzeí k muzejní prezentaci. Každé muzeum má své vize, poslání a hodnoty, které naplňuje skrze své aktivity včetně expozic. Odlišnost v cílech, které si muzea kladou, se promítá i do různých forem expozic, ve kterých muzea využívají v různé míře a různým způsobem rozdílných komunikačních prostředků a tím určují styl expozice (Text at the Museum, 2016). Text je běžně využívaným komunikačním prostředkem, který je nejen levný, ale zároveň široké veřejnosti přístupný. Text může v expozici fungovat jako grafický prvek nebo jako průvodce výstavou či doplněk nezbytný pro pochopení prezentovaného obsahu. Níže si uvedeme charakteristiky některých přístupů k tvorbě expozic s důrazem na práci s textem a inspirativní příklady jejich využití.

Dokumentární přístup

Dokumentární pojetí expozice klade větší důraz na exponáty než na samotný text. Vychází často z chronologického nebo geografického hlediska, kdy exponáty bývají řazeny podle stáří, věku, časové posloupnosti nebo místa.

Dokumentární pojetí můžeme nalézt např. v Památníku holokaustu v Berlíně² na obrázku 3.1. Jeho horní část je svým velmi formalistickým pojetím otevřená jakékoli interpretaci a zapojení ze strany návštěvníků a jeho spodní část dokumentárně shrnuje události předkládáním konkrétních informací o obětech. Expozice dokáže navzdory čistě informativnímu a dokumentárnímu stylu, kde texty fungují pouze jako nositelé faktů (jmen obětí a jejich životních událostí), působit v kontextu německé historie na návštěvníky velmi emocionálně (Kirshenblatt-Gimblett, 2020).

---

² Holocaust Denkmal Berlin [online]. Berlin: Förderkreis Denkmal e.V. [cit. 2021-04-25]. Dostupné z: <https://www.holocaust-denkmal-berlin.de>

Obrázek 3.1 – Nadzemní a vnitřní část muzea „Holocaust Denkmal Berlin“ (Holocaust Denkmal Berlin, 2021)

Kontextuální přístup

Kontextuální pojetí je podle Doláka (2019, s. 48–49) současným trendem moderního muzejnictví. U kontextuálního pojetí expozice se předměty neobejdou bez doprovodných textů, které popisují nebo vysvětlují jevy a předměty v širších souvislostech. Právě toto pojetí využívá text v největší míře. Pracuje se s různými typy textů a jejich kombinacemi, kterými jsou například:

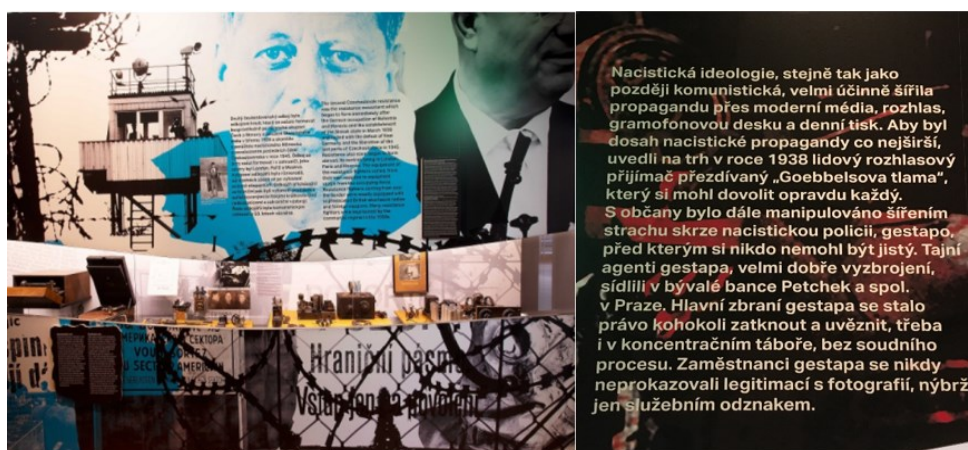
- Informační texty, které fungují jako výčet konkrétních údajů o objektu nebo události. Fakta se pouze konstatují, nezdůvodňují se, nevyjadřují se vnitřní vztahy mezi nimi (co, kdo, kde, kdy apod.).
- Explikační texty (vysvětlovací, výkladové) bývají na omezeném prostoru nabití informacemi, které objasňují a rozvíjejí téma do hloubky, aby se návštěvník dozvěděl něco nového, pracují s hierarchií a grafikou (charakteristiky, definice, popularizace vědeckých informací apod.).
- Deskriptivní texty (popisné) popisují předměty nebo jevy či vlastnosti a bývají propojeny s texty explikačními v závislosti na tom, co je cílem komunikace (co je zajímavé, neobvyklé, typické apod.).
- Narativní texty (vyprávěcí) pomáhají zasadit a rozvinout téma expozice do prostoru a času v širších souvislostech-linie příběhu (Dolák, 2019, s. 48–49; Světlá, 2003).

Scénografický přístup

Scénografická forma expozice je založena na emocích a na zprostředkování zážitku. Texty se objevují i ve formě citací nebo básní, mohou být propojeny se světelnými nebo audio prvky k většímu prohloubení estetického nebo emocionálního prožitku. Účelem textů není pouze

sdělovat informace, nýbrž zprostředkovat určitou zkušenost nebo zážitek a vytvořit atmosféru. Informace dostávají emocionální náboj. Dochází k posunu od vizuálního vnímání k citovému (Jareš, 2020, s. 220–221).

Propojením kontextuálního a scénografického pojetí je expozice NTM³ s názvem „Technika v diktaturách“, která prezentuje v několika tématech dobu různých forem totalit v letech 1939–1989. Objevují se zde např. předměty zabavené při pokusech o ilegální vysílání nebo přechody hranic či zařízení používaná StB při sledování disidentů (Technika v diktaturách, 2020). Průchod expozicí je doplněn ostnatými dráty jako symbolem minulého režimu a zvuky štěkajících psů nebo střelbou z kulometů simulující situaci při útěku, která působí velmi emotivně. Objevují se texty v různých formách od rozšířených popisků až po panely zasazené mezi exponáty, kde se funkce textu jako prostředku prezentace a textu jako exponátu prolíná – viz obrázek 3.2.

Obrázek 3.2 – Textové panely z expozice „Technika v diktaturách“ (Národní technické muzeum, 2020)

Mindfulness přístup

Tento přístup je založen na prožívání přítomnosti v muzeu, bez nutnosti vstupních znalostí. Nejedná se o fyzické praktikování mindfulness⁴, ale o stav mysli návštěvníka. Coates (2021) uvádí, že muzeum nabízí návštěvníkům propojení exponátů a jejich pozitivního působení na duševního zdraví, tzv. wellbeing⁵. Mindfulness přístup vychází z principů neformálního učení, které v expozici vytváří prostor bez tlaku a stresu, což lidem dává příležitost přirozeně

³ Národní technické muzeum [online], © 2000–2016. 20 [cit. 2021-05-03].

⁴ Mindfulness neboli všímavost je základní lidská schopnost být plně přítomen, uvědomovat si, kde jsme a co děláme a nereagovat přehnaně na to, co se kolem nás děje.

⁵ Wellbeing neboli subjektivní duševní pohoda.

absorbovat nabízené znalosti, zastavit se, vnímat a prožívat vlastní pocity z předmětů, a odpoutat se od předsudků souvisejících např. s jejich hodnotou nebo autorem (Kadagidze, 2021; Hesemans, 2017). Muzea, která přijala tento směr za svůj a nabízejí tento přístup nejen dospělým návštěvníkům, ale i dětem (Janes, 2010).

V textech se zapojují více spisovatelé, básníci, umělci i samotní návštěvníci. Informace jsou poskytovány spíše otázkami než hotovým textem. Je podporována představivost a emocionální zapojení. Důraz je kladen na prožitek přítomnosti. Tento přístup zcela kontrastuje s trendem zrychlení, preferující kratší a jasné informace, rychle dostupnou interpretaci nebo snadné získání odpovědí (Hesemans, 2017). Jde proti proudu, a naopak nabízí návštěvníkům „zpomalení“. Způsob a míra všímavosti v expozici je individuální a texty jsou proto často k dispozici v různých formách a rozsahu např. jako audio verze, v bukletu nebo pouze ve formě identifikačních údajů u předmětu. Na obrázku 3.3 je uveden příklad pojetí textu v jedné z těchto typů výstav v Manchester Art Gallery⁶ s názvem „And Breathe... Exploring the relationship between art and mindfulness“ (And Breathe... © 2021).

Interior 1924
Gwen John 1876-1939
Oil on canvas

Why we chose the painting -

"This is one of the smallest works in the exhibition, but for me expresses a great deal. Gwen John enjoyed solitude, something a lot of us seek in our frenetic lives and her work celebrates the beautiful in the everyday. This work captures a glimpse of a moment of peace and tranquility in a beautiful way, focussing on the way a shaft of light illuminates her room - something we can all take time to notice in our busy day."

Fiona, Curator: Art & Design, Manchester Art Gallery

Obrázek 3.3 – Rozšířený popis z expozice „And Breathe...“ (Manchester Art Gallery, 2021)

Performativní přístup

Pracuje s interpretací založenou na neopakovatelnosti a jedinečnosti lidské komunikace a s prožitkem, kterým je nahrazen princip klasického zaměření na fakta. Texty mohou být v pohybu, mohou být pomocí dramatizace prvkem, který dokáže ovlivnit pocity a emoce. Text se může stát živou součástí expozice a návštěvníci se stávají samotnými autory. Performativní přístup jde proti zaběhlým zvyklostem, např. předměty se doplňují dlouhým souvislým textem

---

⁶ Manchester Art Gallery [online], © 2021. 2021: Royal Manchester Institution for the Promotion of Literature, Science and the Arts [cit. 2021-05-03]. Dostupné z: <https://manchesterartgallery.org/>

různě přístupným (fixovaným, volně položeným v deskách, pohyblivým apod.) nebo mažou hranici mezi návštěvníkem a kurátorem tím, že obě role zapojí do vytváření textů expozice (Jareš, 2020, s. 232–234).

Takový přístup nalezneme v expozici s názvem „Difficult matters: Objects and narratives that disturb and affect“ z roku 1999–2000 pořádané Severským muzeem Švédska⁷ (Svanberg, 2010). Výstava předkládala klasické pojetí muzea pomocí kurátory vybraných předmětů umístěných do vitrín, doplněných popisnými a výpravnými texty o původu a historii předmětů ve volně položených deskách na vitríně. Obsah výstavy byl postupně návštěvníky nahrazován jejich vlastními předměty a texty, jež splňovaly téma „obtížnosti“ (migrace, druhá světová válka, nacismus atd.). Texty ve formě poznámek, příspěvků, komentářů, ale i dlouhých historek byly postupně umísťovány volně na stěny expozice, dokumentovány a nahrazovaly texty původní viz obrázek č. 3.4. Výstava byla svobodným, živým prostorem bez předem jasně definovaných forem textů, které vznikaly a měnily se na základě subjektivního vnímání a průběžného přispívání návštěvníků, ale i kurátorů, čímž se hranice mezi nimi zcela setřela.

Obrázek 3.4 – Expozice „Difficult matters“ (1999–2000) (Svanberg, 2010)

V každé expozici nebo výstavě probíhá srovnávání individuálních znalostí, zkušeností a informací na straně návštěvníka, se znalostmi a informacemi, které nabízí muzeum (Hooper-Greenhill 1994, s. 13, cit. podle Korsbæk Nielsen, 2014, s. 20). Při práci s textem v expozici musíme zohlednit řadu okolností, které ovlivňují konečnou prezentaci textů – viz tabulka 3.1. Kromě finančních a prostorových možností muzea to jsou kompetence jeho zaměstnanců, kteří

---

⁷ Nordiska museet [online]. Stockholm [cit. 2021-05-03]. Dostupné z: <https://www.nordiskamuseet.se/>

se na tvorbě textů podílejí a na straně návštěvníků ovlivňuje přijetí textů jejich odlišná motivace nebo vstupní znalosti. Podstatným faktorem jsou i kulturní zvyklosti a to, co je možné v rámci expozice v jedné zemi, by mohlo být nemyslitelné jinde (Kirshenblatt-Gimblett, 2020). Kirshenblatt-Gimblett (2020) zmiňuje tento jev na příkladu německých muzeí prezentujících dějiny holokaustu výrazně sebeobviňujícím způsobem (Památník zavražděným židům v Berlíně⁸) na rozdíl od spektakulárního přístupu v polských muzeích (Polin⁹ nebo muzeum Varšavského povstání¹⁰), což je podle Kirshenblatt-Gimblett (2020) přístup, který by v historickém a kulturním kontextu nebyl v Německu vůbec myslitelný.

Tabulka 3.1 – Faktory ovlivňující práci s textem a přijetí textu (autorka práce, 2021)

Faktory ovlivňující práci s textem na straně muzea	Faktory ovlivňující přijetí textu na straně návštěvníka
Prostorové možnosti muzea Cíle muzejníků Finanční rámec Profesionální kompetence	Vstupní znalosti (prekoncepty) Motivace Kulturní a sociální prostředí

V této kapitole jsou představeny kromě klasických přístupů i zcela nové, nezvyklé trendy, které proměňují muzea v místa sociálního života a sdílení a jsou součástí celkové transformace muzeí. Bylo poukázáno na to, že text neplní ryze informační roli, ale může být pojat i mnohem kreativněji, a že způsob jeho konečné prezentace a jeho přijetí návštěvníkem může být ovlivněn externími faktory.

⁸ Holocaust Denkmal Berlin [online]. Berlin: Förderkreis Denkmal e.V. [cit. 2021-04-25]. Dostupné z: <https://www.holocaust-denkmal-berlin.de>

⁹ Polin: Museum of the History of Polish Jews [online], © 2019. Varšava: Sdružení Židovského historického institutu v Polsku [cit. 2021-05-03]. Dostupné z: <https://www.polin.pl>

¹⁰ Muzeum Powstania Warszawskiego [online], 2021. Varšava [cit. 2021-05-03]. Dostupné z: <https://www.1944.pl>

4 Práce s psaným textem v expozici

V každé expozici se při práci s textem setkáváme s identickými otázkami na jeho vhodnou délku, jazykový styl či podrobnost, s cílem snížit obtížnost čtení, aniž bychom zjednodušovali myšlenku a zároveň dokázali zaujmout a naplnit očekávání veřejnosti. Tato kapitola se bude zabývat organizací, obsahem a prezentací textů, které budou rozebrány ze dvou pohledů.

- informačního designu, který zahrnuje vytvoření textové hierarchie a naplnění obsahem;
- komunikačního designu, který souvisí s vizuální formou textu využívající grafiky, typografie nebo ergonomie s cílem zviditelnit text návštěvníkovi.

4.1 Informační design textů v expozici

4.1.1 Hierarchické a funkční členění muzejního textu

Organizace textu v expozici je založena na textové hierarchii a funkčním dělení muzejního textu. Má zásadní vliv a přímý dopad na návštěvníka expozice, protože dobře nastavená hierarchie pomáhá návštěvníkům s orientací v informačních sděleních a v rozhodnutích, čemu chtějí věnovat pozornost a čas (Serrelle, 2015, s. 147–148). Muzejním odborníkům usnadňuje nastavení textové hierarchie psaní samotných textů, neboť je to nástroj pro práci s obsahem a umožňuje adekvátní využívání typografie, grafiky (Gazi, 2017). Vhodně nastavená hierarchie textů je přínosem pro muzejní odborníky i pro návštěvníky a může sloužit také jako evaluační nástroj spokojenosti návštěvníků – viz tabulka 4.1.

Tabulka 4.1 – Výhody hierarchie textů pro návštěvníka a pro muzeum (autorka práce, 2021)

Přínosy hierarchie muzejních textů	
Pro muzeum	Pro návštěvníka
Výchozí bod pro práci: <ul style="list-style-type: none"> • s obsahem a délkou textu • s grafikou	Orientace v muzeu Orientace v tématu Časová úspora Podpora individuálních rozhodnutí

Modelaci hierarchického systému textů expozice můžeme provádět na základě různých předem stanovených parametrů, kterými mohou být např. velikost textu, funkce textu, podrobnost, časové hledisko nebo výška textu od podlahy či jejich vzájemné kombinace (Serrelle, 2015, s. 153). Níže jsou uvedeny příklady modelování hierarchie textů.

Na základě časového hlediska

Každý text je brán jako časová jednotka, která je zařazena do časového rámce expozice. Základem tohoto přístupu je práce s počtem slov v textu a průměrnou délkou času nutnou k jejich přečtení.¹¹ Návštěvníkům slouží jako informace o časové náročnosti expozice a profesionálové pracují s časovým rámcem expozice tak, že čas nutný pro přečtení textů v expozici je stanoven předem. Výsledkem práce je naplánování odpovídajícího množství textu, které může být reálně přečteno, aniž by se návštěvník cítil unavený a autory textů směřuje k tomu, aby expozice nebyla přehlcena informacemi.

Na základě umístění od podlahy

Texty se dělí na dvě úrovně, a to texty pro dospělé v jejich úrovni očí a převážně graficky výrazné texty, nebo různé interaktivní a dotekové elementy odpovídající dětské výšce. Tento přístup je vhodný jako vodítko pro prostorové uspořádání a nalezení vhodné ergonomie pro cílené skupiny návštěvníků.

Na základě velikosti textu

Jeden z nejčastěji používaných modelů pracuje s pěti textovými úrovněmi klasifikovanými podle velikosti textu, které určují funkci a míru jeho využití návštěvníky. Důležité aspekty těchto textů jsou ve shrnující tabulce 4.2 zvýrazněny.

---

¹¹ Serrelle (2015, s. 97–98) uvádí, že běžně přečte návštěvník 250 slov za minutu.

Tabulka 4.2 – Srovnání a využívání muzejních textů na základě jejich velikosti (Strachan, 2017; Gazi, 2017; Serrelle, 2015)

Velikost textu	Umístění	Typ textu	Funkce textu	Přínos textu	Užívání textu
Makro texty	Před budovou	Názvy výstav Reklamy	Reklamní	Pozvánka	Všemi
Větší texty	V expozici	Nadpisy Podnadpisy	Odkazují na makro text	Podpora tématu expozice: Propojení	Většinou
Středně velké texty	Na začátku: Expozice Oddělení	Úvodní informační panely Sekční panely Orientační panely	Podpůrné souvislé texty	Vysvětlují, co lze nalézt uvnitř expozice	Zájemci o téma
Malé texty	V blízkosti předmětů	Popisky	Informace: Konkrétní Podrobné	Specifikují Popisují	Zájemci o téma
Mikro texty	Nejblíže k objektu	Identifikační štítky	Extremně specifické informace	Datum, materiál, referenční číslo	Většinou

Na základě funkce textu

Toto modelování je běžně používáno řadou muzeí a je založeno hierarchii jednotlivých typů muzejních textů plnících různé funkce. Neexistuje však žádná oficiální terminologie nebo metodologie související s tímto modelováním (Serrelle, 2015, s.31). Douša (2008, s. 12) nebo Serrelle (2015, s. 19–31) vycházejí primárně z funkčního rozdělení psaných textů na interpretativní a neinterpretativní. Každá z těchto skupin je založena na typologii textů používaných v muzejní expozici, jak je uvedeno v tabulce 4.3.

Tabulka 4.3 – Funkční dělení textu v expozici (autorka práce, 2021)

Funkční dělení textů	
Interpretativní	Neinterpretativní
Titulky	Identifikační štítky
Orientační panely	Děkovné panely
Úvodní informační panely	Regulační cedule
Sekční panely	Sponzorské informační panely
Popisky	Orientační plány

Interpretativní texty pomáhají návštěvníkům porozumět obsahu sdělení a pochopit jeho smysl, zapojují je do komunikace, vybízí je k otázkám a formují jejich názory. Interpretativní texty nabízí prostor pro práci s obsahem a mohou být pojaty kreativně. Hlubší charakteristika některých z nich je uvedena níže.

Titulky expozice

Titul musí vystihnout podstatu a hlavní myšlenku a nesmí být zavádějící. Ovlivňuje rozhodnutí o tom, zda návštěvníka expozice zaujme (Serrelle, 2015, s. 32). Doporučuje se délka 1–6 slov (Serrelle, 2015, s. 278). Podle Kelly (2010) „Návštěvníci obvykle nemají rádi tituly, které se snaží být příliš chytré, ale chtějí tituly, které jsou chytlavé a zajímavé.“ Titul expozice lze využít i v rámci evaluace návštěvníků o tom, proč se jim název líbí nebo nelíbí, neboť získáme i informace o tom, jaký mají k tématu vztah, a co si o něm myslí obecně (Kelly, 2010).

Úvodní informační panely

Cílem úvodních informačních panelů je, aby byl návštěvník v expozici dobře zorientován a měl představu, co v expozici očekávat. Jsou mu představena témata a podtémata expozice. Text návštěvníka nejen nasměruje, ale může ho informovat např. o tom, kolik času je třeba na projití expozice. Jsou nositelem myšlenky, nikoli souhrnem a souborem fakt, protože návštěvníci si nepamatují fakta jako jména, místa, data, ale myšlenky (Trench, 2018, s. 10). Neměly by být detailní a podrobné, neboť detaily se nacházejí uvnitř expozice na jednotlivých popiscích. Název panelu by měl podporovat téma expozice (Trench, 2018, s. 10). Text bývá pro návštěvníky časově náročnější na čtení, proto by měl být přiměřeně dlouhý, dobře čitelný i z dálky, aby ho mohla pohodlně číst i skupina návštěvníků najednou. Podle řady odborníků (Serrelle 2015, s. 103; Batty, 2016, s. 74–75; Bartlett, 2016, s. 30–34) výzkumy opakovaně prokázaly, že problematrická bývá jejich délka, která způsobuje, že nejsou návštěvníky čteny a jsou většinou ignorovány. Dolák (2019, s. 35) také uvádí, že je to právě přílišná délka

a odbornost textu, co odrazuje návštěvníky ve čtení a vyčerpává je. Podle Doláka (2019, s. 36) dlouhý text doslova „bere dopředu chuť pokračovat“. Z toho důvodu je délka úvodních informačních panelů v odborné literatuře doporučována v délce max. 180 slov (Serrelle, 2015, s. 34; Rand, 2016, s. 39; Trench, 2018).

Popisky

Popisky se vztahují vždy k určitému objektu a bývají tak návštěvníky čteny, protože text přitahuje pozornost více, když je propojen s nějakým předmětem než s myšlenkou, jako je tomu např. u textů úvodních informačních panelů (Serrelle, 2015, s. 35). Texty popisků by neměly jen popisovat to, co návštěvník sám vidí, ale měly by předat i jiné informace (Trench, 2018). Dlouhé texty popisků bývají čteny jen návštěvníky, kteří mají o předmět větší zájem, ale jejich maximální délka je doporučována maximálně mezi 50–60 slovy (Writing Text and Labels, 2019; Trench, 2018, s. 35). Existují různé typy popisků, jejichž charakteristiky a doporučení vycházející z řady evaluačních studií, které jsou informativně shrnuty v tabulce 4.4.

Tabulka 4.4 – Druhy popisků v expozici a zkušenosti dobré praxe (Trench, 2018; Serrelle, 2015; Bitgood, 2000; Dolák, 2015)

Typy popisků	Charakteristika	Zkušenosti dobré praxe
Vícejazyčné popisky	Typografie odlišující jazykové variace	Nevyvolávat vizuální zahlcení
Dotazovací popisky	Zapojují do nabízených aktivit	Nevhodné otázky: „Proč?“ → nežádoucí prostor pro další podrobný a odborný text → dlouhé texty
Popisky k interaktivním prvkům	Informace, jak akce provést, a co se stane → popularizace vědy	Špatně napsané interaktivní popisky → návštěvník beze smyslu mačká, zkouší, NEČTE

Neinterpretativní typy textů obsahují minimum slov. Jejich účelem je podat základní informace sloužící k identifikaci objektu. Někdy je neinterpretativní text svázan pravidly organizace nebo oboru (např. latinské názvy v přírodních vědách) a není prostor pro svobodu v obsahovém vyjádření, protože informace musí být přesné a správné (Rodriguez, 2015, s. 18). Jediná volnost při práci s tímto textem je v různém použití grafiky. Tyto texty v muzeu slouží

k různým účelům a jejich příklady, důležité aspekty dobré prezentace a doporučení, jak s textem pracovat, jsou shrnuty a zvýrazněny v tabulce 4.5.

Tabulka 4.5 – Typy neinterpretativních textů a zkušenosti dobré praxe (Orselli, 2013; Serrelle, 2015; Bernard, 2003)

Typy neinterpretativních textů	Charakteristika	Zkušenosti dobré praxe
Identifikační štítky	Konkrétní informace (název, věk, výrobce, vědecký název, identifikační číslo)	V celé expozici jednotné: <ul style="list-style-type: none"> • Pořadí informací • Typografie • „Sada“ informací
Děkovné štítky	Umístění na konci nebo začátku expozice Informace o dárcích, sponzorech, autorech expozice apod.	Použití vhodného materiálu a písma (úcta) Nevhodná je např. bronzová děkovná tabule sponzorům a papírové podklady pro texty v expozici.
Orientační plány	Ovlivňují spokojenost návštěvníků Uspokojení potřeb (toalety, občerstvení, bezbariérový přístup)	Doplněny piktogramy
Regulační štítky	Co se smí, a co nesmí Vybízí k akci (dotkni se, zmáčkni...)	Kreativita je vítána

4.1.2 Čtivost a srozumitelnost muzejního textu

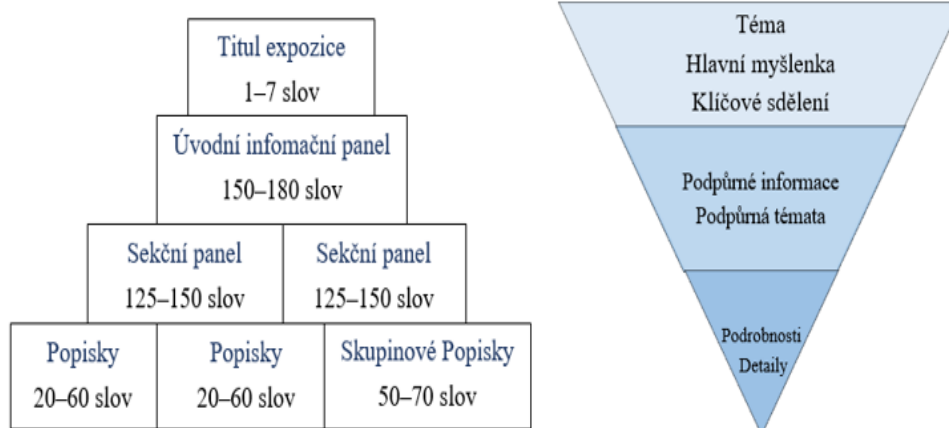
Práce s obsahem muzejního textu souvisí s jeho čtivostí a srozumitelností. Existují faktory, kterými lze míru srozumitelnosti a čtivosti ovlivnit např. interpretací odborných termínů, délkou vět a slov, počtem faktografických informací, strukturou textu a dalšími – viz tabulka 4.6 (Serrelle, 2015, s. 283). V následující části budou představeny nové způsoby práce s obsahem textu, které pracují s jejich čtivostí a srozumitelností pomocí netradičních postupů a metod.

Tabulka 4.6 – Faktory čtivosti a srozumitelnosti obsahu muzejního textu (autorka práce, 2021)

Práce s obsahem muzejního textu	
Čtivost textu	Srozumitelnost textu
Délka (věty, slova, textu)	Slovní bohatost
Počet (slabik, vět)	Cizojazyčná a odborná slova
Jazykový styl	Faktografické informace
Popisnost/dějovost textu	
Tematická soudržnost	
Podrobnost informací v textu	
Obtížnost textu	

Čtivost muzejních textů¹² souvisí s množstvím textu, které je návštěvník schopen lehce vstřebat, nikoli s množstvím textu, kterou mu expozice nabízí. Dobře napsané čtivé muzejní texty snižují mentální úsilí, které musí být vynaloženo k přečtení textu a zvyšují motivaci návštěvníka ke čtení (Bitgood, 2000, s. 5). Nadbytek textu v jakékoli podobě, počet slov, počet vět nebo celkový počet textů v prostoru expozice vyžadují od návštěvníků úsilí nejen ke čtení, ale i k orientaci a k výběru co číst, a navíc příliš mnoho textu způsobuje únavu a stres z informačního přetížení návštěvníků, kteří se začnou textům podvědomě bránit a vyhýbat se jim (Bitgood, 2000, s. 5; Bitgood, 2010, s. 198–199). Pro jednotlivé typy muzejních textů proto existují na základě řady návštěvnických studií doporučené počty slov, které pomohou přetěžování textem (Trench, 2018, s. 21; Serrelle, 2015, s. 43). Motivaci návštěvníků ke čtení zvyšuje také vhodné strukturování textu jeho rozdělením na menší části po 25–50 slovech. V každé části nebo odstavci textu by mělo být prezentováno jedno téma a nejdůležitější sdělení by mělo být vždy na začátku (Douša, 2008, s. 12; Serrelle, 2015, s. 328). Tato doporučení jsou shrnuta a graficky vyjádřena na obrázku 4.1.

¹² Anglicky „readability“.

Obrázek 4.1 – Doporučená délka textů a vhodná struktura muzejního textu (autorka práce, 2021)

Na čtivost textu také působí výběr vhodného jazykového stylu, který by měl především odpovídat cílové skupině návštěvníků. Trendem současnosti je jazykový styl „visitors friendly“¹³. Texty psané tímto stylem podporují sociální sdílení a zážitky v muzeu pomocí inkluzivní interpretace, která nevyčerpává návštěvníky nutností texty parafrázovat podle cílové skupiny. Texty využívají didaktických prvků a mají tedy velký edukační potenciál. Tento jazykový styl není založen na příkazových cedulích, ale spíše na podnícení zájmu objevovat.

Nejčastěji se dnes v muzeích setkáme se stylem „storytellingu“¹⁴, který může být uplatněn v rámci expozice k vyprávění skutečných nebo smyšlených příběhů tak, aby podpořily zážitky a neformální vzdělávání. Text psaný tímto stylem by se měl vyvarovat chronologického sledu událostí a nepřetěžovat tematickou podrobností, neboť návštěvník ztratí zájem příběh sledovat. Lze ho využít pro prezentaci historických událostí, ale i vědy. Texty se zabývá celá řada autorů, a proto jsou jejich závěry týkající se některých jazykových stylů syntetizovány pomocí tabulky 4.7.

Srozumitelnost¹⁵ muzejního textu je základem pro jeho dobrou čtivost. Text, který bude pro návštěvníka srozumitelný bude i čtivý. Expozice vzniká díky spolupráci několika profesí: muzeologů, kurátorů, architektů, grafiků, muzejních pedagogů, výtvarníků, externích autorů

¹³ Přátelský k návštěvníkům.

¹⁴ Vyprávění příběhů.

¹⁵ Anglicky: „readability“ někdy „clarity“.

textů a řadou dalších. Tato multi-profesionalita týmu by se ale neměla odrážet v textu snahou každé profese co nejvíce vyniknout a co nejvíce sdělit (Serrelle, 2015 s. 19-30).

Tabulka 4.7 – Vybrané jazykové styly muzejních textů (Mondal, 2018; Faherty, 2019; Serrelle, 2015; Šobáňová, 2014; Samson, 2000; Rand, 1996; Šobáňová; Middleton, 2016)

Vybrané jazykové styly muzejních textů		
Typ jazykového stylu	Charakteristika stylu	Zkušenosti dobré praxe
Novinářský styl	Nevhodný <ul style="list-style-type: none"> • Titulky jsou obecné • Sdělení je velmi detailní 	Většina návštěvníků neče tyto texty celé V muzeu jsou jiné podmínky než při čtení novin
Formální styl	Na ústupu <ul style="list-style-type: none"> • Informace z pozice autority • Nepředkládá významy – neinterpretuje 	Předkládá: <ul style="list-style-type: none"> • Identifikaci: datace, výrobce, funkce, původ, technologie
Jazykový styl 21. století	Trend budoucnosti Inkluzivní styl <ul style="list-style-type: none"> • Nově oslovuje a definuje veřejnost • Brání nekomfortním pocetům návštěvníka 	Inkluzivní slovník týkající se oslovování všech typů rodin v muzeu (Middleton, 2014)

Mezi faktory, kterými lze ovlivnit srozumitelnost muzejního textu, patří jeho umístění vzhledem k exponátu, které by mělo návštěvníkovi umožnit snadné, jasné a rychlé propojení textu s objektem, a především výběr vhodné slovní zásoby bez množství faktografických informací, technických a cizích termínů. V případě, že se v textu vyskytují technická, odborná nebo cizojazyčná slova měla by být interpretována. Faktorem ovlivňujícím srozumitelnost je i množství informací na jednom místě, které mají vliv na informační přetížení návštěvníka. Lze tedy využít různých forem externích textů (katalog, audio průvodce, online texty), které by zabránily zahlcení textem. Rovněž je vhodné vyvarovat se snaze uspokojit potřeby srozumitelnosti pro všechny typy návštěvníků prezentováním různých variací textů na jednom místě (pro odborníky, pro děti, pro dospělé), neboť výsledkem je vizuální přetížení a zmatenost v textech (Žalman, 2016, s. 112; Serrelle, 2015, s. 166–167 a s. 172–173).

Míru srozumitelnosti z pohledu obtížnosti textu lze zhodnotit různými matematickými vzorci dostupnými i online, které pracují většinou na základě matematického součtu všech slov a počtu slabik v každé větě textu nebo jeho vzorku. Většina těchto vzorců je funkčních hlavně pro

anglický jazyk (Serrelle, 2015 s. 90), nicméně pro český jazyk a jiné slovanské jazyky je možné využít např. Mistríkův vzorec.¹⁶ Žádný matematický vzorec ale nedokáže vyhodnotit např. pompéznost, slabost nebo nepřehlednost a nejasnost textu a kvantitativní vyhodnocování srozumitelnosti by mělo být jen pomocným nástrojem, který nás může držet v určitém rámci obtížnosti textu souvisejícím s cílovou skupinou návštěvníků (Prchalová, 2013, s. 14; Serrelle, 2015, s. 284).

Srozumitelnost muzejních textů je vhodné vyhodnocovat různými evaluačními nástroji, a to nejlépe již v přípravné fázi expozice, kde by měl dostat prostor i někdo mimo autorský tým expozice (Dolák, 2018, s. 11). Následně by součástí evaluace textů měla být i konečná zpětná vazba od návštěvníků, která v České republice funguje např. na zprávách z návštěvnických knih muzea, různých anketách nebo komentářích na sociálních sítích (Žalman, 2016, s.139 a s. 158). Čistě odborná kritika nebo posouzení výstavních textů však podle Doláka (2018, s. 11) většinou chybí. Motivace pracovníků muzea při psaní textů by mohla být také podpořena odbornými soutěžemi jako je např. celosvětově známá soutěž „Excellence in Exhibition Label Writing Competition“ (The American Alliance of Museums, © 2021), kde se posuzují a oceňují nejlépe napsané muzejní texty.

Muzejní texty by měly být přehledným a jasným systémem informací s obsahem, který je dostatečný pro získání klíčových znalostí nezbytných k pochopení tématu expozice. Při práci s obsahem muzejních textů bychom měli především zohlednit cílovou skupinu návštěvníků a podle toho pracovat s terminologií, jazykovým stylem a délkou textů, což jsou zásadní faktory ovlivňující dobrou čtivost a srozumitelnost textu. Nároky na psaní čtivých a srozumitelných muzejních textů souvisí více s kreativitou, s tvůrčím psaním a se schopností vyprávět příběh než s odbornými muzeologickými znalostmi.

4.2 Komunikační design textů v expozici

4.2.1 Čitelnost muzejních textů

Forma muzejních textů souvisí s jejich čitelností. Čitelnost¹⁷ muzejních textů je prvkem, který zpřístupňuje obsah textů a ovlivňuje selekci textů návštěvníky. Pomáhá jim s orientací

---

¹⁶ $R = 50 - (\text{průměrná délka slov ve slabikách} / \text{průměrný počet slov ve větě}) / (\text{počet slov} / \text{počet různých slov})$. Hodnotící škála výsledku: 40–50 lehce srozumitelný, čtivý text, 30–39 průměrně obtížný text, lehce srozumitelný, 20–29 výkladový text, náročný, ale srozumitelný, 10–19 těžko srozumitelný text, <10 text na hraně srozumitelnosti nebo nesrozumitelný.

¹⁷ Anglicky: „legibility“.

v psaném textu expozice, neboť vychází z toho, že nejprve text vidíme, pak eventuálně čteme (Serrelle, 2015, s. 267). Čitelnost je vlastně způsobem vizuální komunikace, který musí návštěvníka upoutat a být mu srozumitelný. Zásadní roli při práci s čitelností textů hraje typografie. V případě, že by se nepracovalo s typografií, staly by se informace absolutně nepřehlednými (Legibility, 2001). Pomocí typografie vytváříme grafickou podobu psaného textu tak, abychom byli schopni pohodlně rozlišovat nejen jednotlivé znaky, ale hlavně abychom podpořili jasný statut informace: „toto“ je nadpis, „toto“ je štítek apod. (Bernard, 2003, s. 29; Douša, 2008, s. 12–13). Vhodná typografie dokáže podpořit vyznění textu a ovlivnit jeho čitelnost – viz obrázek 4.2.

Obrázek 4.2 – Nevhodný typ písma titulku orientačního panelu (Prácheňské muzeum, Písek)

Mezi klíčové faktory ovlivňující čitelnost patří typ písma, neboť čitelnost špatně zvoleného typu písma nezlepší žádný z dalších níže uvedených parametrů. Naopak čitelnost dobře zvoleného typu písma mohou ostatní uvedené faktory výrazně zhoršit – viz tabulka 4.8. V této tabulce jsou rovněž sumarizovány zkušenosti dobré praxe pro práci s čitelností textů.

Tabulka 4.8 – Faktory ovlivňující čitelnost a zkušenosti dobré praxe (Bernard, 2003; Douša, 2008; Serrelle, 2015)

Faktory ovlivňující čitelnost	Zkušenosti dobré praxe
Hustota znaků	Čím jsou řádky delší, tím musí být rozestup mezi písmeny větší
Tloušťka znaků	<ul style="list-style-type: none"> • Silnější/tučné písmo pro nadpisy • V textu písmo větší, ale ne tučné

Kontrast písma a pozadí	<ul style="list-style-type: none"> • Vhodná barva podkladu a písma • Neumist'ovat text přes obrázky • Neupřednostnit design před čitelností (světlé šedé, béžové pozadí a bílé písmo apod.)
Velikost písma	<p>Čím menší velikost, tím náročnější na čtení.</p> <p>Zohlednit: typ textu a jeho funkci (hierarchie, umístění, osvětlení ...)</p>

Komunikační design ovlivňuje formu prezentace muzejního textu pomocí jeho grafického zpracování, které má vliv na úspěšnost interpretace textu návštěvníkem. Pokud bude psaný muzejní text prezentován nevhodným způsobem, může zhoršit porozumění nebo může udělat text zcela nečitelným, např. příliš hustým, malým nebo nevhodným typem písma. Stejně tak může být čitelnost textu ovlivněna osvětlením nebo umístěním v prostoru či výšce. Tyto externí faktory rovněž mohou zcela znehodnotit obsahovou kvalitu textu.

4.3 Nové a alternativní formy textů v expozicích

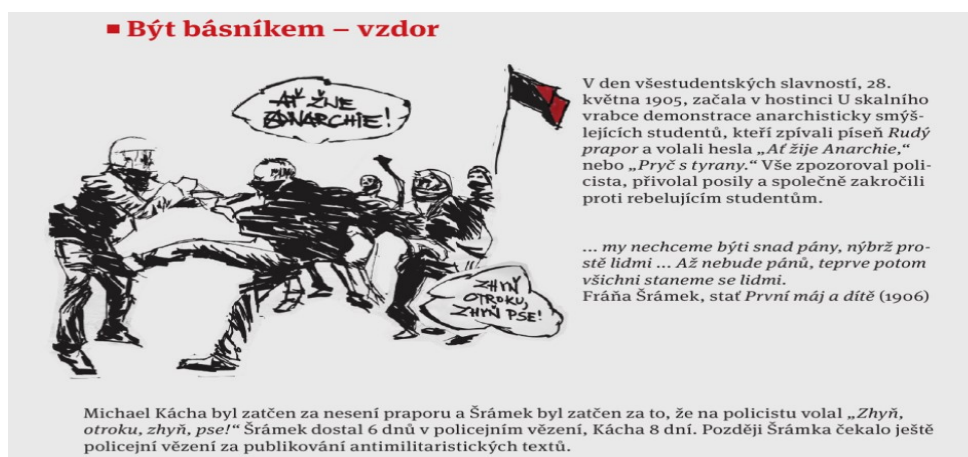
Muzejní profesionálové se snaží návštěvníky zaujmout psaním kreativních muzejních textů, které by měly podněcovat k zamyšlení a vyvolat nějaký pocit nebo emocionální odezvu, probudit zvědavost, inspiraci a představivost (Bossert, 2016, s. 21). Kreativně k tomu využívají nové, nebo dosud neobvyklé textové formy jako např. básně, flash fiction, komiks, nový minimalismus Marie Kondo nebo tzv. „sticky-note“ texty (podrobněji viz dále). O těchto trendech někteří odborníci tvrdí, že otřásají současným výstavním paradigmatem (Bossert, 2016, s. 22), neboť s textem pracují flexibilně, aniž by se striktně držely zažitých nebo doporučených postupů pro práci s muzejním textem a někdy jdou zcela proti proudu pravidel co se např. délky nebo formy textu týče.

Popisky a panely jako básně

Tyto texty neumí stručně sdělovat informace, ale naopak spíše vyvolávají otázky, než aby na ně odpovídaly (Bossert, 2016, s. 20). S formou takto pojatého textu se setkáváme často např. v mindfulness expozicích. Texty poeticky psaných textů jsou psány tak, aby se četly nahlas, neboť hlasité čtení zdůrazňuje zvuky slov (Bossert, 2016, s. 20). Serrelle (2015, s. 120) ale zdůrazňuje, že použití poetického textu musí mít v expozici nějaké opodstatnění a smysl, např. v expozici s tématem japonské kultury lze využít básně sedmnácti slabik Haiku (Moses, 2008; Haiku, 2021).

Popisky a panely jako komiks

Tento styl psaní muzejního textu je založen na promyšleném propojení slov, typografie a grafiky, které vytváří vizuální vyprávění (Bossert, 2016, s. 20). Komiks má velký potenciál jako didaktický nástroj, který lze v expozici uplatňovat v rámci neformálního vzdělávání, protože s ním lze nejen vyprávět příběhy – viz obrázek 4.3, ale i popsat a vysvětlit různé vědecké procesy (Vacek, 2014). Komiks je vnímán také jako atraktivní komunikační prostředek pro děti. Existující různé styly komiksově typografie využívající velikosti, deformace nebo barvy písma, kterými nechávají text doslova „oživnout“.

Obrázek 4.3 – Komiks, kresba nepřímo propojující historii se současností (Muzeum Fráni Šrámka, 2012)

Popisky a panely jako flash fiction

Tento způsob vytváří krátké, uzavřené příběhy, v nichž je důraz kladen především na dynamiku a vtažení do děje – viz obrázek 4.4 (Bossert, 2016, s. 19). Impulsem pro tento způsob práce s muzejním textem byl způsob psaní známý např. ze sociálních sítí Twitter¹⁸, kde je omezen počet znaků psané zprávy, tzv. tweetu (Bossert, 2016, s. 20–21; Twitterature). Podle Bossert (2016, s. 19) zapadá psaní muzejních textů metodou „flash fiction“ zcela „do dnešního digitálního životního stylu“, neboť „flash fiction“ popisky dokážou být návštěvníky rychle přečteny a vstřebány, a proto jsou přirovnávány k „blesku“ do lidského vědomí (Bossert, 2016, s. 19).

¹⁸ „Twitterature“ zahrnuje různé žánry, poezii a beletrii s max. počtem 280 znaků, který médium zavedlo, a který byl koncem roku 2017 zvýšen z původních 140 znaků.

You're underground. It's pitch black. You travel in the dark along cavernous tunnels. The smell of dynamite and mule manure lingers in the air. Dust makes it hard to breathe. Shouts in dozens of languages echo off rock walls.

You light a single candle.

You and two partners get to work down here for the next ten to twelve hours. You might not speak the same language, but your lives are in each other's hands. The bosses don't care how much danger you face—they keep pushing you. Your pay depends on how much ore you can dig.

For underground miners on the Iron Range, this was daily life in the early 20th century.

"...the worst thing of all was the sound of the timbers. They creaked and groaned all the time. I would say to myself, will I get out of here alive today?"

— Matti Hillila Pelto, underground miner.

Obrázek 4.4 – Úvodní informační panel ve stylu „flash fiction“ (Minnesota Discovery Center, 2018)

Popisky a panely nového minimalismu

Zestručňování a zkracování muzejních textů je dáváno do souvislosti s novým stylem komunikace v dnešní společnosti, např. vejít se do „x“ znaků nebo využívat zkratky v psaném textu, které se staly pro současnou generaci zcela běžné jako např. „LOL¹⁹, OMG²⁰“ (Bartlett, 2016, s. 30–34). Styl nového minimalismu staví na řadě studií uvádějících, že návštěvníci nečtou dlouhé texty. Psaní krátkých a výstižných textů s limitovaným počtem slov však není snadné, a proto existují různé metody psaní, které autorům pomáhají s technikou jejich tvorby. Zmínit lze např. metodu s názvem „Six-word story“ neboli příběhy šesti slov – viz obrázek 4.5, spojovanou s novelistou Ernestem Hemingwayem, jenž tento způsob poprvé použil²¹ (Six-Word Story, 2019; Bartlett, 2016, s. 30–34).

Další metodou z této oblasti aplikovanou na práci s muzejními texty je nový minimalismus Marie Kondo²², která je světově uznávanou specialistkou na úklid, organizaci, zjednodušení a uspořádání množství nepřehledných věcí tak, aby prostor přinášel klid a harmonii, inspiraci a radost. Cílem této metody není pouze vyprodukovat inspirativní, harmonický text, ale zaměřit se především na přístup autorů k samotnému psaní textů tak, aby jim práce s muzejním textem

¹⁹ Zkratka internetového slangu pro smích nahlas.

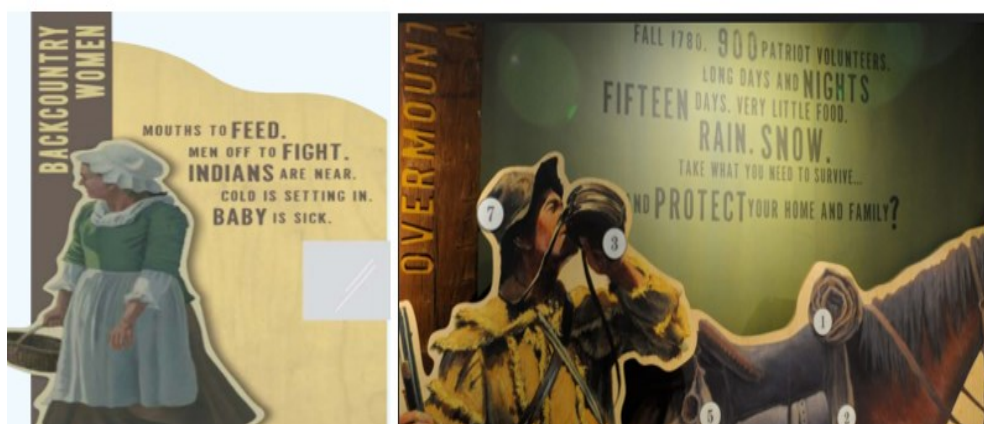
²⁰ Zkratka internetového slangu, když je někdo něčím překvapený nebo nadšený.

²¹ Příběh o šesti slovech obecně připisovaný Ernestu Hemingwayovi. Příklad flash fikce.

https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=For_sale:_baby_shoes,_never_worn&oldid=1009828740

²² KONDO, Marie. The life-changing magic of tidying. London: Vermilion, 2014. ISBN 978-0-09-195510-6.

přinášela radost, která bude z textů vyzářovat a v konečné podobě se přenese i na návštěvníka (Bartlett, 2016, s. 30–34).

Obrázek 4.5 – Popisek a úvodní informační panel ve stylu příběhu šesti slov (*Overmountain Victory*, National Historic Trail Museum)

Popisky a panely jako lepicí poznámkové papírky

Tento způsob práce s textem vytváří participativní texty, neboť vyzývá návštěvníky, aby na lepicí poznámkové papírky buď psali nebo kreslili vlastní příběhy vztahující se k tématu expozice. Tyto příběhy se následně stávají její součástí – viz obrázek 4.6. Devine (2016, s. 29) ve své studii také zjistila, že řada návštěvníků tráví více času čtením příběhů jiných návštěvníků než panelů v expozici. U nás tento způsob práce s textem zmiňuje Douša (2008, s. 12) jako jeden ze způsobů aktivace návštěvníka, kdy v expozici zaznívá i jiný „hlas“ než „hlas“ autority muzea.

Obrázek 4.6 – Práce s textem za využití poznámkových lepicích papírků (Brooklyn Museum, 2015)

V nových trendech týkajících se práce s muzejním textem se často setkáme s nastaveným limitem počtu slov. Není však podstatné, zda to bude šest nebo sto slov, důležité je, aby v nastaveném limitu bylo možné přenést zkušenost, emoci nebo sdělení (Bartlett, 2016, s. 34). Ať už se muzejníci rozhodnou pro jakýkoli typ textu, včetně těchto novátorských, současná praxe týkající se muzejních textů se vyznačuje tím, že se snaží o jasnost, stručnost a výstižnost, která zároveň dokáže zaktivovat, zaujmout, obohatit návštěvníka (Bossert, 2016; Bartlett, 2016, s. 30–34; Douša, 2008, s. 12).

Obsah a forma muzejních textů musí být ve vzájemném souladu nejen mezi sebou ale i s prostředím expozice, neboť v opačném případě by došlo ke zcela zmatečné a komplikované komunikaci, která by měla negativní dopad na návštěvníka. Je tedy zřejmé, že při práci s textem v expozici se nelze soustředit nebo upřednostnit jednotlivé aspekty samostatně, pouze srozumitelnost nebo pouze čitelnost, ale je nezbytné pracovat s textem komplexně, a to i v rámci spolupráce všech profesí podílejících se na přípravě expozic včetně architektů nebo odborníků na nová média.

Ačkoli existuje řada poznatků a pomocných nástrojů pro práci s textem, odborníci se stále potýkají s jeho kvantitou a kvalitou. Informační design zabývající se obsahem textu z pohledu jeho čtivosti a srozumitelnosti a komunikační design, který pracuje s formou, jakou je tento obsah prezentován návštěvníkům, byl v této práci rozebrán odděleně. Při práci s textem je ale nesmírně důležité zohlednit oba zmiňované aspekty dohromady, neboť tyto dva aspekty na sebe vzájemně působí a ovlivňují se. Způsob, jakým se povede propojit obsah muzejního textu s formou jeho prezentace je zásadní pro vyznění celé expozice a zaujetí cíleného publika. Je zřejmé, že práce s textem v muzejních expozicích vyžaduje i jiné než čistě odborné muzeologické znalosti, jako např. kreativitu, schopnost tvůrčího psaní nebo jiné technicko-umělecké znalosti, které nebyly zahrnuty do rozsahu bakalářské práce, ale mohou být zajímavým tématem souvisejícím s rozvojem kompetencí muzejních pracovníků.

5 Výzkumná část

5.1 Dosavadní poznatky a východiska

Využívání textu je v muzejní praxi běžné. Jeho kvalita se však různí a vnímání textu návštěvníky je diskutabilní. V České republice není zpracováno příliš studií, které by se textu v expozici a jeho vnímání návštěvníky věnovaly. Tento výzkum by měl přispět k rozšíření poznatků, které v této oblasti máme a dále k potvrzení předpokladu, že existují faktory, které ovlivňují odlišné vnímání textů návštěvníky. Ve světě existuje více studií, které se uvedeným problémem zabývají a ze kterých řada odborníků vychází i dnes s cílem zjistit, zda a v jaké míře jsou texty návštěvníky čteny, a co je pro návštěvníky na textech podstatné. Dílčí řešerše týkající se problematiky práce s muzejními texty zpracovala autorka chronologicky, což poskytuje i historický náhled na vývoj výsledků a zjištění, které se této oblasti týkají.

Studie provedené ve Smithsonian Institution²³ zařazují mezi faktory ovlivňující volbu návštěvníka, zda bude text číst, nebo ne následující prvky: osvětlení, písmo, množství textu a jeho umístění. Poslední dvě položky jsou považovány za nejdůležitější (Wolf a Tymitz cit. podle Samson, 2000, s. 13).

Screeven (Screeven, 1986 cit. podle Samson, 1992, s. 63 a s. 69) se zaměřuje především na formu prezentace textů a poukazuje na usnadnění interpretace tématu a předávání informací pomocí vizuálních kódů, mezi nimiž zmiňuje např. barvu, typografii nebo rozložení textu.

Podle McManus (1989, s. 19) návštěvníci přistupují k textu výstavy interaktivním způsobem a nabízené informace si vybírají tak, aby si potvrdili to, co již věděli před příchodem do muzea nebo aby se o tom rychlým přečtením ujistili. Rovněž předkládá poznatek, že vzácní jsou ti návštěvníci, kteří si přečtou texty v plném rozsahu (McManus, 1989, s. 184). Další autoři konfrontovali studii McManus (Bitgood a Shetell, 1996, s. 9) a poukazují ale na to, že McManus ve svých studiích neřešila otázku formy prezentace a zpracování obsahu jako faktorů, které dokážou ovlivnit chování návštěvníků. Podle nich odborná literatura týkající se návštěvnických studií jasně prokazuje silný vliv způsobu zpracování textů a jeho propojení s celkovým designem expozice na chování návštěvníků (např. počet slov na popisku, umístění popisku, velikost vystavovaného objektu).

---

²³ Smithsonian Institution je největší světové muzeum, výzkumná a vzdělávací instituce v Spojených státech – viz <https://www.si.edu/>.

Z novějších poznatků založených na případových návštěvnických studiích zabývajících se muzejními texty lze zmínit komparativní studii Miglietta (2011), která porovnávala vliv dvou různých zpracování jednoho informačního panelu na vnímání návštěvníků. Tato studie potvrdila, že srozumitelnost, čtivost a čitelnost textů jsou faktory výrazně ovlivňující pochopení prezentovaných informací, jež jsou základem neformálního učení v muzeu.

Výsledky studie provedené Korsbæk Nielsen (2014, s. 132–189) uvádí, že se stále objevuje problém s nadužíváním textu v muzeích. I tato relativně nová studie, oproti studiím provedeným před rokem 2000, stále zdůrazňuje velké množství textu v expozicích. Korsbæk Nielsen (2014, s. 132–189) se domnívá, že muzejní texty současnosti by měly být kratší, designově přístupnější a neměly by zahlcovat informacemi. Poukazuje na nový trend v muzejní praxi v najímání profesionálních autorů píšících texty na základě podkladů od kurátorů, např. copywriterů.²⁴

Lipovsky (2020) provedla srovnávací studii textů ze dvou různých muzeí, jejichž cílovou skupinou jsou dětské návštěvníci. Cílem její studie bylo provést srovnání a analyzování jazykových rysů dětských textů z pohledu jejich složitosti, užití slovní zásoby a míry použití deskriptivního tónu textu. Potvrdila, že zásadní roli při práci s textem hraje vizuální prezentace textů založená na typografii a vhodném rozvržení textu a rovněž jeho obsahové zpracování, které by mělo nabízet text srozumitelný do té míry, že není nutné ho při sdíleném čtení dětem parafrázovat.

Studie provedená Land-Zandstra (2020) potvrdila, že zpracování obsahu textu s použitím různým způsobem formulovaných otázek má vliv na sociální prožitky a rodinné sdílení v muzeu a na rozvoj neformálního vzdělávání.

Na základě shrnutí dosavadních zjištění můžeme předpokládat, že k vysvětlení důvodů rozdílného vnímání a přínosu muzejních textů pro návštěvníky existují faktory, které k tomuto odlišnému hodnocení návštěvníky vedou. Z podkladů teoretické části lze usuzovat, že pozitivní hodnocení a vnímání muzejních textů návštěvníky je založeno právě na uváděných faktorech, kterými lze toto vnímání a přínos ovlivnit. Tento výzkum má za cíl porovnat texty dvou úvodních informačních panelů a zjistit, jak jsou tyto texty vnímány návštěvníky, co jejich vnímání ovlivnilo a zda pro ně texty mají nějaký přínos. Výsledky by nám měly rovněž potvrdit předpoklady, že existují faktory, které vnímání textů ovlivňují.

---

²⁴ Copywriter píše texty reklam, webových stránek, tiskových zpráv, PR článků, návrhy sloganů a názvů. Copywriteri jsou nejčastěji zaměstnáni jako kreativci v reklamních agenturách.

5.2 Design výzkumné části

Prvním krokem výzkumu bylo stanovení vhodné výzkumné metody a rozpracování tematických oblastí výzkumu. Návrh metodologie výzkumu se opírá o Kvalitativní výzkum, základní teorie, metody a aplikace (Hendl, 2016). Zvolena byla metoda případové studie, protože výsledky získané touto metodou nám pomohou lépe porozumět jiným podobným případům (Hendl, 2016, s. 102–107). Případová studie je považována jako jeden z typů kvalitativního výzkumu, který identifikuje dobré nebo zajímavé praktiky případu a může zahrnovat různou škálu výzkumných metod, jako např. pozorování, individuální rozhovory, obsahovou analýzu dokumentace, dotazníkové šetření atd. (Miovský, 2006, s. 94 cit. podle Mareš, 2015, s. 114 a s. 116; Hendl, 2016, s. 102). Veškeré použité výzkumné metody v případové studii je však nutné interpretovat dohromady (Sedláček, 2014a, s. 99 cit. podle Mareš, 2015, s. 114). Tento výzkum byl proveden za pomoci kombinace dvou výzkumných metod a porovnával texty dvou různých úvodních informačních panelů a jejich vnímání a přínos pro návštěvníky na základě zjištění určitých společných a rozdílných rysů, které toto vnímání ovlivňují. Vybrány byly dvě výzkumné metody:

- online dotazníkového šetření, které je doplněno o spontánní komentáře k tématu od některých respondentů během vyplňování dotazníku;
- deskriptivní obsahovou analýzu dokumentů.

Online dotazníkové šetření nahradilo původně zamýšlené polostrukturované rozhovory s návštěvníky přímo ve vybrané stálé expozici a probíhalo na platformě Click4survey (Click4Survey, © 2011–2021). Výsledky šetření byly následně zpracovány do tabulek nebo graficky znázorněny pomocí programu Excel. Kritériem pro účast v dotazníkovém šetření byla alespoň občasná zkušenost s návštěvou muzea. Respondenti měli možnost pročíst si dva texty úvodních informačních panelů, diskutovat nebo klást otázky výzkumníkovi, který s nimi byl v kontaktu během vyplňování dotazníku. Zvolené online dotazníkové šetření umožnilo evaluaci textů z pohledu návštěvníka a efektivně dokázalo nahradit původní metodu kvalitativních rozhovorů. Analýza dokumentů byla zvolena jako další metoda k dotazníkovému šetření. Použita byla deskriptivní analýza textů, která objektivně porovnává dva typy obsahů nezávisle na jejich formě pomocí kvantitativního zhodnocení výskytu vybraných parametrů (Dvořáková, 2010, s. 98). Metoda deskriptivní analýzy textů se často prolíná s kvalitativní analýzou a zvolila jsem ji, protože jsem měla k dispozici pouze text jako takový (Dvořáková, 2010, s. 95–98).

Výsledky výzkumu budou propojením výsledků deskriptivní obsahové analýzy dokumentů založené na objektivním posuzování textů s pomocí matematických vzorců a online nástrojů a výsledků kvalitativního online dotazníkového šetření založeného na subjektivních dojmech a posuzování respondentů.

Vymezení tematické oblasti výzkumu

Rozpracováním výzkumné otázky a na základě teoretické části práce se autorka ve výzkumu zaměřila na objektivní popis obsahu textu, u kterého srovnávala čtivost a srozumitelnost a následně zjišťovala subjektivní vnímání textů a jejich hodnocení respondenty. Oblast čitelnosti nebylo možné z důvodu uzavřených expozic zpracovat. Níže jsou popsány posuzované oblasti výzkumu s výběrem parametrů, které se k těmto oblastem vztahují:

- 1) Srozumitelnost textu: počet cizojazyčných slov, počet faktografických výrazů, slovní bohatost.
- 2) Čtivost textu pro čtenáře: celková délka textu, průměrná délka vět, tematická soudržnost, jazykový styl, délka vět a slov, dějovost, popisnost, obtížnost textu.
- 3) Vztah respondentů k muzejním textům: očekávání, bariéry, hodnocení.
- 4) Kvalitativní hodnocení předložených textů:
  - a) pocity z textů;
  - b) názor respondentů na předložené texty;
  - c) přínos textů pro respondenty.
- 5) Demografická a kontextová oblast: specifikace respondenta a jeho vztah k muzeu (věk respondentů, zkušenost a kontakt s muzei).

Konkrétní výzkumné metody, které byly použity na jednotlivé tematické oblasti, jsou shrnuty v tabulce 5.1.

Tabulka 5.1 – Aplikované metody podle tematické oblasti výzkumu (autorka práce, 2021)

Metoda	Tematická oblast
Analýza dokumentů	1,2
Dotazníkové šetření	3, 4, 5

5.3 Plán výzkumu

Plán výzkumu byl rozdělen do několika fází s důrazem především na vhodné načasování dotazníkového šetření tak, aby zohledňovalo aktuální možnosti respondentů. Vzhledem k epidemiologické situaci bylo zvažováno i vyčkání na uvolnění situace, která by umožnila uskutečnit výzkum v plném původním rozsahu, avšak došlo naopak k zprísnění opatření, a tak dotazníkové šetření probíhalo online mezi lednem a březnem 2021, tedy v době rozsáhlých epidemiologických opatření. Výzkum probíhal v těchto čtyřech fázích:

1. Vymezení výběru dat
  - Seznámení se s institucí muzea-památníku a s vybraným výstavním projektem
  - Specifikace dokumentů vybraných k analýze a dotazníkovému šetření.
2. Komparativní analýza obsahů textů
  - Příprava sběru dat: sjednocení dokumentů, definování oblastí výzkumu (kategorií), stanovení jednotek kódování (parametrů)
  - Sběr dat: získávání dat pomocí volně dostupných online nástrojů aplikované lingvistiky a manuální výpočty podle Mistríkova vzorce
  - Výsledky analýzy: shrnutí výsledků nálezu.
3. Dotazníkové šetření.
  - Příprava sběru dat:
    - a) příprava otázek, pozvánek a specifikace respondentů;
    - b) pilotní verze dotazníků, její distribuce předem domluveným respondentům z klubu diplomantů ÚISK²⁵ a následná revize dotazníku.
  - Sběr dat: distribuce pozvánek, dotazníku a textů
  - Zpracování výsledků.
4. Diskuze a závěrečná výsledná zpráva
  - Kompilace závěrů z obsahové analýzy a z dotazníkového šetření.

Představení institucí poskytujících texty

Do výzkumu jsou zařazeny dva památníky obětem 2. světové války. Tyto objekty byly vybrány, přestože se nejedná o typická muzea. Nicméně podle Kirshenblatt-Gimblett (2020) lze některé památníky považovat za nový typ muzea věnovaný připomínání masového utrpení, a to

---

²⁵ Klub diplomantů založený Mgr. Ninou Wančovou, Ph.D. jako konzultační platforma pro podporu a sdílení zkušeností studentů v průběhu psaní diplomových prací

v případě, že památník neplní pouze pietní funkci, ale zároveň je nositelem historického příběhu nebo myšlenky.

Památník obětem 2. světové války v Mostě²⁶

Památník je součástí Oblastního muzea a galerie v Mostě. Muzeum uvádí, že jeho cílem je: „připomínat tisíce obětí války mnoha národností a desítky tisíc lidí, kteří prošli zdejšími zajateckými a pracovními lágry“. Stálá expozice Památníku se jmenuje „Mostecko za 2. světové války“. Jak už z názvu vyplývá, výstavní koncepce je tematická a vztahuje se časově k období 2. světové války. Geograficky je téma vymezeno oblastí Mostecka. Cílová skupina návštěvníků není konkrétně specifikována. Expozice je rozčleněna na následující tematické oblasti: Nástup fašismu (1), Sudetenländische Treibstoff Werke²⁷ (2), Poláci na Jezeří (3).

Národní památník 2. světové války Hrabyně²⁸

Památník je součástí Slezského zemského muzea. Expozice nese název „Doba zmaru a naděje“ a mapuje politické a vojenské události naší země v evropském kontextu. Cílová skupina návštěvníků není specifikována. Tato expozice je řazena po jednotlivých tématech: Vznik a bojová činnost československých jednotek na území Sovětského svazu (1), Boje československých vojáků a letců v Polsku, Francii, na Středním východě a ve Velké Británii (2), Osvobozovací boje na území Československa (3), Holocaust a koncentrační tábory a všední život obyvatelstva (4).

Výběr dokumentů k analýze

K výzkumu byly vybrány texty úvodních informačních panelů. Texty úvodních informačních panelů patří mezi první interpretační body expozice, se kterými se návštěvníci v muzeu setkají. Pomáhají návštěvníkům s orientací v tématu a shrnují návštěvníkovi o čem expozice je. Obsahují obecné informace, které rámuje téma a zaměření expozice.

Při výběru textů byl brán zřetel na shodné téma expozice, aby nedošlo ke zkreslení výzkumu tím, že jedno téma bude respondentům bližší. Výběr textů byl rovněž závislý na aktuální situaci a na dostupnosti. Pro účely tohoto výzkumu byly poskytnuty dva různé texty úvodních informačních panelů. Z Památníku obětem 2. světové války v Mostě byl autorce zaslán text

---

²⁶ <http://www.pamatnik-most.cz/web/index.php/pamatnik>

²⁷ Sudetoněmecké továrna.

²⁸ <http://www.szm.cz/rubrika/25/expozicni-arealy/pamatnik-ii-svetove-valky-hrabyne.html>

„Nástup fašismu“. Jeho autorem je novinář, šéfredaktor Mosteckého deníku pan Edvard D. Beneš, který pro účely tohoto výzkumu zaslal text ve formě Word dokumentu – viz Příloha 1. Druhý text z Národního památníku 2. světové války Hrabyně byl zaslán vedoucí tohoto muzea Mgr. Kamilou Polákovou. Text s názvem „Mnichovská dohoda a okupace ČSR“ autorka obdržela ve fotografické podobě – viz Příloha 2.

5.4 Deskriptivní analýza textů

Deskriptivní obsahová analýza textů je nám schopna pomocí výskytu četnosti určitých parametrů poskytnout objektivní výsledky založené na matematickém vyjádření vlastností zkoumaných textů a jejich následné porovnání. Z podkladů teoretické části lze usuzovat, že hodnocení a vyznění textů v expozici je založeno na určitých faktorech spadajících do oblasti čtivosti a srozumitelnosti textu – viz kapitola 4.1.2. Cílem této deskriptivní analýzy nebyl hluboký lingvistický rozbor, ale objektivní popis textů a jejich následné srovnání na základě předem stanovených parametrů. Toto srovnání sloužilo jako podklad pro zjišťování, zda popsané vlastnosti textů měly vliv na hodnocení a vnímání těchto textů respondenty. K analýze dokumentů byly kromě manuálních výpočtů využity volně dostupné online nástroje pracovišť zabývajících se různými typy analýz textů, a to Ústavu Českého národního korpusu „Korpus“²⁹ a Ústavu formální a aplikované lingvistiky,³⁰ které lze využít k hodnocení a zkoumání textů v souvislosti právě s jejich srozumitelností a obtížností (Prechalová, 2013, s. 12).

Příprava sběru dat

V první řadě bylo nutné pro potřeby výzkumu sjednotit formu zkoumaných dokumentů, neboť byly obdrženy v různých formátech. Oba zkoumané texty byly převedeny do formátu Word. Následně byly popsány jejich základní hodnoty jako počet znaků³¹ a počet NS³². Výsledkem přípravy sběru dat jsou tedy dva texty, jejichž základní vstupní hodnoty jsou uvedeny v tabulce 5.2.

---

²⁹ <https://www.korpus.cz/>

³⁰ <https://ufal.mff.cuni.cz/>

³¹ Pomocí nástroje počítání znaků a slov v programu Word 2010.

³² Pro propočtení NS jednotlivých textů byl použit program „Počítadlo normostran“: <https://normostrana.cz/>

Tabulka 5.2 – Vstupní hodnoty zkoumaných textů (autorka práce, 2021)

Vstupní hodnoty textů	Nástup fašismu	Mnichovská dohoda a okupace ČSR
Počet NS	4,3	2
Počet znaků	7 741	3 609

Deskriptivní analýza pokrývala oblasti, které byly definovány při designování výzkumu, což je: Čtivost textu (1), Srozumitelnost textu (2). Hodnocení textů v jednotlivých oblastech bylo třeba nějakým způsobem klasifikovat, a proto byly určeny parametry, pomocí nichž budou zkoumané oblasti hodnoceny. Zvolené parametry jsou charakterizovány a způsob zpracování hodnot těchto parametrů popsán v následujících bodech.

- **Průměrná délka věty:** je vyjádřena aritmetickým průměrem počtu slov v textu k počtu všech vět v textu definovaných jako úsek s velkým písmenem na začátku a tečkou na konci.
- **Průměrná délka slova:** Je vyjádřena aritmetickým průměrem počtu slov v textu k počtu všech znaků v textu.
- **Počet slov:** Jedná se o řetězec alfabatických znaků v textu, který je oddělený mezerou (Cvrček, 2014).
- **Počet různých slov (lemmat):** Jde o jednotku v textu odpovídající lemmatu (Cvrček, 2014).
- **Počet vět:** Je vyjádřen na základě vzdálenosti jednotlivých sloves v textu pomocí nástroje QUITAUp.
- **Dějovost textu:** Vyjadřuje aktivitu v textu vyjádřenou slovesy $Q=V / (V + A)$, kde Q = Aktivita, V = počet různých slov textu (typ), A = počet přídavných jmen v textu.
- **Popisnost textu:** Je vyjádřena počtem přídavných jmen v textu $D = 1-Q$, kde D = Deskriptivita, Q = Aktivita.
- **Tematická soudržnost:** K vyhodnocení se využívá počet klíčových tematických slov (tzv. keywords). Tato klíčová slova nejsou „předvybírána“, tak jako tomu bývá pro použití ve vyhledávacích aplikacích, ale jsou to slova, která nástroj v textu odhaluje jako nejvíce zastoupená a důležitá pro interpretaci textu.

- **Mistríkův vzorec obtížnosti:** Pro český jazyk je používán Mistríkův vzorec (Prchalová, 2013, s. 13–14) zohledňuje délku věty, délku slova a počet rozdílných slov na vzorku min. 300 slov.
- **Bohatost jazyka:** Souvisí s indexem opakování slov, který je poměrem celkového počtu slov (Token³³) v textu a počtu různých slov (Typ³⁴). Hodnota indexu je tím nižší, čím méně se v textu opakují jednotlivá slova a tím vyšší, čím více se slova v textu opakují. Tento parametr může být ovlivněn délkou textu, a proto bude porovnáván na stejném vzorku 300 slov v rámci Mistríkova vzorce obtížnosti.
- **Počet faktografických informací:** Odpovídají vlastním jménům v textu, které byly klasifikovány do jednotlivých kategorií (např. města, názvy větších oblastí, přírodní názvy, časové údaje, jména lidí, politických stran, států apod.).
- **Počet cizích slov/odborných termínů:** Ve zkoumaných textech byla pozornost zaměřena na německá slova.

Vybrané parametry byly rozděleny do definovaných oblastí výzkumu a posouzeny každého textu zvlášť – viz tabulka 5.3.

Tabulka 5.3 – Posuzované parametry v oblasti čtivosti a srozumitelnosti textu (autorka práce, 2021)

Rozdělení posuzovaných parametrů podle výzkumných oblastí	
Čtivost	Srozumitelnost
Průměrná délka věty ve slovech Průměrná délka věty ve slabikách Počet slov Počet různých slov (lemmat) Dějovost textu Popisnost textu Tematická soudržnost (počet tematických klíčových slov) Mistríkův vzorec obtížnosti (300 slov)	Bohatost jazyka (index opakování slov) Počet a detailnost faktografických informací Počet cizojazyčných slov

Dále jsou popsány funkce online nástrojů, které byly pro tento výzkum vybrány a způsob získávání dat pro popis výzkumných textů je shrnut v tabulce 5.4.

³³ Token: je nejmenší jednotka textu, většinou se jedná o grafické slovo (tj. řetězec alfabertických znaků oddělený mezerou v textu) (Cvrček, 2014).

³⁴ Typ (type): je jednotka v textu odpovídající lemmatu (Cvrček, 2014).

Tabulka 5.4 – Metoda získávání dat pro deskriptivní analýzu (autorka práce, 2021)

Metody získávání dat	
Automatické nástroje	Manuální výpočty
QuitaUp Průměrná délka věty ve slovech a slova ve slabikách Počet slov a různých slov (lemmat) Dějovost a popisnost textu	Bohatost jazyka (index opakování slov)
Kwords Tematická soudržnost (počet tematických klíčových slov)	Opravy klasifikace a počty faktografických informací
NameTag 2 Klasifikace faktografických informací (Name-Tag 2)	Mistríkův vzorec obtížnosti Počet cizojazyčných slov (německých)

- **Kwords** (Cvrček, © 2015): identifikace, kvantifikace a vytvoření seznamu klíčových slov založených na tématech zpracovaných v textu. Nástroj analyzuje text s vyloučením zájmen, spojek a čísel a nezohledňuje velká písmena.
- **QuitaUp** (Cvrček, 2021): nástroj ke kvantitativnímu vyjádření vybraných vlastností zkoumaných textů, např. dějovost textu, popisnost, počet lemmat, průměrná délka věty apod. Při analýze textu je podporována funkce necitlivosti na velká písmena.
- **NameTag 2** (Straková, 2019): nástroj k identifikaci vlastních jmen v textu a jejich klasifikace do předem definovaných kategorií, např. jména osob, míst, oblastí, organizací atd. Při analýze textu je podporována funkce necitlivosti na velká písmena. Pomocí tohoto nástroje lze vyjádřit podrobnost a různorodost faktografických informací v textu.
- **Mistríkův vzorec** pro manuální výpočet obtížnosti textu.

Některé hodnoty získané z online kvantitativní analýzy jsem následně použila pro manuální výpočty slovní bohatosti (indexu opakování slov) a míry obtížnosti textu za pomoci Mistríkova vzorce. Mistríkův vzorec obtížnosti podle Jozefa Mistríka byl vyvinut roku 1968 pro slovenský jazyk, a lze ho aplikovat na češtinu (Prchalová, 2013, s. 13–14). U manuálního výpočtu pomocí Mistríkova vzorce nejsou nezohledňována jednoznaková slova, i když Mistrík uvádí, že skutečnost, zda se neslabičné předložky počítají, či nikoliv, má zanedbatelný vliv na výsledek (Prchalová, 2013, s.28). V závěru jsou získané výsledky interpretovány a porovnány.

Výsledky deskriptivní analýzy textů

V prvním kroku byla posouzena obtížnost textu a slovní bohatost textů za pomoci Mistríkova vzorce, který je uveden s popisem dosazovaných hodnot níže (Šlerka, 2010; Chamerová, 2012):

- $R = 50 - (S \cdot V) / (N/L)$;
- S je průměrný počet slabik ve slově;
- V je průměrný počet slov ve větě;
- N je počet všech slov ve vzorku 300 slov;
- L je počet různých slov ve vzorku;
- N/L je vyjádření slovní bohatosti na vzorku 300 slov;
- R je výsledek zjištění, který bude hodnocen dle škály obtížnosti.

Počty všech slov a jedinečných slov textu byly zjištěny pomocí nástroje QuitaUp (Cvrček, 2021) – viz Příloha 3. Index opakování slov, který určuje slovní bohatost textu, je součástí výpočtu podle Mistríkova vzorce a v tomto výpočtu je stanoven ze vzorku 300 slov, což nám dává informaci, která není zkrácená rozdílnou délkou textů. Vyhodnocení získaných hodnot (R) proběhlo pomocí stupnice obtížnosti Mistríkova vzorce, jehož škálu znázorňuje tabulka 5.5. Popis výpočtů s výsledným vyhodnocením je shrnut pro jednotlivé texty zvlášť. Výsledky výpočtu popisují obtížnost textu „Nástup fašismu“ jako text náročný, ale srozumitelný – viz tabulka 5.6. Text „Mnichovská dohoda a okupace ČSR“ byl vyhodnocen jako těžko srozumitelný text, vhodný spíše ke studiu – viz tabulka 5.7.

Tabulka 5.5 – Stupnice hodnocení obtížnosti textu podle Mistríka (Prchalová, 2013, s. 14)

Stupnice hodnocení obtížnosti textu podle Mistríka	
50–40	velmi lehké texty, narativní, konverzační, odpočinkové a zábavné
40–30	texty průměrně obtížné, lehce srozumitelné, dají se číst plyně
30–20	texty výkladové, náročné a srozumitelné
20–10	texty stylizované, těžko srozumitelné, vhodné ke studiu, nikoli ke čtení
10–0	text na hraně srozumitelnosti

Hodnocení obtížnosti textu „Nástup fašismu“:

Tabulka 5.6 – Výpočet obtížnosti textu „Nástup fašismu“ (autorka práce, 2021)

Parametr	Hodnota parametru	Popis parametru	Výpočet hodnoty parametru
N	300	Počet všech slov ve vzorku	
L	217	Počet různých slov ve vzorku	
A	14	Počet vět ve vzorku (zaokrouhleně)	
B	419	Počet slabik ve vzorku	
V	21,43	Průměrný počet slov ve větě	$V = N/A$ $V = 300/14$
S	1,4	Průměrný počet slabik ve slově	$S = B/N$ $S = 419/300$
TTR*	1,38	Slovní bohatost; rostoucí index opakování slov = rostoucí předvídatelnost → rostoucí srozumitelnost	$TTR = N/L$ $TTR = 300/217$
R	28,26	Obtížnost textu	$R = 50 - (S \cdot V) / (N/L)$ $R = 50 - (1,40 \cdot 21,43) / (1,38)$
Obtížnost textu	Text výkladový, náročný, ale srozumitelný		

* Type-token ratio (index opakování slov)

Hodnocení obtížnosti textu „Mnichovská dohoda a okupace ČSR“:

Tabulka 5.7 – Výpočet obtížnosti textu „Mnichovská dohoda a okupace ČSR“ (autorka práce, 2021)

Parametr	Hodnota parametru	Popis parametru	Výpočet hodnoty parametru
N	300	Počet slov ve vzorku	
L	234	Počet různých slov ve vzorku	
A	14	Počet vět ve vzorku (zaokrouhleně)	
B	639	Počet všech slabik ve vzorku	
V	21,43	Průměrný počet slov ve větě	$V = N/A$ $V = 300/14$
S	2,13	Průměrný počet slabik ve slově	$S = B/N$ $S = 639/300$
TTR*	1,28	Slovní bohatost; rostoucí index opakování slov = rostoucí předvídatelnost → rostoucí srozumitelnost	$TTR = N/L$ $TTR = 300/234$
R	14,34	Obtížnost textu	$R = 50 - (S \cdot V) / (N/L)$ $R = 50 - (2,13 \cdot 21,43) / (1,28)$
Obtížnost textu	Text stylizovaný, těžko srozumitelný, vhodný ke studiu, nikoli ke čtení		

* Type-token ratio (index opakování slov)

Výsledky zjištěného indexu opakování slov, pomocí něhož hodnotíme slovní bohatost textu, jsou uvedeny pro přehlednost odděleně od výpočtů Mistríkova vzorce obtížnosti – viz tabulka 5.8 pro text „Nástup fašismu“ a tabulka 5.9 pro text „Mnichovská dohoda“.

Nižší index opakování slov ukazuje, že text je psán s použitím bohatého slovníku. Naopak rostoucí index opakování slov značí menší slovní bohatost textu a je znakem předvídatelnosti textu a tím i rostoucí srozumitelnosti (Šlerka, 2010). Z toho důvodu byl tento parametr zařazen do srozumitelnosti textu. Z výsledků vyplývá, že slovní bohatost je vyšší u textu „Mnichovská dohoda a okupace ČSR“. Ukazuje nám to fakt, že slova se v tomto textu méně opakují, čímž se tento text stává méně předvídatelným pro čtenáře a tím pádem méně srozumitelný.

Tabulka 5.8 – Slovní bohatost textu „Nástup fašismu“ (autorka práce, 2021)

Parametr	Hodnota parametru	Popis parametru	Výpočet hodnoty parametru
N	300	Počet všech slov v textu	Nálezy pomocí online nástroje QuitaUp
L	217	Počet různých slov (lemmat) v textu	Nálezy pomocí online nástroje QuitaUp
TTR*		Slovní bohatost: rostoucí index opakování slov = rostoucí předvídatelnost → rostoucí srozumitelnost	TTR* = N/L TTR = 300/217
TTR*	1,38		

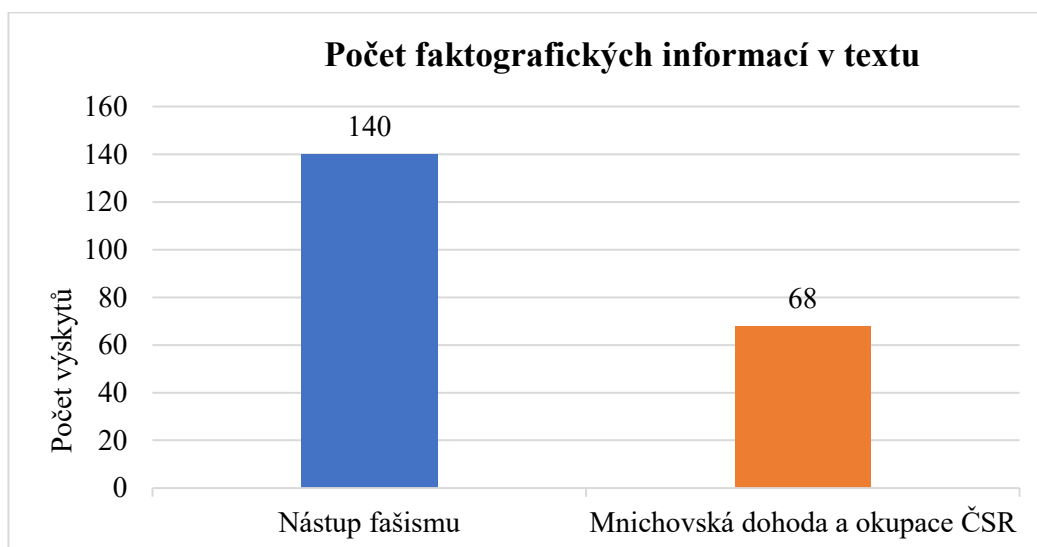
* Type-token ratio (index opakování slov)

Tabulka 5.9 – Slovní bohatost textu „Mnichovská dohoda a okupace ČSR“ (autorka práce, 2021)

Parametr	Hodnota parametru	Popis parametru	Výpočet hodnoty parametru
N	300	Počet všech slov v textu	Nálezy pomocí online nástroje QuitaUp
L	234	Počet různých slov (lemmat) v textu	Nálezy pomocí online nástroje QuitaUp
TTR*		Slovní bohatost: rostoucí index opakování slov = rostoucí předvídatelnost → rostoucí srozumitelnost	TTR* = N/L TTR = 300/234
TTR*	1,28		

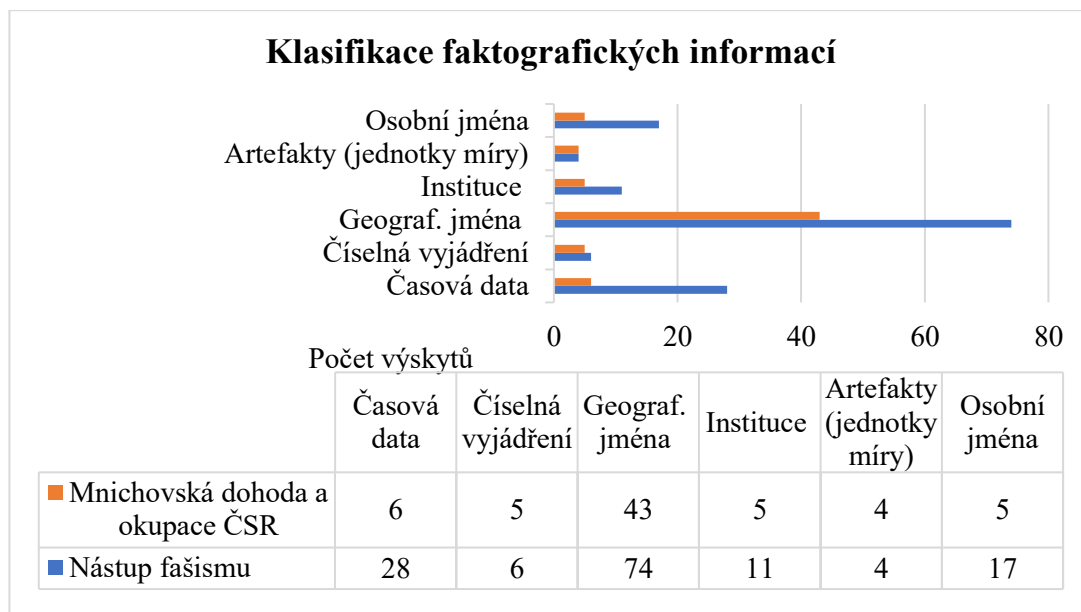
* Type-token ratio (index opakování slov)

Zjišťování počtu faktografických informací bylo založeno na automatické klasifikaci vlastních jmen do kategoriálního systému nastaveného pro program NameTag 2 – viz Příloha 4. Následně byly provedeny mírné korekce chybně vyhodnocených dat (např. „Třetí říše“ není číslovka, ale politické zřízení a nerozeztané slovo „župa“ bylo zařazeno do kategorie politické zřízení). Nalezená data byla přenesena do excelové tabulky a následně graficky znázorněna množstvím těchto informací v jednotlivých textech – viz graf 5.1.

Graf 5.1 – Počet faktografických informací v textu (autorka práce, 2021)

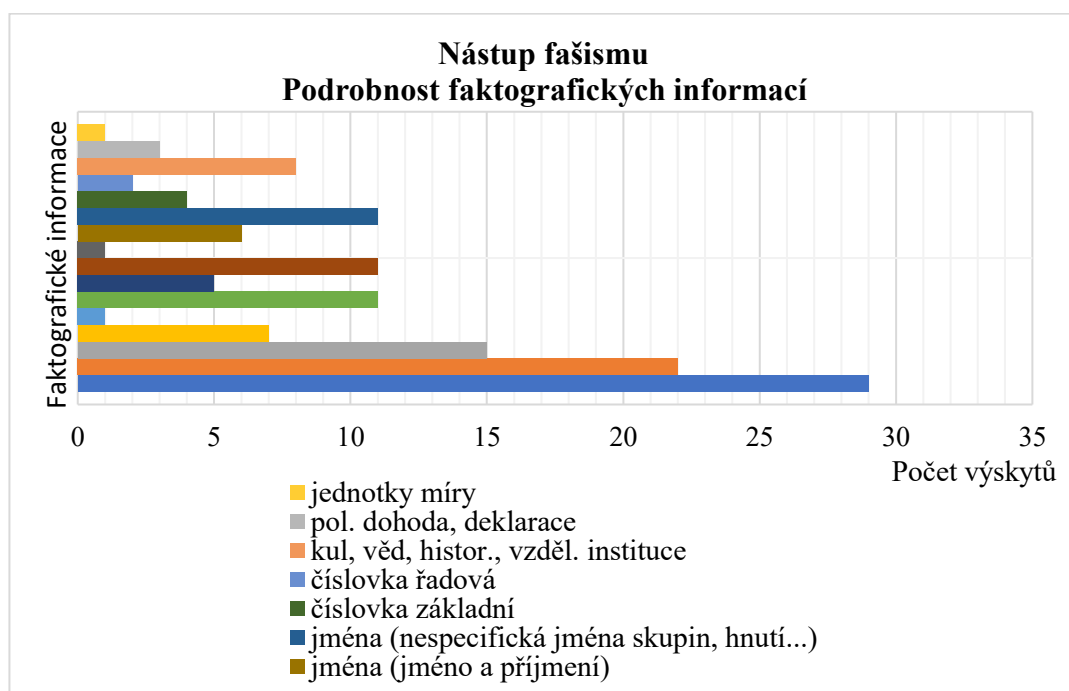
Rozdílné využití kategorií ze systému NameTag 2 nám poskytlo nad rámec nastavených parametrů výzkumu informaci o tom, jaké faktografické informace jsou v jednotlivých textech využívány nejvíce – viz graf 5.2 a následná analýza podkategorií nám ukázala, do jaké míry podrobnosti jsou tyto informace v textu prezentovány – viz graf 5.3 pro text „Nástup fašismu“ a graf 5.4 pro text „Mnichovská dohoda a okupace ČSR“. Tato zjištění nám dokreslují výsledky hodnocení srozumitelnosti textu založeném na počtu faktografických informací v textu.

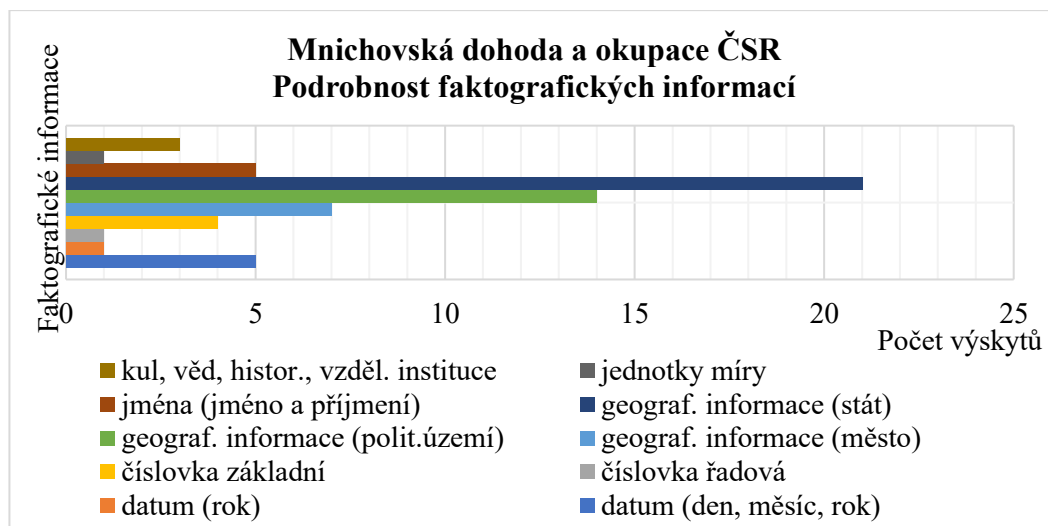
Graf 5.2 – Klasifikace faktografických informací (autorka práce, 2021)

Výrazně vyšší je počet faktografických informací v textu „Nástup fašismu“. Nejvyšší podíl mají geografické údaje. Výrazná je detailnost prezentovaných faktografických informací.

Text „Mnichovská dohoda a okupace ČSR“ obsahuje méně faktografických informací založených také na geografických údajích. Celkově nejsou v tomto textu faktografické informace rozpracovány do přílišné detailnosti.

Graf 5.3 – Podrobnost faktografických informací „Nástup fašismu“ (autorka práce, 2021)

Graf 5.4 – Podrobnost faktografických informací „Mnichovská dohoda a okupace ČSR“ (autorka práce, 2021)

Tematickou soudržnost textu jsem zjišťovala pomocí nástroje „Kwords“, který identifikuje počty tematických klíčových slov – viz Příloha 5. Z výsledků jsem odstranila slovesa, neboť neměla pro popis tematické bohatosti přínos. Počet tematických slov je výrazně vyšší u textu „Nástup fašismu“, což odpovídá větší tematické bohatosti. Nástrojem QuitaUp bylo zjištěno, že tento text je spíše popisný. Naproti tomu text „Mnichovská dohoda a okupace ČSR“ je více dějový, s menší tematickou bohatostí, jak prokazuje výrazně nižší počet tematických slov. Výsledky parametrů zjišťovaných zmiňovanými online nástroji jsou zahrnuty do tabulky 5.10. Do této tabulky jsem vložila i další zjištěné informace o textech, neboť takto shrnuté informace nám zjednoduší vizuální srovnání zjišťovaných parametrů textů a usnadní následnou interpretaci výzkumu společně se zjištěním založeném na dotazníkovém šetření.

Tabulka 5.10 – Srovnání hodnot parametrů u obou textů (autorka práce, 2021)

Posuzované parametry	Nástup fašismu	Mnichovská dohoda a okupace ČSR
Srozumitelnost		
Slovní bohatost	1,38 Chudší slovník → vyšší srozumitelnost	1,28 Bohatší slovník → nižší srozumitelnost
Počet faktografických informací	140	68
Počet cizojazyčných slov	15	0
Čtivost		
Počet NS	4,3	2

Počet znaků	7 731	3 608
Počet slov	1 122	520
Počet různých slov (lemmat)	684	387
Tematická soudržnost (počet klíčových tematických slov)	30	5
Délka věty (průměr počtu slov ve větě)	13,4	10,28
Délka slova (průměr délky slova ve slabikách)	5,73	5,81
Dějovost textu	0,27	0,31
Popisnost textu	0,74	0,70
Obtížnost textu		
Mistríkova škála obtížnosti textu	28,26	14,34
	Náročný, ale srozumitelný	Těžko srozumitelný, vhodný ke studiu

5.5 Dotazníkové šetření

Výzkumná část probíhala za využití online dotazníku vytvořeného v programu Click4survey (Click4Survey, © 2011–2021). Dotazníkové šetření nahradilo původně zamýšlené polostrukturované rozhovory. Metoda byla vybrána i s ohledem na fakt, že výzkum nebyl zaměřen na pozorování návštěvnického chování v expozici, ale na interpretaci subjektivních pocitů respondentů, což bylo možné pomocí dotazníkového šetření realizovat. Respondenti byli předem informováni o účelu výzkumu a velké časové náročnosti dotazníkového šetření a měli možnost vyplnit dotazník s asistencí autorky. Ve vyhodnocení výzkumu byly použity i průvodní verbalizované reakce a pocity respondentů z textu při vyplňování dotazníku. Data byla sbírána v období leden až březen 2021 na platformě Click4survey (Click4Survey, © 2011–2021), přičemž zpracování, analýza a interpretace probíhaly v období duben až červenec 2021.

Testování dotazníkového šetření bylo provedeno v rámci „Klubu diplomantů ÚISK“.²⁵ Dotazník byl otestován šesti uživateli. Prověřována byla srozumitelnost otázek, uživatelská přívětivost a funkčnost online dotazníku včetně automatického zasílání pozvánky a poděkování za účast v průzkumu. Plné znění dotazníku je spolu s pozvánkou k dispozici – viz Příloha 6 a Příloha 7.

Příprava sběru dat

Metodologicky se příprava dotazníku opřela o práci Hendla (Hendl, 2016, s. 178), kdy jasná struktura dotazníkového šetření usnadnila vyhodnocování dat – viz tabulka 5.11. Následně byly

podle připraveného návodu vypracován konkrétní otázka. Vznikly tak tři sady otázek, které zkoumají obecný postoj k problematice muzejních textů, názory na předložené texty úvodních informačních panelů a všeobecná zjištění týkající se respondenta. V dotazníku byly použity různé typy otázek (uzavřené, otevřené, polouzavřené).

Tabulka 5.11 – Návod k dotazníkovému šetření (autorka práce, 2021)

Oblasti dotazníkového šetření	Muzejní texty
Vztah k muzejním textům	(I) Zkušenosti s muzejními texty Pozitivní/negativní zkušenosti Očekávání Bariéry
Kvalitativní hodnocení úvodních informačních panelů	(II) Kvalitativní hodnocení předložených textů a) Vnímání textu čtivost srozumitelnost (obsahu a tématu) b) Přínos textu pro návštěvníka interpretace obsahu pomocí slovního vyjádření a klíčových slov emoce, sdílení, poznatky c) Hodnocení jednotlivých textů kontext (titulek vs obsah) celkový dojem preferance textu
Všeobecná zjištění	(III) Identifikace respondenta a vztah k muzeu

Výběr respondentů a sběr dat

Důležitým aspektem v průzkumu oproti původnímu zadání je fakt, že respondenti byli vybráni předem na základě dostupnosti, nikoli náhodně v místě expozice, kde by existoval předpoklad, že návštěvníci mají k tématu nějaký vztah, protože danou expozici navštívili. Z toho důvodu byl vztah respondentů k tématu a muzejním textům zjišťován v rámci otázek dotazníkového šetření. Z důvodu nedostatku respondentů byl dotazník také zveřejněn v rámci sociálních skupin na platformě Facebook ve skupině Historičky a historici vybrané vzhledem k tématu panelů. Kontaktováno bylo telefonicky nebo e-mailem několik základních škol ve Středočeském kraji, ale odezva byla nulová, vzhledem k aktuálním problémům s distanční výukou. Vzhledem k celkovým okolnostem a náročnosti výzkumu byly využity kromě osobních i doporučené kontakty na respondenty, kteří byli ochotni se průzkumu zúčastnit. Nakonec na základě osobní žádosti vyplnilo dotazník 20 respondentů. Někteří respondenti projevíli zájem společného

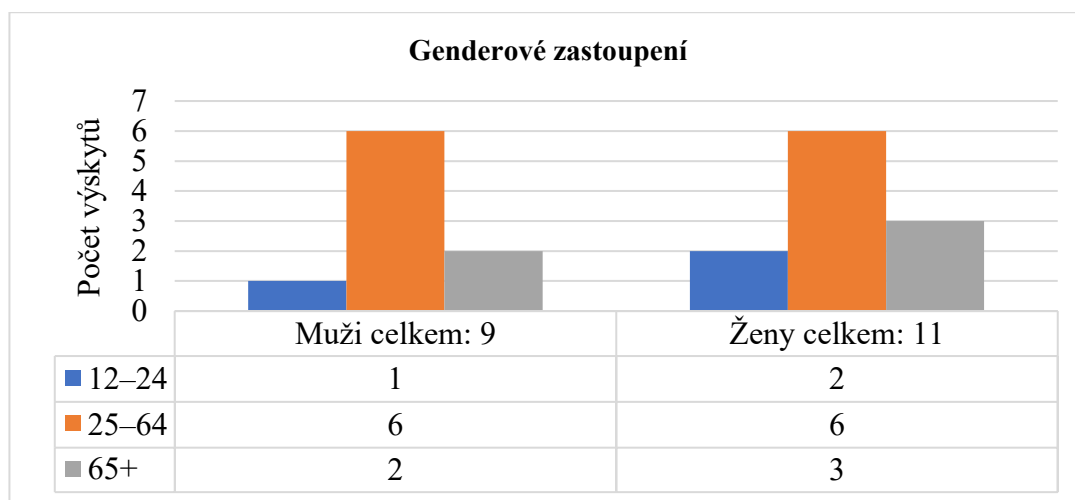

vyplňování dotazníku. Konkrétně šlo o samostatné vyplňování dotazníku za telefonické asistence autorky. Toto řešení se ukázalo jako velmi přínosné, neboť v průběhu šetření se objevovaly spontánní komentáře některých respondentů k prezentovaným textům, které obohatily výzkum a byly zahrnuty do kvalitativního hodnocení textů.

5.5.1 Výsledky dotazníkového šetření

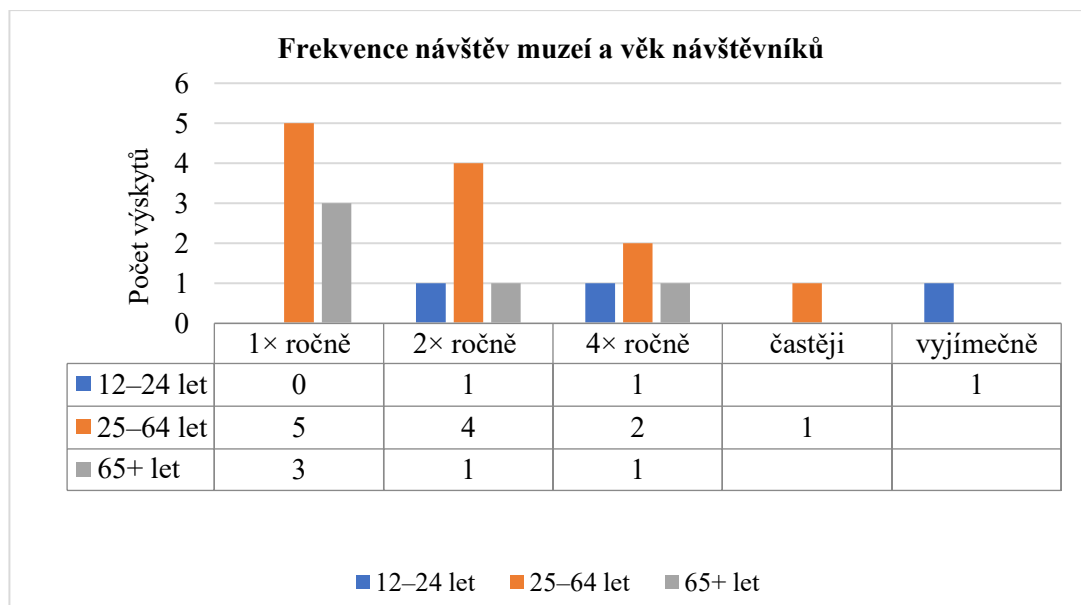
Popis vzorku a všeobecná zjištění

Vzhledem k historickému tématu obou zkoumaných textů, byly do dotazníku zařazeny otázky týkající se pohlaví respondentů, neboť téma armády, vojenské techniky nebo 2. sv. války bývá populární mezi muži (Rajlichová, © 1997–2021). Sledován byl také věk respondentů, jenž odráží vstupní znalosti a souvisí např. s mírou vědomostí získanou školní výukou nebo se znalostmi získanými od rodičů či přímých účastníků událostí, což může ovlivnit vnímání textu. Výsledky ukazují, že z celkového počtu 20 respondentů se průzkumu zúčastnilo více žen než mužů (11 žen a 9 mužů), a že nejširší věkové zastoupení tvoří respondenti v produktivním věku – viz graf 5.5.

Graf 5.5 – Věkové a genderové kategorie výzkumného vzorku (autorka práce, 2021)

Schopnost vnímat texty souvisí i s celkovým vztahem k muzeím a tím, zda a jak často do něj respondenti chodí. Podle zjištěných výsledků zůstává návštěva muzea spíše výjimečnou událostí, což dokresluje fakt, že respondenti nejčastěji navštěvují muzea 1krát nebo 2krát ročně (viz graf 5.6), přičemž detailní rozbor výsledků ukázal, že ženy chodí do muzea častěji než muži (průměrná frekvence návštěv u žen je 2krát ročně, u mužů 1krát ročně).

Graf 5.6 – Frekvence návštěv muzea (autorka práce, 2021)

Z odpovědí také vyplývá, že návštěva muzea je v naprosté většině především rodinným zážitkem (děti s rodiči, partneři, rodiče s dětmi), což klade nároky na muzejní texty, které by měly být přístupné široké věkové škále. Působení školy na návštěvu muzea bylo u nejmladší kategorie respondentů zmíněno ve všech případech a ukázalo se, že vliv na frekvenci návštěv muzea má nejen rodina, ale i škola. Ukázalo se, že u respondentů kategorie 65+ se návštěva muzea v pozdějším věku stává více individuální záležitostí.

Vztah k muzejním textům

Tato část kvalitativního šetření nahrazuje původně zamýšlené dotazování prováděné v expozici u textu úvodního informačního panelu. Byly zjišťovány preference, očekávání a bariéry respondentů ve vztahu k muzejním textům. Bylo sledováno, zda respondenti texty v muzeu obvykle čtou, nebo ne. Ilustrativní příklady z otevřených odpovědí v dotazníku jsou v bakalářské práci uvedeny pod touto ikonou:

Z dotazovaných 20 respondentů téměř všichni potvrdili, že texty v muzeu čtou (18 z 20 respondentů). Texty čtou podrobně, pokud je zaujmou, jinak je spíše prolétnou a hledají v nich zajímavé informace. Očekávají texty stručné s tím, že dostanou informaci o tom, kde mohou v případě zájmu najít další informace. Podrobné informace si přeje pouze část z respondentů s hlubšími znalostmi a se zájmem o téma (3 z 20 respondentů). Do muzea lidé chodí primárně za exponáty, nikoli číst texty, což odpovídá ojedinělým reakcím respondentů, kteří uvedli, že texty většinou nečtou (2 z 20 respondentů). Tyto jejich komentáře jsou uvedeny níže:

„... nerada čtu texty, radši se kouknu na výstavu...“, „... rád si interpretuji umění svým způsobem...“

Respondenti také hodnotili muzejní texty v souvislosti s tím, co je od jejich čtení odrazuje. Tyto zjištěné bariéry lze rozdělit do oblastí čtivosti a čitelnosti muzejních textů. Jako zásadní bariéru čtivosti uvádí většina (17 z 20 respondentů) přílišnou délku textů a jejich komplikovaný jazykový styl (13 z 20 respondentů). Kromě toho si respondenti všimají u textů formálních nedostatků jako gramatických chyb nebo překlepů (9 z 20 respondentů).

U čitelnosti textů mají respondenti problém s texty umístěnými v nevhodné výšce, v šeru nebo psané malým písmem. Polovině respondentů vadilo, když neví, k jakému exponátu se texty vztahují. Mezi reakcemi hodnotícími čitelnost textů v muzeu bylo zmíněno např.:

„Vadí mi špatná vzdálenost od očí...“, „Když jsou příliš ve tmě a šeru...“

Hodnocení obsahové kvality muzejních textů souviselo u respondentů s jejich hlubšími znalostmi a zájmem o téma. Vyskytly se v té souvislosti ojedinělé výhrady ke kvalitě obsahu textů v muzeu, kde respondenti zmiňovali, že jim v muzejních textech vadí např.:

„... provinění proti objektivitě...“, „... demagogie...“

Od muzejních textů mají respondenti dopředu určitá očekávání, a tak negativně hodnotí, pokud v textech nenajdou informace, které v textu očekávají (7 z 20 respondentů).

Texty úvodních informačních panelů patří mezi časově náročnější a delší texty, které však obsahují pro návštěvníky důležité informace nejen k orientaci v tématu, ale i v samotné expozici. Proto bylo zjišťováno, zda respondenti obvykle v muzeu čtou právě tyto texty. Z odpovědí vyplývá, že čtení těchto textů souvisí se subjektivním zájmem o téma expozice a vstupními znalostmi respondentů (14 z 20 respondentů). Více než polovina z nich se shoduje, že pokud je téma zajímavé, texty si přečtou, pokud se ale domnívají, že mají o tématu hlubší znalosti, texty nečtou. Rozhodnutí, zda texty úvodních informačních panelů číst, nebo ne, je ovlivněno také osobním naladěním při návštěvě muzea a časem, který respondenti mají, nebo jsou ochotni čtení věnovat. K této otázce se vyskytly např. následující odpovědi:

„Závisí to na velikosti muzea a množství času. Pokud budu v lokálním muzeu a mám na něj několik hodin, tak určitě panely čtu. Pokud budu v Louvru a mám na něj jeden den, tak si vyberu pouze zajímavá témata...“, „Čtu je podle času a nálady.“, „Jak kdy, asi podle nálady ...“.

Jedním z faktorů, který ovlivňuje u nejmladší kategorie respondentů to, že úvodní informační panely nečtou, je jejich délka, tak jak uvedl v komentáři respondent z kategorie 12–24 let.

„Nečtu je, je to moc dlouhý...“

Texty vybraných úvodních informačních panelů

Jádrem dotazníku bylo mapování názorů respondentů na dva konkrétní zkoumané texty: „Nástup fašismu“ a „Mnichovská dohoda a okupace ČSR“. Údaje z otevřených otázek byly analyzovány pomocí excelové tabulky, kde byla získaná data seskupena do řádků, přičemž ve sloupcích byly uvedeny proměnné odpovědi jednotlivých respondentů zařazených v odpovídajících věkových kategoriích (Hendl, 2016, s. 218). Jejich odpovědi byly sumarizovány, určeny ty nejčastěji se vyskytující a hledány vzájemné shody v jednotlivých kategoriích i napříč všemi kategoriemi – viz Příloha 8. Nalezené shody byly graficky znázorněny v diagramu. Údaje z dotazníkového šetření byly doplněny o spontánní komentáře některých respondentů, neboť tyto verbalizované pocity během vyplňování dotazníku odhalují, jak o textech respondenti spontánně nahlas přemýšlí a jaké pocity v nich texty vzbuzují. Jejich hlasité reakce se objevovaly před samotným čtením, během něj i v závěru šetření a jejich ilustrativní ukázky jsou v textu označeny ikonou: . V závěru bylo u každého textu zvlášť provedeno zhodnocení a komparace zkoumaných oblastí a vyvozeny závěry, které z těchto zjištění plynou.

Vnímání a přínos textů

Vnímání textu je ovlivněno jeho čtivostí a srozumitelností. Pokud textu rozumíme, tak se nám lehce a snadněji čte. Těsná většina respondentů uvedla, že se o téma 2. sv. války zajímá (11 z 20 respondentů), přičemž hlubší zájem a znalosti tématu projeví pouze muži (6 z 20 respondentů). Pokud někomu přišlo téma nezajímavé byly to ženy.

Text Nástup fašismu

Jde o text v rozsahu čtyř normostran (7 741 znaků), který obsahuje větší množství faktografických informací (140 údajů) a cizojazyčných německých slov (68 slov). Text používá spíše chudší slovník s častějším opakováním slov. Obtížnost tohoto textu byla vyhodnocena Mistríkovým vzorcem tak, že jde o text „náročný, ale srozumitelný“.

Tento text dokázal respondentům (18 z 20 respondentů) představit téma expozice průměrně s tím, že ojedinele měli respondenti problém pochopit, o čem expozice je (2 z 20 respondentů). Polovině respondentů komplikovalo čtení textu mnoho faktografických informací a cizojazyčných slov (německá slova). Toto množství zhoršilo srozumitelnost i čtivost textu a někteří respondenti se museli v textu vracet a číst ho opakovaně, včetně jednoho respondenta, který měl o tématu hlubší znalosti (8 z 20 respondentů). Zhoršená srozumitelnost a čtivost ovlivnila i celkové množství přečteného textu. Mezi částmi vyjádření kritizující složitost textu patřily např.:

„... vynechal jsem všechna německá slova...“, „... nečetla jsem faktografické informace a německé výrazy...“, „... nečetl jsem německé názvy...“

Celý text nepřečetla většina respondentů (12 z 20 respondentů) s tím, že více než třetina nečetla ani polovinu z textu. Respondenti v textu přeskakovali, vynechávali nebo text nedočetli. K tomu tématu např. uváděli:

„... četla jsem jen začátek a konec, prostředek moc ne...“, „... hodně jsem vynechávala, přeskakovala...“, „... ze začátku jsem text četl podrobně, ovšem poté jen začátky odstavců...“, „... celý konec sem nečetl...“

V jednom případě však respondent s hlubšími znalostmi pozitivně hodnotil komplexnost tématu a dostatek faktografických informací:

„... všechny odstavce jsou v dějové lince v závislosti na popisovaných dějích a celý oddíl je komplexně popisuje v závislosti na jejich celkovém pochopení...“

Celkově se četl respondentům tento text dobře s tím, že výrazná většina respondentů negativně hodnotí v dotazníkovém šetření i ve spontánních komentářích hlavně délku a přesycenost textu informacemi. Délka přitom ovlivnila přístup respondentů k textu ještě před jeho samotným

čtením. Ze spontánních komentářů vyplynulo, že respondenti se cítili dopředu unaveni a demotivováni délkou textu a text se jim nechtěl číst. Je pravděpodobné, že v muzeu by takový text vynechali a přešli rovnou k exponátům. Některé ilustrativní komentáře týkající se délky, množství a formy použití informací v textu jsou uvedeny níže, včetně vybraných spontánních reakcí během vyplňování dotazníku:

„... příliš detailní, střídalo se mnoho témat, text nepůsobil celistvě...“, „... text byl moc dlouhý, při pohledu na něj se mi nechtěl číst...“, „... příliš faktografických informací (jména, data, místa), moc dlouhý, příliš cizích slov, příliš podrobný...“

Někteří z respondentů byli u začátku až velmi expresivní:

„Uf, to se mi teda číst nechce!“, „Ježíši, to je dlouhý!“, „Ten druhý text je taky tak dlouhý?“, „V muzeu bych to nečetla.“

Od respondentů s hlubšími znalostmi a zájmem o téma se objevily názory hodnotící obsahovou kvalitu textu a výtky k názvu panelu, který podle nich neodpovídal obsahu – viz komentáře:

„Text je nevyvážený a neobjektivní.“, „Text byl neobjektivní, v některých pasážích citelně psaný z pohledu Čechů.“, „Je to demagogické od nadpisu až po závěr. Přičlenění pohraničí k Německé říši nemělo nic společného s fašismem, ten v Německu nebyl (národní socialismus není fašismus).“

Dva respondenti s hlubšími znalostmi tématu v dotazníku uvedli, že se z textu dozvěděli něco nového, a že se jim určité pasáže textu naopak líbily, pozitivní hodnocení se objevilo i ve spontánním komentáři. U jednoho respondenta se délka textu stala bariérou pokračovat ve čtení, přestože začátek textu ho zaujal.

„Dozvěděl jsem se novou informaci – o administrativních regionech.“, „Líbil se mi závěr – popis členění pohraničního území po odtržení od Československa.“, „Začátek byl zajímavý, ale potom už to bylo moc dlouhé.“

„Není to špatné a je to dost zajímavé, to administrativní dělení jsem neznal.“

Přínos textu

V této části se zjišťovala schopnost respondentů rozklíčovat téma a hlavní myšlenku textu. I když interpretace hlavní myšlenky souvisí s individuální schopností každého respondenta a může být ovlivněna věkem nebo životními zkušenostmi respondentů, lze ji podpořit používáním informací, které si dokážou dát návštěvníci do souvislostí, např. s vlastními znalostmi nebo zkušenostmi. Takové informace se lépe pamatují, sdílejí a motivují je k dalšímu čtení, objevování nebo vytváření názorů (Čtenářské strategie). Respondenti byli požádáni v rámci otázek v dotazníku, aby pro každý text zvlášť:

1. Shrnuli vlastními slovy, o čem si myslí, že text je.
2. Napsali 5–10 slov, která podle nich vystihují obsah textu informačního panelu.
3. Označili pro ně nepřínosné (zbytečné) informace v textu.

Respondenti vlastními slovy shrnuli přečtený obsah textu. Následně byla v jejich odpovědích identifikována různá tematická slova a hledány shody v rámci věkových kategorií. Odpovědi ukázaly, že většina respondentů napříč věkovými kategoriemi usoudila, že záměrem textu bylo představit téma: *„životní, sociální a politické podmínky německých obyvatel Sudet v Československu 1918–1939“*. Více než polovina respondentů se shodla, že text popisuje události v Československu (14 z 20 respondentů) a necelá polovina specifikovala časové období událostí mezi lety 1918–1939 (9 respondentů z 20). Shrnutí textu a pochopení hlavní myšlenky textu bylo nesourodé a více abstraktní. V kategorii 12–24 let byly odpovědi velmi stručné až heslovité a respondenti uvádějí, že text je o „vzniku Československa“. Nejspecifičtěji shrnuli obsah textu respondenti v kategorii 25–64 let a jako hlavní téma textu uvedli: *„Životní a sociální podmínky německých obyvatel v Sudetech, fašismus a politická situace v Československu 1918–1939“*. Kategorie respondentů 65+ se domnívá, že text je o: *„Československém pohraničí a fašismu mezi lety 1918–1939.“* Nejpodrobnější shrnutí textu v několika souvětích provedli respondenti s hlubšími znalostmi. Ilustrativní úryvky ze shrnutí textu vlastními slovy lze vidět níže:

„... o začátcích samostatného Československa a situaci německých občanů žijících na našem území...“, (věk 12–24 let), *„... politická situace a rozdělení území v letech 1918 po vzniku Československa, dále jak vypadala situace po podepsání Mnichovské dohody až po rozdělení území kolem roku 1939...“*, (věk 25–64 let), *„... historický vývoj česko-německého pohraničí od vzniku republiky do počátku druhé světové války...“* (věk 65+).

Regionální kontext Mostecka, který s textem souvisí, byl zaznamenán pouze v jednom případě, kdy respondent ve shrnutí uvedl, že text popisuje:

„... situaci na území Československa od roku 1918 do roku 1939 (Mostecko a další oblasti) ...“

Výběr 5–10 klíčových slov, která by charakterizovala text, byl mezi respondenty velmi variabilní a potvrzuje problém s orientací v klíčových informacích obsahu. Respondenti vybrali celkem 38 různých slov, přičemž shoda ve výběru napříč věkovými kategoriemi byla malá a objevila se pouze u slov: „válka“ „Sudety“ a „Československo“. Nejčastěji se vyskytují slova byla:

„... Československo (7x), válka (6x), Sudety (6x), politika (5x), Německo (5x)...“

Množství informací, které respondentům přišlo zbytečné a nepřínosné, bylo zjišťováno tak, že respondenti měli v textu označit místa, která vědomě nečetli. Ve většině případů označili respondenti pasáže související s popisem politicko-geografických událostí s množstvím faktografických informací (8 z 20 respondentů) a dále různá podtémata textu, která respondenti zmiňovali i ve spontánních komentářích (6 z 20 respondentů). Ukázky hodnocení nepřínosných částí textu se objevují níže v psaných i spontánních komentářích:

„... pasáž s uhlím mi přišla zbytečná, jako by nepatřila k textu...“ „... informace o uhlí se mi zdály poněkud nepřesně umístěné a nechápal jsem, k čemu se vztahují...“ „... když byl první vlak s uhlím vypraven ku Praze jsem nečetla...“ „... pasáže o sociálním hnutí – nezajímavé...“

„Od uhlí jsem nečetl, doufám, že to nevadí.“ „... uhlí bylo mimo...“

Hodnocení textu

V závěru byli respondenti požádáni o zhodnocení názvu panelu. Cílem bylo zjistit, jak vnímají vzájemný kontext mezi názvem panelu a jeho obsahem. Oslovení měli navrhnout titulek, který by případně shledávali výstižnější. Ukázalo se, že název panelu by na základě přečtení obsahu textu změnila třetina respondentů (7 z 20 respondentů). Většina z nespokojených respondentů měla o tématu hlubší znalosti a zájem. To potvrzuje, že z názvu panelu lze také vysledovat

vztah respondenta k tématu. Některé z připomínek k názvu panelu a příklady navržených názvů, které se respondentům zdály vzhledem k informacím v obsahu vhodnější, jsou uvedeny v následujícím textu.

Facebook: „*Psát o sudetoněmecké otázce a dát tam titulek **Nástup fašismu?***“

„*Česko-německé pohraničí 1918–1938*“, „*Národnostní a ekonomické problémy pohraničí*“, „*Obsazení Sudet*“, „*Nástup německého nacismu*“, „*Období po 1. sv. válce a nástup fašismu v ČSR*“, „*Období 1. republiky až do roku 1939*“.

Na závěr této části byli respondenti vyzváni, aby shrnuli celkový dojem z jednotlivých textů. V jejich odpovědích lze vidět, že celkové hodnocení odráží průběžné vnímání textu během dotazníkového šetření. Dojem většiny respondentů byl takový, že text je příliš dlouhý a podrobný (14 z 20 respondentů), ale někteří jej hodnotí jako čtivý (6 z 20 respondentů). Negativně se v hodnocení projevila tematická bohatost textu, kdy se mnohotematicností textu cítili respondenti zmateni nebo zahlceni, text jim začal připadat zdlouhavý a přestávali číst. Ovšem vyskytla se i pozitivní hodnocení přínosu nových poznatků a tematické výstižnosti. Níže jsou vybrané názory z dotazníkového šetření i spontánních komentářů týkající se celkového dojmu, který text v respondentech zanechal.

Spíše **negativní reakce** zahrnovaly komentáře např.: „*Text byl podrobný, informativní, čtivý a sám o sobě velmi dobrý, ovšem představa, že čtvrt hodiny stojím na místě v muzeu a louskám ho, pro mě není lákavá...*“, „*Text byl moc dlouhý, nutil mě hodně přeskakovat, vracet se. Po přečtení jsem byla spíše zahlcena informacemi a měla jsem pocit, že pro zorientování bych ho musela číst ještě párkrát.*“, „*Mega dlouhý, nudný, nechtěl se mi vůbec číst.*“, „*Text odrazoval už na první pohled svou délkou, moc informací, nahuštěný text.*“

Mezi **pozitivní reakce** patřily např. tyto komentáře: „*Text mi přinesl podrobné informace i takové, které jsme nevěděli...*“, „*Text byl tematicky výstižný.*“, „*V textu jsem našel užitečné informace, jak se formovalo území našeho státu.*“

Spíše **negativní reakce**: „*Pro někoho, kdo o tom něco ví, to je asi zajímavé, ale pro mě to je takové pomíchané a nic moc si z toho nepamatuji.*“, „*Šíleně dlouhý!*“, „*Příšerně dlouhé!*“, „*V muzeu bych to normálně nečetla, ale teď jsem to teda přečetla tak nějak celé.*“

Tento text se líbil 13 z 20 respondentů, někteří z nich přesto zmínili jeho podrobnost a časovou náročnost. Je tedy evidentní, že mezi zásadní faktory, které ovlivnily vnímání tohoto textu respondenty patří délka a podrobnost (faktografická i tematická) a dále použití cizojazyčných slov. Přestože většina respondentů hodnotí tyto faktory v textu spíše negativně, skupina respondentů s hlubším zájmem o téma naopak shledává komplexnost podání tématu jako pozitivní s tím, že jim text dokázal přinést nové poznatky.

Text **Mnichovská dohoda a okupace ČSR**

Rozsah tohoto textu jsou dvě normostrany (3 609 znaků). Text obsahuje menší množství faktografických informací (68 údajů) a neobsahuje žádná cizojazyčná slova. Text používá bohatší slovník s menším opakováním slov. Obtížnost textu byla vyhodnocena Mistríkovým vzorcem tak, že jde o text „*těžko srozumitelný, vhodný spíše ke studiu*“.

Dotazníkové šetření ukázalo, že tento text dokázal představit respondentům téma expozice velmi dobře a respondenti uváděli, že neměli žádný problém se srozumitelností obsahu. Většina četla text plynule bez nutnosti se v textu vracet nebo ho číst opakovaně (16 z 20 respondentů). Ojediněle bylo uvedeno jako obtížné slovo „*župa*“, kterému nerozuměli v textu tři respondenti z kategorie 12–24 let. Jako rušivé při čtení textu uváděl jeden respondent počty obyvatel. Ukázky kvalitativního hodnocení srozumitelnosti obsahu jsou uvedeny níže.

„*Všemu jsem rozuměla.*“, „*Nebylo tam nic obtížného.*“, „*Žádná obtížná nebo nesrozumitelná slova v textu nebyla.*“, „*Vadily mi obecně počty obyvatel.*“

Z výsledků lze vyvozovat, že bezproblémová srozumitelnost pozitivně ovlivnila i čtivost tohoto textu. Většina respondentů přečetla tento text celý nebo více než polovinu (17 z 20 respondentů). Způsob, jakým se respondentům text četl, popsali např. následovně:

„*Text jsem přečetla celý.*“, „*Četl jsem si text podrobně.*“, „*Nepřijde mi, že jsem něco přeskočila, četla jsem občas skákavě, ovšem prolétla jsem vše.*“, „*Nepřeskočil jsem zde nic, všemu jsem věnoval pozornost.*“

Celkově vnímají respondenti velmi pozitivně přiměřenou délku textu, a to jak v dotazníkovém šetření, tak i ve spontánních komentářích. Lze tedy říct, že již samotná délka textu ovlivnila motivaci ke čtení a spolu s jeho srozumitelností měla vliv i na způsob čtení a na množství

přečteného textu. Zároveň respondenti reagovali ve spontánních komentářích živěji a měli chuť k diskusi.

„Text byl akorát.“, „Text byl přiměřeně dlouhý.“, „Text byl čtenářsky přívětivější, co se délky a formy informací týká.“, „Jako, ...kratší, ale na mě taky dlouhý.“

„Tak to je celkem krátké.“, „Tehle text je lepší a je teda taky kratší.“, „Jo, tak to jde (délka textu).“ „... tehle text byl krátký a lehký...“

Respondenti s hlubšími znalosti a zájmem o téma pozitivně hodnotili snahu o objektivitu textu a srozumitelnost, ale vyskytla se i výtka ke kvalitě podání prezentovaných informací – viz komentáře níže.

„V tomto textu je méně demagogie.“, „O tématu již něco vím a text byl srozumitelný.“, „V textu se nerozlišuje mezi obsazením území po Mnichovské dohodě a při okupaci.“

„... zajímavé, snadné, jasné, objektivní...“

Přínos textu

Respondenti usuzují, že téma tohoto textu je o: „**zradě velmocí, ztrátě území a novém správním dělení jako následku Mnichovské dohody**“. Shrnutí toho, o čem text byl, bylo konkrétnější a jednodušší napříč všemi kategoriemi respondentů. Hlavní myšlenku textu určila shodně více než polovina respondentů (16 z 20 respondentů). V kategorii 12–24 let respondenti uváděli konkrétní faktografické informace a shodně s ostatními usoudili, že text popisuje „*následky podpisu Mnichovské dohody*“. Respondenti z kategorie 25–64 let a 65+ ve shrnutích téma více konkretizovali: „*před Mnichovskou dohodou, následnou okupací, územní změny a politické následky*“. Regionální kontext Hlučínska a Těšínska zaznamenali celkem dva z 20 respondentů z kategorie 12–24 let a 25–64 let. Pochopení tématu panelu je uvedeno pomocí ukázky komentářů z každé věkové kategorie respondentů.

„O Mnichovské dohodě, o politickém vyjednávání, kde jsme ztratili Sudety, o ztrátě části Podkarpatské Rusi a Těšína, o Emilu Háchovi, jak šel do Berlína vysvětlovat situaci.“ (věk 12–24), „Dozvěděl jsem se o mnichovské dohodě, co jí předcházelo, jak následně probíhala

okupace nejdříve Sudet a posléze i celého Československa, jaké bylo správní rozdělení Československa po okupaci, jak se zachovalo Slovensko a Polsko.“ (věk 25–64), „*Historické pozadí Mnichovské dohody a její následky.*“ (věk 65+)

Při výběru 5–10 klíčových slov, která by charakterizovala text, byla mezi respondenty vidět větší shoda napříč věkovými kategoriemi a menší rozptýl ve výběru klíčových slov. Vybraná klíčová slova kopírují obsah textu. To odpovídá tomu, že respondenti dokázali snáze identifikovat podstatné tematické části. Z 26 různých slov určených respondenty jsou níže zobrazeny nejčastěji vybraná klíčová slova společná pro každou věkovou skupinou.:

... *Mnichovská dohoda* (14x), *Československo* (10x), *zrada* (7x), *protektorát* (5x), *okupace* (4x), *Hácha* (4x) ...

Stejně jako u předešlého textu byli respondenti vyzváni, aby označili v textu informace, které jim přišly zbytečné a nepřínosné, a které vědomě nečetli. Ve většině případů respondenti uváděli, že neměli potřebu něco vynechávat (13 z 20 respondentů), v ostatních případech byly přeskakovány geografické popisné informace týkající se územního členění a počty obyvatel (7 respondentů z 20) – viz ilustrativní příklady vynechávaných částí textu níže.

... *od 1. do 10. října 1938 bylo k Německu připojeno v pěti pásmech území, na němž žilo kolem 3 860 000 obyvatel podle sčítání z roku 1930...“*, „... *příští týden ráno, 15. března 1939, vstoupila okupační vojska na území tehdy již značně okleštěného státu a o den později byl vyhlášen Protektorát Čechy a Morava. Zákonem z 23. března 1939 bylo pak řešeno územně-správní uspořádání okupovaného území...“*

I přes stručnější a kratší pojetí textu respondenti uváděli, že se dozvěděli něco nového, a to včetně respondentů s hlubšími znalostmi. V tomto případě se objevovalo více spontánních komentářů týkajících se tématu panelu s tím, že více reagovali respondenti bez hlubších znalostí.

„*O toto téma se zajímám, takže jsem většinu znalostí již měl. Zajímavá byla informace o Hlučínsku.*“

„*To Polsko mě překvapilo.*“, „*To bylo zajímavé, některé věci jsem neznal.*“, „*To o tom regionu jsem nevěděl.*“, „*... zajímavé detaily ostatních států, ...*“, „*... to jsme si říkali ve škole, teda ne všechno...*“

Hodnocení textu

Hodnocení vzájemného kontextu názvu panelu s jeho obsahem ukázalo, že naprostá většina respondentů by ponechala název tohoto panelu ve své původní podobě (18 z 20 respondentů). Pouze dva respondenti by název změnili nebo jen zkrátili. Příklady z otevřených odpovědí na tuto otázku jsou uvedeny níže.

„*Nechal bych ho, jak je.*“, „*Mnichovská dohoda*“, „*Konec Druhé republiky.*“

Celkově byl tento text zhodnocen respondenty jako přiměřeně dlouhý a čtivý (18 z 20 respondentů), pozitivně byla zhodnocena srozumitelnost a výstižnost textu a to, že neobsahoval cizojazyčná slova. V jednom případě uvedl respondent, že jde o „*normální text v muzeu*“. Celkový dojem z textu někteří respondenti shrnuli pozitivně a lze je vidět v ilustrativních úryvcích níže:

Pozitivní reakce: „*Text byl stručnější, kompaktnější, a ne tak rozbíhavý...*“, „*Text působil příjemnějším dojmem, protože nebyl na první pohled tak dlouhý, zdál se přehlednější, srozumitelnější. Lépe se mi četl a neměla jsem pocit přesycení fakty.*“, „*Text dává základní přehled o událostech pro čtenáře, který ví o událostech velmi málo. I délka je pro účely informačního panelu v muzeu vyhovující a množství informací uspokojí běžného návštěvníka.*“

Pozitivní reakce: „*To bylo zajímavé.*“, „*To bylo hezky napsané.*“, „*Nám přišel zajímavější tenhle text, tak on se tak nějak líp četl...*“, „*... hezky napsané, každopádně tenhle text je lepší a taky je teda kratší...*“

Tento text se líbil 18 z 20 respondentů, podle kterých dokázal i přes svoji kratší délku přinést srozumitelné, zajímavé nebo nové poznatky a výstižně téma prezentovat. „Příjemná“ délka a srozumitelnost textu nevzala respondentům energii spontánně diskutovat a text, který pojal téma sevřenějším způsobem, ponechal prostor pro komentáře, kontrastování znalostí či další otázky k tématu, čímž probudil zájem zvláště u respondentů bez hlubších znalostí.

5.6 Diskuze

Výsledky ukazují, jak odlišně respondenti vnímají zpracování dvou textů úvodních informačních panelů, jak na ně reagují a jak se různé zpracování obsahu odráží v přínosu, který pro ně tyto texty mají. V dotazníkovém šetření se ukázalo, že vnímání muzejních textů návštěvníky je velmi individuální a závisí na jejich věku nebo zájmu o téma, ale i na momentálních časových možnostech nebo osobním naladění. Oblasti tohoto výzkumu byly zaměřeny především na posuzování aspektů čtivosti, srozumitelnosti, obtížnosti a přínosu textů konkrétních úvodních informačních panelů, avšak na muzejní texty je nutné nahlížet v kontextu celé expozice. Výzkum byl založen na dvou textech se shodnou tematikou zaměřenou regionálně, která byla ale autory pojata odlišným způsobem. Pro popis a hodnocení textů byla využita metoda deskriptivní obsahové analýzy za využití matematických vzorců a nástrojů aplikované lingvistiky a dotazníkového šetření s různými typy otázek. Všichni respondenti, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření, navštěvují muzea a potvrdili, že muzejní texty čtou. Většina z nich očekává, že texty v muzeu budou stručné a psané nekomplikovaným jazykovým stylem. Typickým respondentem tohoto výzkumu je žena v produktivním věku 25–64 let, která navštěvuje muzea 2krát ročně s rodinou.

Text „Nástup fašismu“ je téměř o polovinu delší a více popisný (obsahuje větší množství přídavných jmen). Přílišná délka textu v rozsahu čtyř normostran (1 122 slov) vyvolala negativní postoj k textu ještě předtím, než ho respondenti vůbec začali číst a většina respondentů text nedočetla. Demotivace respondentů z délky textu se výrazně projevila zvláště ve spontánních komentářích. Stručný, ale více abstraktní titulek panelu nedokázal dostatečně představit, o čem text bude a respondenti se cítili zmateni, protože nenacházeli očekávané informace. Téma bylo pojato komplexně, čemuž odpovídá větší tematická bohatost potvrzená výrazně vyšším počtem klíčových tematických slov. Mnohotematicnost způsobila zhoršenou orientaci respondentů v tématu, postupnou ztrátu zájmu a respondenti přestávali text číst. Toto zjištění odpovídá výsledkům studií provedených na muzejních textech, které uvádějí, že velké množství informací způsobuje informační zahlcení, únavu a návštěvníci se začínou informacím či celým textům podvědomě vyhýbat a bránit (Korsbæk Nielsen 2014, s. 132–189; Bitgood, 2000, s. 5; Bitgood 2010, s. 198–199; Trench, 2018, s. 10). Respondenti měli problém shodnout se na tom, co je hlavním tématem textu a regionální kontext zůstal pro respondenty nečitelný (zmínil ho pouze jeden respondent). Kromě toho, že většina text nedočetla, je podrobnost a velký počet faktografických údajů nutily v textu přeskakovat a vracet se zpět. Respondenti dokonce nebyli schopni říct, o čem text je. Lze tedy konstatovat, že větší množství nabízených

informací nemusí nutně znamenat větší přínos pro návštěvníka. Ukázalo se, že komplexnější a detailní pojetí textu vyhovovalo pouze respondentům s hlubšími znalostmi a velkým zájmem o téma, kterým dokázal text přinést nové poznatky. Ve většině případů však veškerou energii věnovali respondenti na čtení nebo orientaci v jednotlivých podtématech a neměli chuť k diskusi ani ke sdílení. Mistríkův vzorec obtížnosti vyhodnotil text jako výkladový, náročný, ale srozumitelný. Respondenti vnímají tento text celkově jako čtivý s dostatečným množstvím informací, ale hůře srozumitelný. Rozpor ve srozumitelnosti mezi matematickým zjištěním a vnímáním respondenty může být způsoben tím, že Mistríkův vzorec, který pracuje s průměrnou délkou slov a vět nerozpozná, zda jde o slovo cizojazyčné, které zhoršuje srozumitelnost. Zásadní bariérou pro respondenty však u tohoto textu byla jeho přílišná délka. Je pravděpodobné, že tento text by v muzejní expozici vynechali a přešli přímo k exponátům. Řada návštěvnických studií prokázala, že právě příliš dlouhé texty úvodních informačních panelů bývají návštěvníky zcela přeskočeny, přestože obsahují pro návštěvníky důležité informace (Serrelle 2015, s. 101–105; Batty, 2016, s. 70–80; Bartlett, 2016, s. 30–34).

Text „Mnichovská dohoda a okupace ČSR“ je více dějový (větší počet sloves). Je výrazně kratší (520) slov, což pozitivně ovlivnilo primární přístup ke čtení i spontánní reakce během čtení. Kratší délka textu se projevila i na vyšší sociální interakci mezi respondenty a autorkou. Spontánní komentáře se vztahovaly především k tématu textu, nikoli pouze k jeho vlastnostem (délka). Sdílení zážitků a poznatků je jednou z důležitých funkcí muzejních expozic a patří mezi základní návštěvnická očekávání a potřeby (Šobánková, 2014, s. 160). Respondenti přečetli většinu z tohoto textu. Text obsahuje menší množství faktografických informací a neobsahuje cizojazyčná slova. Je prezentován delším, specifitějším titulkem, který rámuje obsah z hlediska časového i geografického a respondenti by ho ponechali tak, jak je, neboť jim dostatečně předeslal následný obsah. Pojetí tématu je sevřenější, což dokazuje nižší počet a specifitnost tematických klíčových slov, které k textu respondenti napříč věkovými kategoriemi přiřadili. Díky srozumitelně podaným informacím, které respondenti dokázali pochopit bez rozdílu jejich vstupních znalostí, se jim téma zdálo blízké a podnítilo další zájem. Tyto výsledky částečně korespondují se zjištěním McManus (1989, s. 19), že návštěvníci přistupují k textu interaktivním způsobem a v textu hledají především povědomé informace. Regionální kontext byl zaznamenán ve dvou případech u respondentů s běžným zájmem o téma. Ačkoli by podle výsledků deskriptivní analýzy mělo jít o text, který je pro čtenáře hůře předvídatelný z důvodu méně častého opakování slov, respondenti napříč všemi věkovými kategoriemi uvedli, že text se jim četl plynule. To je v rozporu i s výsledkem výpočtu pomocí

Mistríkova vzorce, kterým byl tento text vyhodnocen jako těžce srozumitelný, vhodný spíše ke studiu než ke čtení. Respondenti však nejen v dotazníkovém šetření, ale i ve spontánních komentářích zmiňují jeho velmi dobrou čtivost a srozumitelnost. Důvodem tohoto rozporu ve srozumitelnosti může být skutečnost, že vybraný vzorek z textu určený pro výpočet Mistríkovým vzorcem nepokrývá snadné nebo naopak složité části textu. I přes svoji kratší délku, menší množství faktografických informací a chudší tematickou bohatost dokázal tento text přinést nové poznatky především zájemcům s běžnými znalostmi a podpořit sociální interakci.

Ukázalo se, že mezi faktory, které ovlivňují srozumitelnost a čtivost textu, patří množství faktografických informací a cizojazyčných slov v textu. Zásadní vliv na vnímání textu a sociální interakci má především délka textu. Provedené studie ukazují, že zatímco v roce 1996 byla doporučována délka úvodních informačních panelů v počtu 300 slov, v roce 2015 to bylo už jen 150–180 slov (Serrelle, 2015, s. 34; Rand, 2016, s. 39; Trench, 2018). Tomuto počtu slov se ani jeden z panelů nepřibližuje, a to ani v původně doporučené délce z roku 1996. Cílem muzejníků je psát texty pro širokou veřejnost, které zaujmou, přinesou nové poznatky, vzbudí zájem a tím pádem umožní návštěvníkům expozici ocenit, a to se prvnímu textu bohužel nepovedlo. I když respondenti ohodnotili oba texty jako čtivé, představa, že v muzeu čtou text v rozsahu čtyř stran, jim nepřišla lákavá a podrobný text „Nástup fašismu“ vyhovoval pouze respondentům s hlubším zájmem o téma. Preferenční volbou respondentů byl text Mnichovská dohoda a okupace ČSR.

Silné a slabé stránky výzkumu

Mezi silné stránky výzkumu patří kombinace objektivních a subjektivních výzkumných metod. Ukázalo se, že programy aplikované lingvistiky (NameTag 2, Keywords, QuitaUp) jsou vhodnými online nástroji, které mohou pomoci při produkci muzejních textů, neboť nám poskytují relevantní informace týkající se faktorů, kterými lze při psaní ovlivnit srozumitelnost a čtivost – např. množství faktografických informací nebo tematických klíčových slov. Naopak použití Mistríkova vzorce se jeví jako nespolehlivé, protože je založeno na délce slov a vět, nedokáže rozpoznat v textu např. odborná nebo cizojazyčná slova a pracuje pouze na základě počtů. Problematický je také výběr vzorku textu pro výpočet, který nemusí pokrývat složité nebo naopak snadné části textu. Přínosem výzkumu byly rovněž spontánní komentáře respondentů během vyplňování dotazníku, které umožnily nad rámec plánovaného dotazníkového šetření zahrnout do kvalitativního hodnocení verbalizované pocity respondentů

týkající se vnímání textů. Za omezení výzkumu lze považovat přesunutí výzkumné části do online prostředí, kdy nebylo možné úvodní informační panely hodnotit v celkovém kontextu výstavy a posuzovat je i z pohledu formy jejich prezentace. Mezi další slabé stránky výzkumu patřil relativně nízký počet respondentů, které se pro dotazníkové šetření podařilo získat, a velká časová a mentální náročnost dotazníkového šetření, kdy respondenti museli aktivně pracovat s výzkumnými texty.

Závěr

Bakalářská práce si kladla za cíl zjistit vztah mezi obsahem muzejního textu a jeho vnímáním respondenty. V expozici se setkáme s různými typy muzejních textů, které mají různý účel. V praktické části bakalářské práce byl konkrétně zkoumán přínos textů pro návštěvníka na úvodních informačních panelech jako nejdůležitějších textech v expozici. Z výzkumu vyplývá, že způsob zpracování obsahu textů úvodních informačních panelů ovlivňuje motivaci a rozhodnutí návštěvníků, zda a v jaké míře budou texty číst, jak budou informace chápat a s jakou intenzitou a chutí budou přečtené poznatky sdílet.

Deskriptivní analýza textů ukázala, že online nástroje aplikované lingvistiky mohou poskytnout objektivní informace tvůrcům textů o faktorech, které mají vliv na srozumitelnost a čtivost textů – např. o počtech faktografických informací nebo tematické soudržnosti. Naopak výsledky týkající se hodnocení obtížnosti textů zjišťované pomocí matematických vzorců neodpovídaly vnímání respondentů.

Dotazníkovým šetřením mezi návštěvníky muzeí se podařilo identifikovat faktory, které měly vliv na vnímání textů. Klíčová se ukázala především délka textu, která zásadně ovlivnila motivaci ke čtení, množství přečteného textu a chuť a energii ke sdílení poznatků napříč věkovými kategoriemi a úrovněmi znalostí respondentů. U kratšího textu se respondenti soustředili více na obsah, kdežto u delšího textu vnímali především jeho vlastnosti (délku). Nárůst informací během čtení dlouhého a podrobného textu navíc způsobil, že respondenti ztráceli zájem text sledovat a nedočtli ho do konce. Potvrdilo se, že tvůrci textů by měli být obezřetní v počtu faktografických informací, používání cizojazyčných slov, jejichž výskyt v textu ovlivňuje srozumitelnost a čtivost textu. Novým poznatkem je, že specifičnost titulku textu panelu a kontext s obsahem je důležitější než jeho délka. Celkově výzkum potvrdil závěry řady návštěvnických studií, že zásadním problémem muzejních textů je stále jejich přílišná délka, a že větší množství a podrobnost informací nezaručuje větší přínos pro návštěvníka.

Z výzkumu také vyplynulo, že pro evaluaci muzejních textů se jeví jako vhodnější metoda založená na kvalitativních datech. Evaluace návštěvníky nám v průběhu práce s textem poskytne informace o tom, co cíloví návštěvníci cítí nebo jak informace chápou a umožní tvůrcům textu vybrat z různých nápadů a přístupů k textu v expozici ten nejvhodnější, který by nejlépe odpovídal očekáváním návštěvníků i výstavním cílům muzejníků.

Pro práci s textem lze na základě teoretické části a výsledků praktické části navrhnout práci s limitovaným počtem slov, která zabrání přílišné komplexnosti pojetí tématu, což činí text

nepřehledným a dlouhým. Zároveň omezením odborných nebo cizojazyčných výrazů zvýšíme srozumitelnost textu a tím i jeho čtivost. Faktografické informace nejsou v textu úvodních informačních panelů přijímány pozitivně, a proto bychom měli jejich množství limitovat nebo se jim v těchto textech vyhnout. K prezentaci podrobnějších informací pro odborné zájemce lze využít externích textů (katalogy, informační kiosky, aplikace apod.) Texty úvodních informačních panelů by měly být pozvánkou ke vstupu a k prozkoumání nitra expozice.

Pro širší výzkum v oblasti muzejních textů lze v budoucnu pokračovat analýzou vizuální prezentace textů, která ovlivňuje jejich atraktivnost a čitelnost. Na výzkum by bylo možné navázat také zjišťováním průpravy práce s textem u pracovníků muzeí.

Seznam použité literatury

1. And Breathe...: Exploring the relationship between art and mindfulness. © 2021. In: *Manchester Art Gallery* [online]. Manchester: Manchester Art Gallery, 2018 [cit. 2021-04-26]. Dostupné z: <https://manchesterartgallery.org/exhibitions-and-events/exhibition/and-breathe/>
2. BARTLETT, Sarah, 2016. THE POWER OF WORDS: The Hemingway Effect. *Exhibition journal: A journal of exhibition theory and practice for museums professionals* [online]. Arlington: American Alliance of Museums, 2016, 30–34 [cit. 2021-02-03]. Dostupné z: https://www.name-aam.org/exhibition_spring2016
3. BATTY, Jane, Julie CARR, Claire Rebe EDWARDS, David FRANCIS, Stuart FROST, Ellie MILES a Rebecca PENROSE, 2016. The Power of words: Object Focused Text at the British Museum. Exhibition: *A journal of exhibition theory and practice for museums professionals* [online]. Arlington: American Alliance of Museums, 2016, 70-80 [cit. 2021-02-08]. Dostupné z: https://www.nameaam.org/exhibition_spring2016
4. BERNARD, Patrick a Pierre FABRE, 2003. *Muzea pro všechny: příručka k fyzické a smyslové dostupnosti muzeí. 1.* [Česko]: Český výbor ICOM ve spolupráci s Asociací muzeí a galerií ČR. ISBN 80-86611-03-5.
5. BITGOOD, Stephen a Harris H. SHETTEL, 1996. Determining Museum Effectiveness: Visitor Studies Today. *The Journal of Museum Education* [online]. Taylor & Francis, 1996, 21(3), 610 [cit. 2020-12-19]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/40479068>
6. BITGOOD, Stephen, 2000. The Role of Attention in Designing Effective Interpretive Labels. *Journal of Interpretation Research* [online]. Jacksonville: Jacksonville University, 2000, 5(2), 31–45 [cit. 2020-12-20]. ISSN 1092-5872. Dostupné z: doi:10.1177/109258720000500205
7. BITGOOD, Stephen, 2010. When Is “Museum Fatigue” Not Fatigue? Curator: *The Museum Journal* [online]. Wiley Periodicals, 2009, 52(2), 193–202 [cit. 2021-05-18]. ISSN 2151-6952. Dostupné z: doi:10.1111/j.2151-6952.2009.tb00344.x
8. BOSSERT, Carol, 2016. THE POWER OF WORDS: Labels Unleashed: Breaking the Tyranny of Information. National Association for Museum Exhibition. *Exhibition: a journal of exhibition theory and practice for museum professionals* [online]. American Alliance of Museums, 2016, 17–22 [cit. 2020-10-08]. Dostupné z:

https://static1.squarespace.com/static/58fa260a725e25c4f30020f3/t/594c5d4820099e0964148ae1/1498176875014/08_Exhibition_LabelsUnleashed.pdf

9. BROOKLYN MUSEUM, 2015. The Rise of Sneaker Culture. In: *Brooklyn Museum* [online]. New York: Brooklyn Museum, 2015 [cit. 2021-05-17]. Dostupné z: https://www.brooklynmuseum.org/exhibitions/rise_of_sneaker_culture/
10. CLICK4SURVEY. © 2011–2021. *Click4Survey* [online]. Praha: Click4Survey [cit. 2021-06-14]. Dostupné z: <https://www.click4survey.cz/>
11. COATES, Charlotte, 2021. What are Mindful Museums and how can they help us with our mental health? In: *Museum Next* [online]. London: MuseumNext, 2021 [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <https://www.museumnext.com/article/being-mindful-in-the-museum/>
12. CVRČEK, Václav, © 2015. *KWords. Český národní korpus* [online]. Praha: Ústav Českého národního korpusu, 2015 [cit. 2021-06-14]. Dostupné z: <https://kwords.korpus.cz/>
13. CVRČEK, Václav, Radek ČECH a Miroslav KUBÁT, 2021. *QuitaUp verze 0.2.5 2/2021: Nástroj pro kvantitativní stylometrickou analýzu. Český národní korpus* [online]. Ostrava: Katedra českého jazyka, FF Ostravská univerzita, 2020 [cit. 2021-06-14]. Dostupné z: <https://korpus.cz/quitaup/>
14. CVRČEK, Václav, 2014. *Wiki: Český národní korpus. Český národní korpus* [online]. Praha: Ústav Českého národního korpusu, 2014 [cit. 2021-06-14]. Dostupné z: https://wiki.korpus.cz/doku.php/pojmy:prehled_pojmu
15. Čtenářské strategie. In: *Podpora elektronického vzdělávání na UK* [online]. Univerzita Karlova [cit. 2021-11-26]. Dostupné z: https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/1150067/mod_resource/content/1/%C4%8Cten%C3%A1%C5%99sk%C3%A9%20strategie.pdf
16. DEVINE, Sara, 2016. THE POWER OF WORDS: Exploring the "sticky-note effect." *Exhibition journal: A journal of exhibition theory and practice for museums professionals* [online]. Arlington: American Alliance of Museums, 2016, 24–29 [cit. 2021-02-08]. Dostupné z: https://www.name-aam.org/exhibition_spring2016
17. DOLÁK, Jan, 2015. Muzeum a prezentace [online]. Bratislava: *Muzeológia a kultúrne dedičstvo* [cit. 202011-07]. ISBN 978-80-971715-8-2. Dostupné z: https://www.muzeologia.sk/index_htm_files/Dolak_J_muzeum%20a%20prezentace.pdf

18. DOLÁK, Jan, 2018. *Jak vystavovat archeologii: metodika k tvorbě archeologických expozic* [online]. Brno: Moravské zemské muzeum [cit. 2021-05-21]. ISBN 978-80-7028-508-4. Dostupné z: http://www.mcmp.cz/fileadmin/user_upload/vzdelavani/metodicke_texty/Dolak_Jan_Jak_vystavovat.pdf
19. DOLÁK, Jan, 2019. *Muzejní prezentace. Muzeologie pro nemuzeology: Vysokoškolská skripta* [online]. Bratislava: Muzeológia a kultúrne dedičstvo [cit. 2021-05-03]. ISBN 9788089881154.
20. DOLÁK, Jan, Pavel HOLMAN, Lucie JAGOŠOVÁ, Vladimír JŮVA, Lenka MRÁZOVÁ, Michal ŠERÁK a Petra ŠOBÁŇOVÁ, 2014. *Základy muzejní pedagogiky: studijní texty*. Brno: Moravské zemské muzeum, Metodické centrum muzejní pedagogiky. ISBN 978-80-7028-441-4.
21. DOUŠA, Pavel, 2008. Text ve výstavě. Múzeum [online]. Praha: Slovenské národné múzeum, 2008, 2008(1), 11–13 [cit. 2021-05-11]. Dostupné z: https://www.snm.sk/swift_data/source/odborna_verejnost/casopis_muzeum/muzeum_pdf/muzeum_2008/MUZEUM_1_2008_vnutro.pdf
22. DVOŘÁKOVÁ, Ilona, 2010. Obsahová analýza/ formální obsahová analýza / kvantitativní obsahová analýza. *AntropoWebzin* [online]. Plzeň: Katedra antropologických a historických věd, Západočeská univerzita, 2010, 2010(2), 95–99 [cit. 2021-06-06]. ISSN 1801-8807. Dostupné z: http://www.antropoweb.cz/media/webzin/webzin_2_2010/Dvorakova__I-2-2010.pdf
23. FAHERTY, Anna, 2019. Why do stories matter to museums and how can museums become better storytellers? In: *Museum Next* [online]. London: MuseumNext, 2019 [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <https://www.museumnext.com/article/why-do-stories-matter-to-museums-and-how-can-museums-become-better-storytellers/>
24. FRAGOMENI, Dana, 2010. The Evolution of Exhibit Labels. Faculty of Information Quarterly [online]. Toronto: *University of Toronto Libraries*, 2010, 2(1), 1–11 [cit. 2021-03-29]. ISSN 1925-9107. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/1807/80213>
25. GAZI, Andromache, 2017. Writing text for museums of technology the case of the Industrial Gas Museum in Athens. *Museum Management and Curatorship* [online]. 33(1), 57–78 [cit. 2021-01-29]. ISSN 0964-7775. Dostupné z: doi:10.1080/09647775.2017.1416310

26. HAIKU, 2021. In: *British Museum* [online]. London: British Museum, 2021 [cit. 2021-02-9]. Dostupné z: <https://www.britishmuseumshoponline.org/haiku.html>
27. HENDL, Jan, 2016. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-485-4.
28. HESEMANS, Hanna, 2017. Mindfulness at the Museum: How aesthetic experiences in the art museum might benefit from mindfulness. In: *Researchgate* [online]. Berlin: © 2008–2021 ResearchGate, 2017, s. 11 [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: doi:10.13140/RG.2.2.32662.14408
29. HOLOCAUST DENKMAL BERLIN [online]. Berlin: *Förderkreis Denkmal e.V.* [cit. 2021-04-25]. Dostupné z: <https://www.holocaust-denkmal-berlin.de>
30. CHAMEROVÁ, Romana a Petra MANDYSOVÁ, 2012. Intelligibility of educational materials on cerebrovascular accident: using Mistrík's formula and listening test. *Profese online* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Fakulta zdravotnických věd, 2012, 5(1), 11-15 [cit. 2021-06-14]. ISSN 18034330. Dostupné z: doi:10.5507/pol.2012.003
31. ICOM Česká republika [online], 1994. Brno: Český výbor ICOM [cit. 2021-04-22]. Dostupné z: <http://icom-czech.mini.icom.museum/icom/co-je-icom/>
32. JANES, Robert R., 2010. The Mindful Museum. Curator: *The Museum Journal* [online]. New York: John Wiley, 2010, 53(3), 325–338 [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: doi:10.1111/j.2151-6952.2010.00032.x
33. JAREŠ, Jakub, Čeněk PÝCHA a Václav SIXTA, 2020. *Jak vystavujeme soudobé dějiny: muzeum v diskuzi. 1*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů. ISBN 9788088292678.
34. KADAGIDZE, Elene, © 2021. The Representation of Mental Illness in Museums. *Museumnext* [online]. England: *MuseumNext*, 2020 [cit. 2021-05-03]. Dostupné z: <https://www.museumnext.com/article/the-representation-of-mental-illness-in-museums/>
35. KELLY, Lynda, 2010. What's in a Name? Evaluation of exhibition titles. In: *Australian museum* [online]. Sydney: The Australian Museum, 2010, s. 1 [cit. 2021-02-03]. Dostupné z: <https://australian.museum/blog-archive/museullaneous/whats-in-a-name-evaluation-of-exhibition-titles/>

36. KIRSHENBLATT-GIMBLETT, Barbara, 2020. Konference Dějiny ve veřejném prostoru II: Úvodní přednáška Barbary Kirshenblatt-Gimblett. In: <https://www.youtube.com/> [online]. 2020 [cit. 2021-05-03]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=x2SX7J3GU4o>
37. KNIGHT, Paige, 2004. Projects 82: Mark Dion – Rescue Archaeology. In: *The Museum of Modern Art Archives* [online]. New York: The Museum of Modern Art, 2004 [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: https://www.moma.org/calendar/exhibitions/120?installation_image_index=0
38. KORSBÆK NIELSEN, Jane, 2014. *Museum communication: Learning, Interaction, and experience*. St Andrews. Phd thesis. University of St Andrews. Vedoucí práce Ulrike Weiss.
39. LAND-ZANDSTRA, Anne M., Kelly HOEFAKKER a Welmoet DAMSMA, 2020. Reasoning about Objects in a Natural History Museum: The Effect of Complexity of Questions on Object Labels. *Visitor Studies* [online]. 2020, 23(2), 218–236 [cit. 2020-12-04]. ISSN 1064-5578. Dostupné z: doi:10.1080/10645578.2020.1781485
40. LEGIBILITY, 2001. In: *Wikipedia: the free encyclopaedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2020 [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Legibility>
41. LEHMANOVÁ, Martina, 2020. Konference Dějiny ve veřejném prostoru II: *V centru pozornosti muzea*. In: YouTube [online]. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2020 [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=eiGflxw5gTM>
42. LIPOVSKY, Caroline, 2020. Shaping Learning for Young Audiences: A Comparative Case Study of Children's Texts from Two Parisian Museums. *Visitor Studies* [online]. 23(2), 237–265 [cit. 2020-11-07]. ISSN 1064-5578. Dostupné z: doi:10.1080/10645578.2020.1819744
43. MACEK, Jakub, 2011. *Úvod do nových médií*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. ISBN 978-80-7464-025-4.
44. MAREŠ, Jiří, 2015. Tvorba případových studií pro výzkumné účely: Metodologická studie. *Pedagogika* [online]. 2015, 65(2), 113–142 [cit. 2021-06-07]. Dostupné z: https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?attachment_id=11271&edmc=11271
45. MCMANUS, PAULETTE M., 1989. Oh, Yes, They Do: How Museum Visitors Read Labels and Interact with Exhibit Texts. Curator: *The Museum Journal* [online]. 32(3),

- 174–189 [cit. 2020-04-24]. ISSN 00113069. Dostupné z: doi:10.1111/j.2151-6952.1989.tb00718.x
46. MCSHINE, Kynaston L., ed., 1970. Information: exhibition catalogues. In: *MoMa: Research and learning* [online]. New York: The Museum of Modern Art, 1970 [cit. 2021-05-03]. Dostupné z: https://assets.moma.org/documents/moma_catalogue_2686_300337616.pdf?_ga=2.73981777.2135763184.1620046662-2079596848.1619097890
47. MEZINÁRODNÍ RADA MUZEÍ, 2001. In: *Wikipedia: The Free Encyclopaedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation [cit. 2021-05-05]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Mezin%C3%A1rodn%C3%AD_rada_muze%C3%AD
48. MIDDLETON, Margaret, 2014. Family inclusive language. In: *The Inluseum* [online]. [cit. 2021-05-12]. Dostupné z: <https://inluseum.files.wordpress.com/2014/06/infographic.jpg>
49. MIGLIETTA, Anna Maria, Rosaria PACE a Ferdinando BOERO, 2011. Evaluating Students' Comprehension of Messages on Panels. *Visitor Studies*. 14(2), 209–218. ISSN 1064-5578. Dostupné z: doi:10.1080/10645578.2011.608022
50. MINNESOTA DISCOVERY CENTER: The Museum of the Iron Range [online], 2018. Minnesota: Minnesota discovery center [cit. 2021-05-22]. Dostupné z: <https://www.mndiscoverycenter.com/exhibits/blue-collar-battleground-iron-range-labor-story/>
51. MOMA: *Archives* [online], © 2021. New York: The Museum of Modern Art [cit. 2021-05-03]. Dostupné z: <https://www.moma.org/research-and-learning/archives/archives-exhibitions>
52. MONDAL, Kanika, 2018. There Are Plenty of Objects. In A Museum but Story Telling Is Rare. In: *CIDOC: ICOM International Committee for Documentation* [online]. Berlin: ICOM, 2018 [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: http://cidoc.mini.icom.museum/wp-content/uploads/sites/6/2018/12/KANIKA_POSTER_3X2_poster.pdf
53. MOSES, Nancy, 2008. *Blaska sea animals. Lost in the Museum: Buried Treasures and the Stories They Tell*. Plymouth: Altamira press, s. 37. ISBN 9780759110700.
54. MUZEUM FRÁNI ŠRÁMKA [online], Sobotka, 2012. [cit. 2021-05-22]. Dostupné z: <http://franasramek.cz/index.html>

55. OCHRANA, František a Milan PŮČEK, 2019. *Metodologie a řízení výzkumu v muzeu*. Praha: Národní zemědělské muzeum. ISBN 978-80-88270-11-9.
56. ORSELLI, Paul, 2013. Many Ways To Say Thanks. In: *ExhibiTricks: A Museum/Exhibit/Design Blog* [online]. Orselli, 2013 [cit. 2021-02-05]. Dostupné z: <https://blog.orselli.net/2013/03/many-ways-to-say-thanks.html>
57. OVERMOUNTAIN VICTORY NATIONAL HISTORIC TRAIL MUSEUM: *National Park Service* [online]. Abingdon: Steven L. Markos [cit. 2021-05-22]. Dostupné z: <https://npplan.com/national-historic-trails/overmountain-victory-national-historic-trail/>
58. PRCHALOVÁ, Dana, 2013. *Zkoumání čtivosti – srovnání způsobů měření obtížnosti textu*. Praha. Bakalářská práce. Ústav informačních studií a knihovnictví, Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce Richard Papík.
59. PROFESNÍ ETICKÝ KODEX MUZEÍ, © 2015. In: *Asociace muzeí a galerií ČR* [online]. Praha: AMG, 2004 [cit. 2021-04-22]. Dostupné z: https://www.cz-museums.cz/web/deni_v_oboru/eticky-kodex-muzei
60. RAJLICOVÁ, Eva, © 1997–2021. Muzea nevzdávají boj o návštěvníky ani v létě: Táhne vojenská technika. In: *Irozhlás: veda-technologie-historie* [online]. Praha: Český rozhlas, 2012 [cit. 2021-11-15]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/veda-technologie_historie/muzea-nevzdavaji-boj-o-navstevniky-ani-v-lete-tahne-vojenska-technika_201208251155_mdvorakova
61. RAND, Judy, 1996. The 227 – Mile Museum, or, Why We Need a Visitors' Bill of Rights. In: *Informal Science* [online]. CAISE: The Center for Advancement of Informal Science, 1996 [cit. 2021-02-09]. Dostupné z: https://www.informalscience.org/sites/default/files/VSA-a0a0x9-a_5730.pdf
62. RAND, Judy, 2016. The Power of Words: Less is More. And More is Less. *Exhibition journal: A journal of exhibition theory and practice for museums professionals* [online]. Arlington: American Alliance of Museums, 2016, 37–41 [cit. 2021-02-03]. Dostupné z: https://www.name-aam.org/exhibition_spring2016
63. RODRIGUEZ, Sophie, 2015. *Le texte dans l'exposition: enjeux et évolutions d'un outil de médiation au service des musées* [online]. Grenoble [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: <https://dumas.ccsd.cnrs.fr/dumas-01203062>. Diplomová práce. UFR LLASIC,

Département Sciences de l'Information et de la Communication. Vedoucí práce Marie-Christine Bordeaux.

64. SAMSON, Denis, 1992. L'évaluation formative et la genèse du texte. *Publics et Musées* [online]. 1(1), 57–74 [cit. 2020-12-20]. ISSN 1164-5385. Dostupné z: doi:10.3406/pumus.1992.1007
65. SAMSON, Denis, 2000. Le parcours de lecture des visiteurs: théories et méthodes appliquées à l'évaluation formative des panneaux de l'exposition de préfiguration. *La Muséologie des sciences et ses publics. Regards croisés sur la Grande Galerie de l'Évolution du Muséum national d'Histoire naturelle* [online]. Paris: Presses Universitaires de France, 2000, 145–58 [cit. 2020-04-24]. Dostupné z: <https://www.cairn.info/la-museologie-des-sciences-et-ses-publics--9782130509202-page-145.htm>
66. SERRELL, Beverly, 2015. *Exhibit Labels: An Interpretive Approach*. 2. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers. ISBN 9781442249028.
67. SHANNON A WEAVER MODEL, © 2013. In: *Wikisofia* [online]. Praha: Univerzita Karlova [cit. 2021-05-03]. Dostupné z: https://wikisofia.cz/wiki/Shannon_a_weaver_model
68. SIX-WORD STORY, 2019. In: *Oceanside Museum of Art* [Online]. Oceanside: Oceanside Museum of Art, 2019 [cit. 2021-02-09]. Dostupné z: <https://oma-online.org/>
69. SOUKUP, Michal, 2021. *Rozhovor s Michalem Soukupem* (ředitel Oblastního muzea v Mostě) s autorkou práce, dne 10. 03. 2021 v Praze. Poznámky z rozhovoru uloženy v archívu autorky.
70. STRACHAN, Heather, 2017. *Developing Effective Museum Text: A Case Study from Caithness, Scotland*. ROCHESTER. Theses. The Rochester Institute of Technology.
71. STRAKOVÁ, Jana, Milan STRAKA a Jan HAJIČ, 2019. *NameTag 2. Ústav formální a aplikované lingvistiky* [online]. Praha: Matematicko-fyzikální fakulta, Univerzita Karlova, 2019 [cit. 2021-06-14]. Dostupné z: <https://ufal.mff.cuni.cz/nametag/2>
72. SUNAMI, Soichi, © 2021. World of Illusion: Elements of Stage Design. In: *The Museum of Modern Art Archives: MoMa* [online]. New York: Museum of Modern Art, 1948 [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: https://www.moma.org/calendar/exhibitions/3220?installation_image_index=0

73. SVANBERG, Fredrik, ed., 2010. *The museum as forum and actor: Studies 15* [online]. Stockholm: The museum of national Antiquities [cit. 2021-05-03]. ISBN 978-91-89176-40-9. Dostupné z: <https://www.nordiskamuseet.se/sites/default/files/public/forskning/eva/518.pdf>
74. SVĚTLÁ, Jindra, 2003. K typologickým rozdílům mezi texty informativními a apelativními. *Slovo a slovesnost* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, 2003, 64(2), 88–106 [cit. 2021-05-05]. ISSN 2571-0885. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=4108>
75. ŠLERKA, Josef a Filip SMOLÍK, 2010. Automatická měřítka čitelnosti pro česky psané texty. *Studies in Applied Linguistics* [online]. 2010, 2010(1), 33–44 [cit. 2021-03-03]. ISSN 1804-3240. Dostupné z: https://studiezaplikovanelingvistiky.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/19/2016/03/Josef_Slerka_33-44.pdf
76. ŠOBÁŇOVÁ, Petra, 2007. *Škola muzejní pedagogiky 1: poznámky k partnerství výtvarné a muzejní pedagogiky* [online]. 1. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci [cit. 2021-05-12]. ISBN 978-80-244-1866-7. Dostupné z: http://kvv.upol.cz/files/pub/smp_01.pdf
77. ŠOBÁŇOVÁ, Petra, 2012. *Edukační potenciál muzea. 1.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3034-8.
78. ŠOBÁŇOVÁ, Petra, 2014. Cíle vzdělávacích aktivit v kontextu muzejního plánování. *Muzeológia a kultúrne dedičstvo* [online]. 2014, 2014(1), 41–56 [cit. 2020-11-01]. Dostupné z: https://www.muzeologia.sk/index_htm_files/MuzeologiaKD_1_2014_Sobanova.pdf
79. ŠOBÁŇOVÁ, Petra, 2014. *Muzejní expozice jako edukační médium.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4302-7.
80. ŠOBÁŇOVÁ, Petra, 2017. *Expozice jako místo pro vzdělávání: metodika k tvorbě expozic zohledňujících vzdělávací potřeby návštěvníků* [online]. Brno: Moravské zemské muzeum, Metodické centrum muzejní pedagogiky [cit. 2020-11-7]. ISBN 978-80-7028-494-0.
81. TECHNICA V DIKTATURÁCH, 2020. In: *Národní technické muzeum* [online]. Praha: Národní technické muzeum, 2019 [cit. 2021-04-25]. Dostupné z: http://www.ntm.cz/Technika_v_diktaturach

82. TEXT AT THE MUSEUM: Conference programme, 2016. In: *National Museum in Krakow* [online]. Krakow: National Museum in Krakow, 2016 [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: <https://mnk.pl/events/text-at-the-museum-conference-programme>
83. THE AMERICAN ALLIANCE OF MUSEUMS [online], © 2021. *The American Alliance of Museums* [cit. 2021-05-21]. Dostupné z: <https://www.aam-us.org/>
84. THE RISE OF SNEAKER CULTURE, 2015. In: *Brooklyn Museum* [online]. New York: Brooklyn Museum, 2015 [cit. 2021-05-11]. Dostupné z: https://www.brooklynmuseum.org/exhibitions/rise_of_sneaker_culture/
85. TRENCH, Lucy, 2018. Writing Gallery Text at the V&A: A Ten Point Guide. In: *Victoria and Albert Museum* [online]. London: Victoria and Albert Museum, 2018 [cit. 2021-2-4]. Dostupné z: <https://www.vam.ac.uk/blog/wp-content/uploa>
86. TWITTERATURE. *Google Arts and Culture* [online]. [cit. 2021-05-28]. Dostupné z: <https://artsandculture.google.com/entity/twitterature/m011py793?hl=en>
87. VACEK, Václav a Tomáš JANKO, 2014. Možnosti komiksu jako didaktického prostředku: inspirace pro přírodovědnou výuku. *Komenský: Odborný časopis pro učitele základní školy* [online]. Olomouc: Masarykova univerzita, 2014, 138(4), 40-45 [cit. 2021-05-21]. ISSN 0323-0449. Dostupné z: https://katedry.ped.muni.cz/pedagogika/wp-content/uploads/sites/17/2014/10/komensky_04_138.pdf
88. WORLD OF ILLUSION: Elements of Stage Design, © 2021. In: *MoMa: research-and-learning* [online]. New York: The Museum of Modern Art Archives, 1947–1948 [cit. 2021-05-03]. Dostupné z: https://www.moma.org/calendar/exhibitions/3220/installation_images/14946
89. ZACHOVÁ, Tereza, 2011. *Muzeum jako umělecké médium*. Ústí nad Labem. Diplomová práce. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně. Vedoucí práce Jiří Bartůněk.
90. ŽALMAN, Jiří, 2016. *Kapesní průvodce po muzeu a muzejnictví: (fiktivní rozhovor Jiřího Žalmana s muzejní elévkou)*. 1. Praha: Národní muzeum. ISBN 978-807-0365-045.

Seznam obrázků

Obrázek 1.1 – Lineární přenosový model komunikace (autorka práce, 20021)	10
Obrázek 2.1 – Úvodní informační panel „World of illusion“ (1947–1948) (Sunami, © 2021).....	13
Obrázek 2.2 – Popisek z katalogu výstavy „Information“ (McShine, 1970).....	14
Obrázek 2.3 – Práce s designem textu z výstavy „Rescue Archaeology“ (Knight, © 2004).....	15
Obrázek 3.1 – Nadzemní a vnitřní část muzea (Holocaust Denkmal Berlin, 2021)	18
Obrázek 3.2 – Textové panely z expozice „Technika v diktaturách“ (Národní tech. muzeum, 2020) ..	19
Obrázek 3.3 – Rozšířený popisek z expozice „And Breathe...“ (Manchester Art Gallery, 2021)	20
Obrázek 3.4 – Expozice „Difficult matters“ (1999–2000) (Svanberg, 2010)	21
Obrázek 4.1 – Doporučená délka textů a vhodná struktura muzejního textu (autorka práce, 2021)	30
Obrázek 4.2 – Nevhodný typ písma titulku orientačního panelu (Prácheňské muzeum, Písek).....	33
Obrázek 4.3 – Komiks, kresba nepřímo propojující hist. se současností (Muzeum F. Šrámka, 2012)..	35
Obrázek 4.4 – Úvodní inf. panel ve stylu „flash fiction“ (Minnesota Discovery Center, 2018)	36
Obrázek 4.5 – Popisek a úvodní informační panel ve stylu příběhu šesti slov (Overmountain Victory, National Historic Trail Museum)	37
Obrázek 4.6 – Práce s textem za využití pozn. lepicích papírků (Brooklyn Museum, 2015)	37

Seznam tabulek

Tabulka 2.1 – Proměny komunikace muzea od 40. let 20. st. po současnost (autorka práce 2021)	16
Tabulka 3.1 – Faktory ovlivňující práci s textem a přijetí textu (autorka práce, 2021)	22
Tabulka 4.1 – Výhody hierarchie textů pro návštěvníka a pro muzeum (autorka práce, 2021)	23
Tabulka 4.2 – Srovnání a využívání muzejních textů na základě jejich velikosti (Strachan, 2017; Gazi, 2017; Serrelle, 2015).....	25
Tabulka 4.3 – Funkční dělení textu v expozici (autorka práce, 2021)	26
Tabulka 4.4 – Druhy popisků v expozici a zkušenosti dobré praxe (Trench, 2018; Serrelle, 2015; Bitgood, 2000; Dolák, 2015).....	27
Tabulka 4.5 – Typy neinterpretativních textů a zkušenosti dobré praxe (Orselli, 2013; Serrelle, 2015; Bernard, 2003)	28
Tabulka 4.6 – Faktory čtivosti a srozumitelnosti obsahu muzejního textu (autorka práce, 2021).....	29
Tabulka 4.7 –Vybrané jazykové styly muzejních textů	31
Tabulka 4.8 – Faktory ovlivňující čitelnost a zkušenosti dobré praxe (Bernard, 2003; Douša, 2008; Serrelle, 2015).....	33
Tabulka 5.1 – Aplikované metody podle tematické oblasti výzkumu (autorka práce, 2021)	42
Tabulka 5.2 – Vstupní hodnoty zkoumaných textů (autorka práce, 2021)	46
Tabulka 5.3 – Posuzované parametry v oblasti čtivosti a srozumitelnosti textu (autorka práce, 2021).	47
Tabulka 5.4 – Metoda získávání dat pro deskriptivní analýzu (autorka práce, 2021).....	48
Tabulka 5.5 – Stupnice hodnocení obtížnosti textu podle Mistríka (Prchalová, 2013)	49
Tabulka 5.6 – Výpočet obtížnosti textu „Nástup fašismu“ (autorka práce, 2021).....	50
Tabulka 5.7 – Výpočet obtížnosti textu „Mnichovská dohoda a okupace ČSR“ (autorka práce, 2021)	50
Tabulka 5.8 – Slovní bohatost textu „Nástup fašismu“ (autorka práce, 2021)	51
Tabulka 5.9 – Slovní bohatost textu „Mnichovská dohoda a okupace ČSR“ (autorka práce, 2021).....	51
Tabulka 5.10 – Srovnání hodnot parametrů u obou textů (autorka práce, 2021).....	54
Tabulka 5.11 – Návod k dotazníkovému šetření (autorka práce, 2021).....	56

Seznam grafů

Graf 5.1 – Počet faktografických informací v textu	52
Graf 5.2 – Klasifikace faktografických informací	53
Graf 5.3 – Podrobnost faktografických informací „Nástup fašismu“	53
Graf 5.4 – Podrobnost faktografických informací „Mnichovská dohoda a okupace ČSR“	54
Graf 5.5 – Věkové a genderové kategorie výzkumného vzorku	57
Graf 5.6 – Frekvence návštěv muzea	58

Seznam příloh

Příloha 1 – Text „Nástup fašismu“.....	I
Příloha 2 – Text „Mnichovská dohoda a okupace ČSR“	IV
Příloha 3 – Vyhodnocení pomocí online nástroje QuidUp	V
Příloha 4 – Vyhodnocení pomocí NameTag 2	VII
Příloha 5 – Vyhodnocení pomocí Kwords	IX
Příloha 6 – Plné znění dotazníku.....	X
Příloha 7 – Pozvánky k dotazníkovému šetření	XV
Příloha 8 – Pomocné excelové tabulky a Vennovy diagramy.....	XVI

Příloha 1 – Text „Nástup fašismu“

Na konci 1. světové války, 18. října 1918, byla z Ameriky sdělena světu zpráva o tzv. Washingtonské deklaraci – právu národů na sebeurčení.

Toho využili také Sudetští Němci a ve Vídni 23. října 1918 ustavili výkonný výbor pro zřízení samostatného státu Deutschböhmen na českém území s převahou německého obyvatelstva.

T. G. Masaryk sice oznámil z Washingtonu vznik samostatného státu Čechů a Slováků, ale již 29. a 30. října 1918 rakouský parlament ve Vídni schválil vznik provincie Deutschböhmen s plnou politickou a vojenskou podporou. Během tří dnů byly kromě severozápadního pohraničí Deutschböhmen (s hlavním městem Teplicemi, posléze Libercem), vytvořeny také provincie Sudetenland (severozápadní Morava), Böhmerwaldgau (Šumava) a Deutschsüdmähren (jižní Morava).

Lze tedy říci, že ani konec 1. světové války a vznik Československé republiky nepřinesl klid na tomto území. Sudetská oblast od Moravy přes Jizerské hory, Krušnohoří až po Šumavu byla za podpory rozpadajícího se Rakouska – Uherska prohlášena za součást Německého Rakouska, s vlastní Zemskou vládou, samosprávou, s vlastními zákony a s vlastním hospodářským režimem.

Pro vznik nového Československa to byla citelná rána. Po vyhlášení německé provincie Deutschböhmen bylo okamžitě přerušeno železniční spojení s českým

vnitrozemím. Sudetští Němci odmítali uznání nové Československé republiky. Přišel tedy zásah nově vzniklého československého vojska. V listopadu 1918 se Most dostal do obležení, neboť mostečtí Němci odmítli kapitulovat. Byl sveden boj v ulicích města, po jeho skončení byli na obou stranách mrtví a ranění. Zatímco ostatní města a obce včetně Liberce, kde sídlila vláda Deutschböhmen, se vzdávaly téměř bez boje. Most kapitulaci přijal až v okamžiku, kdy převážná část města byla už v moci československé armády a českých dobrovolníků.

I když byl první vlak s uhlím vypraven ku Praze koncem listopadu 1918, teprve v polovině prosince bylo celé území Mostecka včetně horských oblastí osvobozeno a zůstalo definitivně v českém držení.

Když 21. prosince přijel do slavnostně vyzdobené Prahy první český prezident T. G. Masaryk, bylo celé pohraničí zbaveno sudetské nadvlády a do Prahy se začalo dopravovat bez železničních překážek uhlí ze severu Čech a nazpět přicházelo očekávané zboží a potřebné potraviny.

Poválečné období od vzniku československé samostatnosti v roce 1918 až do jejího konce v říjnu 1938 lze charakterizovat jako časově limitovanou etapu, jež se odvíjela v odlišných hospodářských, sociálních a politických poměrech. Zatímco v období let 1918 až 1932 probíhal život v cyklech uhelné prosperity, jejího poklesu, sociálních

Vstřícností anglické mise, vedené lordem Runcimanem, skončila rozbourená etapa v historii našeho státu ponižující Mnichovskou dohodou z 29. září 1938. Održení pohraničí od historických hranic Československé republiky se pro občany v celé zemi stalo tíživým smutkem a pro většinu Němců naopak velkou radostí. Mnichovské události zapůsobily na širokou českou i německou veřejnost.

Do posledního okamžiku totiž všichni věřili, že nás spojenci - Francie a Anglie - nevydadají Hitlerovi, ale stalo se, což bylo chápáno jako zrada na Československé republice. Okupace území Sudet byla zahájena terorem proti neněmeckému obyvatelstvu.

České pohraniční území bylo od té chvíle včleňováno do Třetí říše, utvářel se nový model říšských žup a ze severozápadního pohraničí vznikla Říšská župa Sudety. Tím došlo na celém tomto území k zásadním společensko – demografickým změnám.

Dne 1. října 1938 překročila německá okupační armáda hranice Československa, pouhé dva dny po podpisu Mnichovské dohody. Nejdříve jednotky vojenské, pak policejní. Na druhou stranu v tu chvíli také začal přesun velkého množství českého, ale i demokraticky smýšlejícího německého obyvatelstva a také rasově ohrožených Židů do českého vnitrozemí, aby se ukryli před nacisty. Místní Němci nastolili „pořádek“ vyhláškami a nařízeními, zakazují činnost politických stran, spolků. Zabavili jejich

Říšská župa Sudety (Reichsgau Sudetenland) o rozloze více než 22.500 km² byla s platností od 1. května 1939 vnitřně rozčleněna na tři vládní obvody:

1. Chebský se sídlem v Karlových Varech
2. Ústecký se sídlem v Liberci
3. Opavský se sídlem v Opavě

majetky. Začalo nepřetržité zatýkání nepřátel Třetí říše podle předem vypracovaných seznamů.

Do 20. října vykonával správu nad odtrženým územím velitel okupačních armád a pověřenci pro civilní správu. Poté převzala vládu nad severozápadními, severními a severovýchodními Čechami, severní Moravě a Slezsku civilní Říšská župa Sudety. Do jejího čela byl jmenován Konrád Henlein. Ten byl 30. října 1938 pověřen ještě funkcí župního vedoucího NSDAP, od 1. května 1939 se stal i říšským komisařem se sídlem v Liberci a k 19. červenci 1939 se říšským místodržitelem (Reichsstatthalter), což je v župě Sudety funkce nejvyšší. V ní skončil 8. května 1945.

Říšská župa Sudety (Reichsgau Sudetenland) o rozloze více než 22.500 km² byla s platností od 1. května 1939 vnitřně rozčleněna na tři vládní obvody:

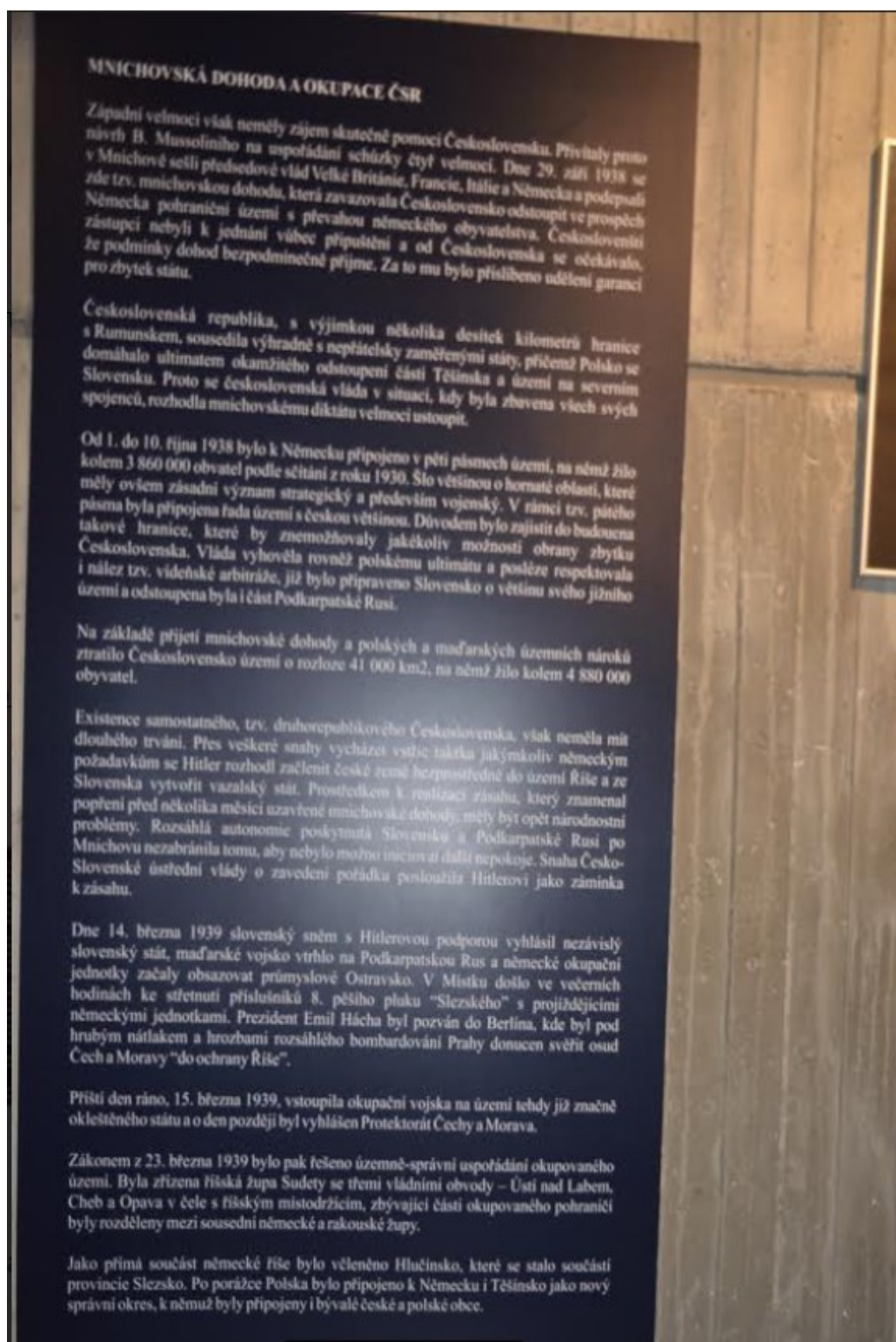
1. Chebský se sídlem v Karlových Varech
2. Ústecký se sídlem v Liberci
3. Opavský se sídlem v Opavě

Vládní obvod Ústí nad Labem zahrnoval území od Krkonoš po Krušné hory, včetně předhůří a oblastí podél Labe a Ohře. Do tohoto vládního obvodu patřily dva městské obvody – Liberec a Ústí nad Labem a dvacet venkovních okresů, kromě jiných také Most, Teplice, Ústí nad Labem, Bílina, Chomutov a další.

Pokles počtu obyvatel tohoto území o téměř 170 000 byl způsoben odchodem všech československých státních zaměstnanců (učitelé, financové, vojáci, železničáři atd.), ale i funkcionářů politických stran a spolků.

Právo ponechat si československou státní příslušnost bylo v okupovaných Sudetech v té době odvážným činem se všemi důsledky, jako byl nižší příděl potravin nebo tvrdá národnostní persekuce.

Příloha 2 – Text „Mnichovská dohoda a okupace ČSR“

Příloha 3 – Vyhodnocení pomocí online nástroje QuitaUp

„Mnichovská dohoda“

(1) vzorek 300 slov

Prohlížet Mnichovská dohoda a okupa

Upload complete

Jazyk
čeština

Jednotky
Slovní tvary (case insensitive)

Ignorovat interpunkci

Výsledky pro jednotlivé texty

Index	Hodnota
Tokeny	300
Typy	234
TTR	0.78
h-point (h)	5
Hapaxy	203
Podíl hapaxů k tokenům	0.677
Entropie (H)	7.632
Verb distance (VD)	8.667
Activity (Q)	0.413
Descriptivity (D)	0.587
Průměrná délka (ATL)	5.873
Tematická koncentrace (TC)	0.1965
Sekundární tematická koncentrace (STC)	0.1407
Klouzavý průměr TTR (MATR, L=100)	0.879
Klouzavý průměr TTR (MATR, L=500)	
zTTR: Normalizované TTR	0.844
Klouzavý průměr morfoloické bohatosti (MAMR, L=100)	0.0524
Klouzavý průměr morfoloické bohatosti (MAMR, L=500)	

Tematická slova a jejich váhy

Slovo	Sl. druh	TW (primární TC)	TW (sekundární TC)
území	NOUN	0.1965	0.1182
tzv	ADJ	NA	0.0225

Zkratky slovních druhů jsou k dispozici v rámci [dokumentace UD](#)

[Vertikála](#)

(2) celý text

Prohlížet Mnichovská dohoda a okupa

Upload complete

Jazyk
čeština

Jednotky
Slovní tvary (case insensitive)

Ignorovat interpunkci

Výsledky pro jednotlivé texty

Index	Hodnota
Tokeny	520
Typy	387
TTR	0.744
h-point (h)	6
Hapaxy	328
Podíl hapaxů k tokenům	0.631
Entropie (H)	8.273
Verb distance (VD)	10.279
Activity (Q)	0.306
Descriptivity (D)	0.694
Průměrná délka (ATL)	5.81
Tematická koncentrace (TC)	0.1161
Sekundární tematická koncentrace (STC)	0.0697
Klouzavý průměr TTR (MATR, L=100)	0.898
Klouzavý průměr TTR (MATR, L=500)	0.712
zTTR: Normalizované TTR	1.528
Klouzavý průměr morfoloické bohatosti (MAMR, L=100)	0.0673
Klouzavý průměr morfoloické bohatosti (MAMR, L=500)	0.1263

Tematická slova a jejich váhy

Slovo	Sl. druh	TW (primární TC)	TW (sekundární TC)
území	NOUN	0.1161	0.0654
tzv	ADJ	NA	0.0043

Zkratky slovních druhů jsou k dispozici v rámci [dokumentace UD](#)

[Vertikála](#)

„Nástup fašismu“

(1) vzorek 300 slov

Prohlížet Nástup fašismu(300slov).doc
Upload complete

Jazyk
čeština

Jednotky
Slovní tvary (case insensitive)

Ignorovat interpunkci

Výsledky pro jednotlivé texty

Index	Hodnota
Tokeny	300
Typy	217
TTR	0.723
h-point (h)	5
Hapaxy	174
Podíl hapaxů k tokenům	0.58
Entropie (H)	7.494
Verb distance (VD)	15
Activity (Q)	0.243
Descriptivity (D)	0.757
Průměrná délka (ATL)	5.73
Tematická koncentrace (TC)	0
Sekundární tematická koncentrace (STC)	0.0747
Klouzavý průměr TTR (MATR, L=100)	0.852
Klouzavý průměr TTR (MATR, L=500)	
zTTR: Normalizované TTR	0.176
Klouzavý průměr morfologické bohatosti (MAMR, L=100)	0.0608
Klouzavý průměr morfologické bohatosti (MAMR, L=500)	

Tematická slova a jejich váhy

Slovo	Sl. druh	TW (primární TC)	TW (sekundární TC)
deutschböhmén	PROPŇ	NA	0.0505
vznik	NOUN	NA	0.0242

Zkratky slovních druhů jsou k dispozici v rámci [dokumentace UD](#)

Vertikála

(2) celý text

Prohlížet Nástup fašismu.doc
Upload complete

Jazyk
čeština

Jednotky
Slovní tvary (case insensitive)

Ignorovat interpunkci

Výsledky pro jednotlivé texty

Index	Hodnota
Tokeny	1122
Typy	684
TTR	0.61
h-point (h)	9
Hapaxy	530
Podíl hapaxů k tokenům	0.472
Entropie (H)	8.831
Verb distance (VD)	13.395
Activity (Q)	0.265
Descriptivity (D)	0.735
Průměrná délka (ATL)	5.733
Tematická koncentrace (TC)	0.0161
Sekundární tematická koncentrace (STC)	0.0273
Klouzavý průměr TTR (MATR, L=100)	0.851
Klouzavý průměr TTR (MATR, L=500)	0.692
zTTR: Normalizované TTR	1.223
Klouzavý průměr morfologické bohatosti (MAMR, L=100)	0.0531
Klouzavý průměr morfologické bohatosti (MAMR, L=500)	0.1039

Tematická slova a jejich váhy

Slovo	Sl. druh	TW (primární TC)	TW (sekundární TC)
území	NOUN	0.0161	0.0181
československé	ADJ	NA	0.0093

Zkratky slovních druhů jsou k dispozici v rámci [dokumentace UD](#)

Vertikála

Příloha 4 – Vyhodnocení pomocí NameTag 2

(1) „Nástup fašismu“

A Raw OutputHighlighted Output

Nástup fašismu

Na konci 1. světové války, **18. října 1918**, byla z Ameriky sdělena světu zpráva o tzv. **Washingtonské deklaraci – právu národů na sebeurčení**. Toho využili také **Sudetští Němci** a ve **Vídni 23. října 1918** ustavili výkonný výbor pro zřízení samostatného státu **Deutschböhmen** na českém území s převahou německého obyvatelstva.

T. G. Masaryk sice oznámil z Washingtonu vznik samostatného státu **Čechů a Slováků**, ale již **29. a 30. října 1918** rakouský parlament ve **Vídni** schválil vznik provincie **Deutschböhmen** s plnou politickou a vojenskou podporou. Během tří dnů byly kromě severozápadního pohraničí **Deutschböhmen** (s hlavním městem **Teplícemi**, posléze **Libercem**), vytvořeny také provincie **Sudetenland** (severozápadní **Morava**), **Böhmerwaldgau** (**Šumava**) a **Deutschsüdähren** (jižní **Morava**). **239**

Lze tedy říci, že ani konec 1. světové války a vznik **Československé republiky** nepřinesl klid na tomto území. Sudetská oblast od **Moravy** přes **Jizerské hory**, **Krušnohoří** až po **Šumavu** byla za podpory rozpadajícího se **Rakouska – Uherska** prohlášena za součást **Německého Rakouska**, s vlastní **Zemskou vládou**, samosprávou, s vlastními zákony a s vlastním hospodářským režimem.

Pro vznik nového **Československa** to byla citelná rána. Po vyhlášení německé provincie **Deutschböhmen** bylo okamžitě přerušeno železniční spojení s českým vnitrozemím. **Sudetští Němci** odmítali uznání nové **Československé republiky**. Přišel tedy zásah nově vzniklého československého vojska. V **listopadu 1918** se **Most** dostal do obležení, neboť mostectví **Němci** odmítli kapitulovat. Byl sveden boj v ulicích města, po jeho skončení byli na obou stranách mrtví a ranění. Zatímco ostatní města a obce včetně **Liberce**, kde sídlila vláda **Deutschböhmen**, se vzdávaly téměř bez boje. **Most** kapitulaci přijal až v okamžiku, kdy převážná část města byla už v moci československé armády a českých dobrovolníků.

I když byl první vlak s uhlím vypraven ku **Praze** koncem **listopadu 1918**, teprve v polovině **prosince** bylo celé území **Mostecka** včetně horských oblastí osvobozeno a zůstalo definitivně v českém držení.

Když **21. prosince** přijel do stavnostně vyzdobené **Prahy** první český prezident **T. G. Masaryk**, bylo celé pohraničí zbaveno sudetské nadvlády a do **Prahy** se začalo dopravovat bez železničních překážek uhlí ze severu **Čech** a nazpět přicházelo očekávané zboží a potřebné potraviny.

Poválečné období od vzniku československé samostatnosti v roce **1918** až do jejího konce v **říjnu 1938** lze charakterizovat jako časově limitovanou etapu, jež se odvíjela v odlišných hospodářských, sociálních a politických poměrech. Zatímco v období let **1918 až 1932** probíhal život v cyklech uhelné prosperity, jejího poklesu, sociálních nepokojů, hospodářské krize kulminující velkou stávkou hornictva, období mezi roky **1933 až 1938** se vyznačovalo zesíleným politickým bojem proti odtržení tohoto území od **ČSR** a jeho připojení k **Hitlerově Třetí říši**.

Jestliže se tedy poválečné období do roku **1932** vyznačovalo na **Mostecku** silným sociálním hnutím, pak období let **1933 až 1938** bylo zcela ve znamení poklesu sociálních bojů a stávek. Severočeské pohraničí bylo zasaženo silným národnostním zápasem, spojeným především s bojem proti nastupujícímu fašismu a proti tendenci k odtržení tohoto území od **Československé republiky**.

V té době ještě doznívala hospodářská krize. **Mostecko** se svými **110 tisíci** obyvateli bylo řazeno mezi nejméně postižené oblasti a republiková statistika vykazovala **1,3 milionu** nezaměstnaných. I přes danou, nepřilíhající optimistickou skutečnost, kdy i poptávka po uhlí byla silně omezena, počet stávek výrazně poklesl. Důvodem byla vystoupení **Adolfa Hitlera** na politické scéně v sousedním **Německu**. U nás se začal silně hlásit o slovo **Konrád Henlein**.

Sudetští **Němci** byli v **Československé republice** nejlépe zastoupeni menšinou. V roce **1933** vznikl v pohraničí **Sudetendeutsche Heimatfront**, hnutí **Konráda Henleina**, které si kladlo za cíl získat vliv na většinu zdejšího německého obyvatelstva. Za dva roky se mu to podařilo a přeměnilo se v největší politickou stranu v zemi pod novým názvem **Sudetendeutsche Partei (SdP)**, neformálně označovanou jako **Henleinovci**. **Konrád Henlein** se stavěl sice k republice loajálně, ale ve skutečnosti postupně přeměňoval **SdP** v nacistickou pátou kolonu. Jeho strana vstoupila v roce **1938** do parlamentních voleb a hned napoprvé se stala v **Československu** nejsilnější politickou silou.

Henleinovské nebezpečí silně narůstalo a začalo docházet k demonstracím a střetům mezi oběma národnostními etniky – **Čechy** a **Němci**. V komunálních volbách roku **1938** svoji převahu **Henleinovci** ještě navýšili a obsadili na radnicích dříve ztracené pozice. Karlovarskou deklarací z **24. dubna 1938** pak žádali autonomii a uznání nacistické ideologie, rovněž požadovali právo na sebeurčení, připojení k říši a nezakryté provolávali **Heim ins Reich**.

Vstřícnosti anglické mise, vedené lordem **Runcimanem**, skončila rozbořená etapa v historii našeho státu ponižující **Mnichovskou dohodou** z **29. září 1938**. Odtržení pohraničí od historických hranic **Československé republiky** se pro občany v celé zemi stalo tíživým smutkem a pro většinu **Němců** naopak velkou radostí. Mnichovské události zapůsobily na širokou českou i německou veřejnost.

Do posledního okamžiku totiž všichni věřili, že nás spojení - **Francie** a **Anglie** - nevydají **Hitlerovi**, ale stalo se, což bylo chápáno jako zrada na **Československé republice**. Okupace území **Sudet** byla zahájena terorem proti neněmeckému obyvatelstvu.

České pohraniční území bylo od té chvíle včleňováno do **Třetí říše**, utvářel se nový model říšských žup a ze severozápadního pohraničí vznikla **Říšská župa Sudety**. Tím došlo na celém tomto území k zásadním společenským – demografickým změnám.

Dne **1. října 1938** překročila německá okupační armáda hranice **Československa**, pouhé dva dny po podpisu **Mnichovské dohody**. Nejdříve jednotky vojenské, pak policajní. Na druhou stranu v tu chvíli také začal přesun velkého množství českého, ale i demokraticky smýšlejícího německého obyvatelstva a také rasově ohrožených **Židů** do českého vnitrozemí, aby se ukryli před nacisty. Místní **Němci** nastolili „pořádek“ vyhláškami a nařízeními, zakazují činnost politických stran, spolků. Zabavili jejich majetky. Začalo nepřetržité zatýkání nepřátel Třetí říše podle předem vypracovaných seznamů.

Do **20. října** vykonával správu nad odtrženým územím velitel okupačních armád a pověřenci pro civilní správu. Poté převzala vládu nad severozápadními, severními a severovýchodními **Čechami**, severní **Moravě** a **Slezsku** civilní **Říšská župa Sudety**. Do jejího čela byl jmenován **Konrád Henlein**. Ten byl **30. října 1938** pověřen ještě funkcí župního vedoucího **NSDAP**, od **1. května 1939** se stal i říšským komisařem se sídlem v **Liberci** a k **19. červenci 1939** se říšským místodržitelem (**Reichsstatthalter**), což je v župě **Sudety** funkce nejvyšší. V ní skončil **8. května 1945**.

Říšská župa **Sudety** (**Reichsgau Sudetenland**) o rozloze více než **22.500 km²** byla s platností od **1. května 1939** vnitřně rozčleněna na tři vládní obvody:

1. Chebský se sídlem v **Karlovcích Varech**
2. Ústecký se sídlem v **Liberci**
3. Opavský se sídlem v **Opavě**

Vládní obvod **Ústí nad Labem** zahrnoval území od **Krkonosů** po **Krušnohory**, včetně předhůří a oblastí podél **Labe** a **Ohře**. Do tohoto vládního obvodu patřily dva městské obvody – **Liberec** a **Ústí nad Labem** a dvacet venkovních okresů, kromě jiných také **Most**, **Teplice**, **Ústí nad Labem**, **Bílina**, **Chomutov** a další.

Pokles počtu obyvatel tohoto území o téměř **170 000** byl způsoben odchodem všech československých státních zaměstnanců (učitelé, financové, vojáci, železničáři atd.), ale i funkcionářů politických stran a spolků.

Právo ponechat si československou státní příslušnost bylo v okupovaných **Sudetech** v té době odvážným činem se všemi důsledky, jako byl nižší příděl potravin nebo tvrdá národnostní persekuce.

Acknowledgements

<http://ufal.mff.cuni.cz/nametag/2#acknowledgements>

http://ufal.mff.cuni.cz/nametag/2/models#czech-cnec2_acknowledgements

(2) „Mnichovská dohoda a okupace ČSR“

A Raw Output

Highlighted Output

Mnichovská dohoda a okupace ČSR

Západní velmoci však neměly zájem skutečně pomoci **Československu**. Přivítaly proto návrh **B Mussoliniho** na uspořádání schůzky **4** velmocí. Dne **29. září 1938** se v **Mnichově** sešli předsedové vlád **Velké Británie, Francie, Itálie a Německa** a podepsali zde tzv. mnichovskou dohodu, která zavazovala **Československo** odstoupit ve prospěch **Německa** pohraniční území s převahou německého obyvatelstva. Českoslovenští zástupci nebyli k jednání vůbec připuštěni a od **Československa** se očekávalo, že podmínky dohod bezpodmínečně přijme. Za to mu bylo příslibeno udělení garancí pro zbytek státu.

Československá republika, s výjimkou několika desítek kilometrů hranic s **Rumunskem**, sousedila výhradně s nepřátelsky zaměřenými státy, přičemž **Polsko** se domáhalo ultimátem okamžitého odstoupení části **Těšínská** a území na severním **Slovensku**. Proto se československá vláda v situaci, kdy byla zbavena všech svých spojenců, rozhodla mnichovskému diktátu velmocí ustoupit.

Od **1. do 10. října 1938** bylo k **Německu** připojeno v pěti pásmech území, na něm žilo kolem **3 860 000** obyvatel podle sčítání z roku **1930**. Šlo většinou o homaté oblasti, které měly ovšem zásadní význam strategický a především vojenský. V rámci tzv. pátého pásma byla připojena řada území s českou většinou. Důvodem bylo zajistit do budoucna takové hranice, které by znemožňovaly jakékoliv možnosti obrany zbytku **Československa**. Vláda vyhověla rovněž polskému ultimátu a posléze respektovala i nález tzv. vídeňské arbitráže, již bylo připraveno **Slovensko** o většinu svého jižního území a odstoupena byla i část **Podkarpatské Rusi**.

Na základě přijetí mnichovské dohody a polských a maďarských územních nároků ztratilo **Československo** území o rozloze **41 000 km²**, na něm žilo kolem **4 880 000** obyvatel.

Existence samostatného, tzv. druhorepublikového **Československa**, však neměla mít dlouhého trvání. Přes veškeré snahy vycházet vstřícně jakýmkoliv německým požadavkům se **Hitler** rozhodl začlenit české země bezprostředně do území **Říše** a ze **Slovenska** vytvořit vazalský stát. Prostředkem k realizaci zásahu, který znamenal popření před několika měsíci uzavřené mnichovské dohody, měly být opět národnostní problémy. Rozsáhlá autonomie poskytnutá **Slovensku** a **Podkarpatské Rusi** po **Mnichovu** nebránila tomu, aby nebylo možno iniciovat další nepokoje. Snaha **Česko-slovenské** ústřední vlády o zavedení pořádku posloužila **Hitlerovy** jako záminka k zásahu.

Dne **14. března 1939** slovenský sněm s **Hitlerovou** podporou vyhlásil nezávislý slovenský stát, maďarské vojsko vtrhlo na **Podkarpatskou Rus** a německé okupační jednotky začaly obsazovat průmyslové **Ostravsko**. V **Mistku** došlo ve večerních hodinách ke střetnutí příslušníků **8. pěšího pluku "Slezského"** s projíždějícími německými jednotkami. Prezident **Emil Hácha** byl pozván do **Berlína**, kde byl pod hrubým nátlakem a hrozbami rozsáhlého bombardování **Prahy** donucen svěřit osud **Čech a Moravy** "do ochrany říše".

Příští týden ráno, **15. března 1939**, vstoupila okupační vojska na území tehdy již značně okleštěného státu a o den později byl vyhlášen **Protektorát Čechy a Morava**. Zákonem z **23. března 1939** bylo pak řešeno územně-správní uspořádání okupovaného území. Byla zřízena říšská župa **Sudety** se třemi vládními obvody-Ústí nad Labem, **Cheb** a **Opava** v čele s říšským místodržícím, zbývající části okupovaného pohraničí byly rozděleny mezi sousední německé a rakouské župy.

Jako přímá součást německé říše bylo včleněno **Hlučínsko**, které se stalo součástí provincie **Slezsko**. Po porážce **Polska** bylo připojeno k **Německu** je **Těšínsko** jako nový správní okres, k němuž byly připojeny i bývalé české a polské obce.

Acknowledgements

<http://ufal.mff.cuni.cz/nametag/2#acknowledgements>

http://ufal.mff.cuni.cz/nametag/2/models#czec-cnec2_acknowledgements

Příloha 6 – Plné znění dotazníku

Hodnocení textů úvodních informačních panelů expozic

V muzeu obvykle texty čtete nebo ne? (ev. jak jste zvyklý(á) texty v muzeu číst?) *

Vyberte jednu z možností

- Pokud mne text zaujme, podrobněji si ho přečtu
- Text pouze prolétnu, hledám zajímavé nebo důležité informace
- Texty v muzeu většinou nečtu, protože...

Co Vás od čtení textu v muzeu dokáže odradit? *

Je možný výběr více odpovědí. Pokud vyberete "Jiné", máte možnost napsat vlastní důvod.

- Gramatické chyby nebo překlepy
- Nedostatek informací, které hledám nebo očekávám
- Moc dlouhý text
- Špatná stylistika (komplikovaně napsaný text)
- Příliš dlouhé věty
- Množství slov, kterým nerozumím
- Když nevím, k čemu texty patří (k jakému exponátu se vztahují)
- Jiné

Jak podrobné by podle Vašeho názoru měly být texty a popisky v muzeu ? *

Vyberte jednu z možností

- Spíše stručné
- Spíše podrobné
- Stručné s tím, že vím, kde najít další podrobnější informace

Co Vám vadí při návštěvách muzea na čitelnosti textů a popisků? *

Je možný výběr více odpovědí. Pokud vyberete položku "Jiné", máte možnost vložit vlastní odpověď.

- Písmo bývá příliš malé
- Nic, jsou dobře čitelné
- Špatné osvětlení (když jsou příliš ve tmě a šeru)
- Špatné umístění (příliš nízko, příliš daleko od exponátu, příliš vysoko apod.)
- Nevhodný kontrast textu a podkladu
- Nevhodný typ písma
- Nevhodný nebo nedůstojný podklad, upevnění nebo umístění
- Jiné

Čtete si texty úvodních panelů v expozici? *

- Ano, vždy
- Ano, pokud mne téma zajímá
- Jak kdy (můžete říci proč?)
- Ne, pokud mám o tématu výstavy dostatečné znalosti
- Ne, nikdy (můžete říci proč?)
- Jiné

Téma druhé světové války : *

Prosím vyberte jednu z nabízených odpovědí.

- Téma mne zajímá a mám o něm hlubší znalosti
- Téma mne zajímá
- Téma mne nezajímá, ale přijde mi důležité pro společnost
- Téma mne nezajímá
- Jiné

Na základě přečtení textu "A" shrňte prosím krátce vlastními slovy, co jste se dozvěděl(a). Nenahližejte zpětně do textu prosím.

*

Jakým způsobem jste podle Vás text četl(a)? *

Vyberte jednu z možností nebo popište vlastní způsob čtení

- Šla/šel jsem do hloubky, téma mne zajímalo (jádro, podstata)
- Spíš jsem text projel(a) („klouzáni“ po textu)
- Rychle jsem si přečetl(a) to, co jsem považoval(a) za podstatné (rychlé čtení, specifické informace)
- Přeskakoval(a) jsem (skákavé čtení, např. jen začátky odstavců)
- Četl(a) jsem si text podrobně (detailní čtení)
- Jinak - vlastním stylem tak, že...

Označte prosím kolik jste z textu "A" podle Vás přečetl(a).

Označte posunutím jezdce množství textu "A", které si myslíte, že jste přečetl.

Prosím rozdělte 100 jednotek.

Text "A"

Jak lehce (snadno) se Vám text četl? *

(hodnocení jako známky ve škole 1= výborně, 2= velmi dobře, 3= dobře, 4= dostatečně, 5= nedostatečně, špatně).

	1	2	3	4	5
Text "A"	☐	☐	☐	☐	☐

Bylo pro Vás nutné se v textu vracet nebo číst některá slova či věty znovu? *

- Ano
 Ne

Máte pocit, že téma expozice bylo v textu popsáno srozumitelně tak, že šlo lehce pochopit o čem expozice je? *

(hodnocení jako známky ve škole 1= výborně, 2= velmi dobře, 3= dobře, 4= dostatečně, 5= nedostatečně, špatně).

	1	2	3	4	5
Text "A"	☐	☐	☐	☐	☐

Napište 5-10 slov, která podle Vás vystihují obsah textu "A" (5-10 slov, která nejlépe vystihnou o čem se v textu píše) *

Označte (zkopírujte) prosím z textu slova, věty nebo pasáže, které jste přeskakovali (jednoduše to, co se Vám nechtělo číst).

*

Vámi vybraná slova, věty nebo části textu zkopírujte prosím do textové odpovědi.

Označte (zkopírujte) prosím z textu slova, která se Vám zdála obtížná. *

Vámi vybraná slova, věty nebo části textu zkopírujte prosím do textové odpovědi.

Změnil(a) byste název úvodního panelu? *

- Nechal(a) bych jo, jak je
 Změnil(a) bych ho na:

Bylo něco, co Vám v textu opravdu vadilo? *

- Příliš faktografických informací (jména, datумы, místa)
 Text byl moc dlouhý
 V textu bylo příliš cizích slov
 Text byl příliš podrobný
 Jiné

Bylo něco, co se Vám v textu opravdu líbilo? *

- Dostatek faktografických informací (jména, datumy, místa)
- Text byl přiměřeně dlouhý
- Text byl dostatečně podrobný
- Text byl čtivý
- Jiné

Který z textů se Vám více líbil? *

	Líbil	Nelíbil
Text "A" <input type="text"/>	☐	☐
Text "B" <input type="text"/>	☐	☐

Řekněte nám prosím, zda jste muž nebo žena? *

- Muž
- Žena

Řekněte nám prosím jaká věková kategorie Vám nejlépe odpovídá? *

- 12+
- 25+
- 65+

Jak často navštěvujete muzea? *

- Jednou měsíčně či častěji
- Jednou za čtvrt roku
- Jednou za půl roku
- Alespoň jednou za rok
- Běžně do muzeí nechodím

Za normálních okolností do muzea chodím většinou...
Neberte do úvahy pandemickou situaci prosím. *

Lze vybrat více možností.

- Sám
- S rodiči
- V rámci vzdělávání (školy, zaměstnání)
- S přáteli
- S partnerem/s partnerkou
- S dětmi
- Jiné

Příloha 7 – Pozvánky k dotazníkovému šetření

Online průzkum <pozvanky@mail.click4survey.cz>

21. 1.
2021
12:16

Dobrý den,

Obracím se na Vás s laskavou prosbou o zodpovězení několika otázek v podobě dotazníku, který naleznete pod příloženým odkazem na konci textu. Doba pro jeho vyplnění je 20-40 minut. Úkolem průzkumu je zjistit, zda Vás texty dvou vybraných informačních panelů z expozic týkajících se II. světové války dokázaly nějakým způsobem oslovit a objasnit Vám téma expozice. Zajímá nás také, co Vám při jejich čtení nevyhovovalo a jak by podle Vás měl ideálně text v muzeu vypadat. Zmiňované texty naleznete přímo uvnitř dotazníku, kde jsou přiřazené ke skupině relevantních otázek. Nicméně tyto texty jsou také součástí této pozvánky ve formátu PDF, pokud byste preferovali jejich vytištění. Jako poděkování za účast v tomto průzkumu Vám nabízíme přístup k výsledkům, které nám ukážou, jak byly předložené texty hodnoceny ostatními respondenty, jaké společné a rozdílné rysy se v jejich vnímání vyskytly. <https://www.click4survey.cz/s4/39683/c8ae6ce>. Děkujeme Vám za spolupráci a za Váš čas, který věnuje tomuto průzkumu.

.=====

Příloha 8 – Pomocné excelové tabulky a Vennovy diagramy

Klíčová slova z textu *Nástup fašismu* vybraná respondenty

Klíčová slova / Věkové kategorie respondentů	12–24 let			25–64 let												65+ let					Počet výskytů celkem	Počet výskytů dle kategorie barva = (A∩B) ∩ C			Průnik výsledků
	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9	R10	R11	R12	R13	R14	R15	R16	R17	R18	R19	R20		(12–24 let)	(25–64 let)	(65+ let)	
1. sv. válka					1																1	0	1	0	
2. sv. válka																1			1			2	0	1	1 (B∩C)
bezpráví			1																		1	1	0	0	
Československo			1								1	1			1			1	1	1	7	1	3	3 (A∩B) ∩ C	
Češi			1					1													2	1	1	0 (A∩B)	
fašismus						1										1					3	0	1	2 (B∩C)	
Henlein												1									2	0	1	1 (B∩C)	
konflikt							1						1								2	0	2	0	
Mnichovská dohoda						1							1								3	0	2	1 (B∩C)	
moc													1								1	0	1	0	
Mostecko								1			1										2	0	2	0	
národnostní menšiny							1					1	1								3	0	3	0	
následky										1											1	0	1	0	
Němci	1			1				1	1												4	1	3	0 (A∩B)	
Německo			1													1	1	1	1	5	1	0	4	1 (B∩C)	
nespokojenost																					0	0	0	0	
odsun																					0	0	0	0	
okupace				1		1													1		3	0	2	1 (B∩C)	
pohraničí							1				1			1							3	0	3	0	
politické podmínky							1			1			1		1	1				5	0	3	2	1 (B∩C)	
Protektorát						1		1													2	0	2	0	
SdP					1																1	0	1	0	
Slováci			1																		1	1	0	0	
sociální krize							1														1	0	1	0	
1. Republika						1	1	1							1			1			5	0	4	1 (B∩C)	
stát			1																		2	1	0	1 (A∩C)	
Sudety				1	1	1			1			1								6	0	5	1 (B∩C)		
T.G. Masaryk	1		1							1		1									3	2	1	0 (A∩B)	
útlak										1						1					2	0	1	1 (B∩C)	
1938				1										1							3	0	2	1 (B∩C)	
válka			1			1			1						1	1	1			6	1	2	3 (A∩B) ∩ C		
vykořisťování							1														1	0	1	0	
vzpoua										1											1	0	1	0	
Washingtonská deklarace	1		1		1																3	2	1	0 (A∩B)	
zábora	1																				1	1	0	0	
židé				1																	1	0	1	0	
životní podmínky							1														1	0	1	0	
župa			1																		1	1	0	0	

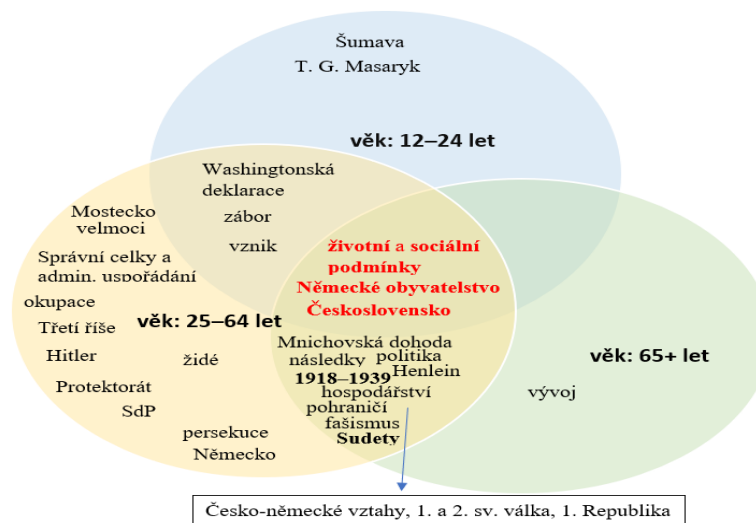
Vennův diagram výskytu *klíčových slov z textu* vybraných respondenty

Tematická klíčová slova na základě shrnutí textu *Nástup fašismu*

Přínos přečtení textu (o čem text je) „Nástup fašismu“																												
Tematická slova / Věkové kategorie respondentů	12-24 let			25-64 let												65+ let					Počet výskytů celkem	Počet výskytů dle kategorie barva = (A∩B) ∩ C			Průnik výsledků			
	R1	R2	R3	Respondenti												R16	R17	R18	R19	R20		(12-24 let)	(25-64 let)	(65+ let)				
1.republika										1				1						1				3	0	2	1	(B∩C)
1.sv. válka				1								1											1	3	0	2	1	(B∩C)
1918-1939							1	1	1	1				1	1				1	1	1		9	0	6	3	(B∩C)	
2.sv. válka											1							1		1	1			0	0	1	3	(B∩C)
česko-německévztahy					1				1					1								1		5	0	4	1	(B∩C)
Československo	1	1	1			1			1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	14	3	8	3	(A∩B) ∩ C	
Deutschbohmen									1														1	0	1	0		
fašistické hnutí						1	1											1				1	4	0	2	2	(B∩C)	
Henlein					1					1					1								4	0	3	1	(B∩C)	
Hitler										1					1								2	0	2	0		
hospodářství											1							1					2	0	1	1	(B∩C)	
Mnichovská dohoda						1					1				1	1							5	0	4	1	(B∩C)	
Mostecko									1														1	0	1	0		
následky						1												1					3	0	2	1	(B∩C)	
Německo					1			1					1	1	1								5	0	5	0		
němčtí obyvatelé	1			1	1					1				1							1		7	1	5	1	(A∩B) ∩ C	
okupace						1																	1	0	1	0		
persekuce						1																	1	0	1	0		
pohraničí						1	1		1											1	1		5	0	3	2	(B∩C)	
politika						1				1	1				1			1					5	0	4	1	(B∩C)	
SdP						1									1								2	0	2	0		
správní celky /uspořádání					1	1				1													3	0	3	0		
Sudety					1	1	1								1							1	6	0	4	2	(B∩C)	
Šumava	1																						1	1	0	0		
T. G. Masaryk	1																						1	1	0	0		
Třetí říše										1								1					2	0	2	0		
Velmoci																	1						1	0	1	0		
vývoj																						1	1	0	0	1		
vznik	1	1		1																			3	2	1	0	(A∩B)	
Washingtonská deklarace				1																			2	1	1	0	(A∩B)	
zábor	1			1		1																	3	1	2	0	(A∩B)	
Židé																					1		1	0	1	0		
životní a sociální podmínky			1	1					1	1	1											1	6	1	4	1	(A∩B) ∩ C	

Vennův diagram klíčových tematických slov *Nástup fašismu*

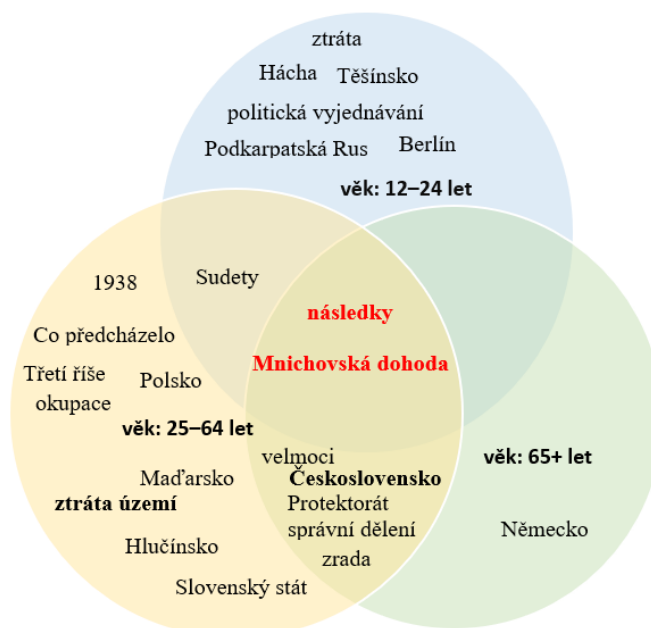

Tematická klíčová slova na základě shrnutí textu Mnichovská dohoda a okupace ČSR

Přínos přechzení textu (o čem text je) „Mnichovská dohoda a okupace ČSR“																					Počet výskytů celkem	Počet výskytů dle kategorie barva = (A∩B) ∩ C			Průnik výsledků
Tematická slova / Věkové kategorie respondentů	12–24 let					25–64 let										65+ let						Sada 1 (12–24 let)	Sada 2 (25–64 let)	Sada 3 (65+ let)	
	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9	R10	R11	R12	R13	R14	R15	R16	R17	R18	R19	R20					
1938						N/A					1										1	0	1	0	
Berlín	1					N/A															1	1	0	0	
co předcházelo					1	N/A								1							2	0	2	0	
Československo					1	N/A		1	1		1	1	1	1	1		1	1	1		9	0	7	2 (B∩C)	
Hácha	1					N/A															1	1	0	0	
Hlučinsko						N/A		1													1	0	1	0	
Maďarsko						N/A					1										1	0	1	0	
Mnichovská dohoda	1	1	1	1	1	N/A		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	16	3	9	4 (A∩B) ∩ C	
následky	1	1	1	1	1	N/A		1	1					1			1	1	1	1	11	3	5	3 (A∩B) ∩ C	
Německo						N/A													1		1	0	0	1	
okupace						1	N/A				1				1						3	0	3	0	
Podkarpatská Rus	1					N/A															1	1	0	0	
politická vyjednávání	1					N/A															1	1	0	0	
Polsko						1	N/A				1										2	0	2	0	
Protectorát					1	N/A	1					1								1	4	0	3	1 (B∩C)	
Slovenský stát					1	N/A	1				1				1						4	0	4	0	
správní dělení					1	N/A												1			2	0	1	1 (B∩C)	
Sudety	1					1	N/A					1									3	1	2	0 (A∩B)	
Těšín	1					N/A															1	1	0	0	
Třetí říše						N/A						1									1	0	1	0	
velmoci						N/A					1								1		2	0	1	1 (B∩C)	
zrada						N/A					1					1					2	0	1	1 (B∩C)	
ztráta	1					N/A															1	1	0	0	
ztráta území					1	N/A					1	1	1	1	1						5	0	5	0	

R6 se nevztahovaly k otázce

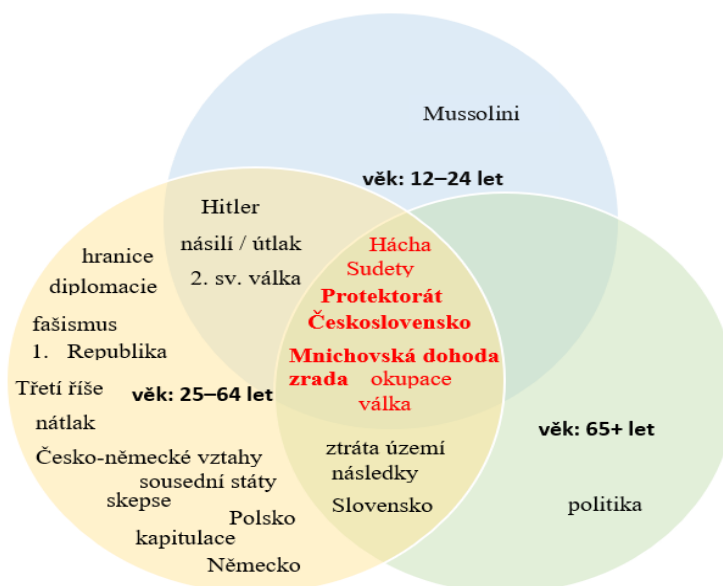
Vennův diagram klíčových tematických slov Mnichovská dohoda a okupace ČSR

Klíčová slova z textu Mnichovská dohoda a okupace ČSR vybraná respondenty

Klíčová slova vybraná respondenty „Mnichovská dohoda a okupace ČSR“																						Počet výskytů celkem	Počet výskytů dle kategorie barva = (A∩B) ∩ C			Průnik výsledků
Klíčová slova / Věkové kategorie respondentů	12–24 let			25–64 let										65+ let					Sada 1 (12–24 let)	Sada 2 (25–64 let)	Sada 3 (65+ let)					
	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9	R10	R11	R12	R13	R14	R15	R16	R17	R18				R19	R20			
1. Republika							1														1	0	1	0		
2. sv. válka		1		1																	2	1	1	0	(A∩B)	
česko-německé vztahy							1													1	0	1	0			
Československo	1	1					1		1	1	1	1		1			1	1	1	10	2	5	3	(A∩B) ∩ C		
diplomacie				1																1	0	1	0			
fašismus														1						1	0	1	0			
Hácha	1									1							1		1	4	1	1	2	(A∩B) ∩ C		
Hitler	1	1	1						1											4	3	1	0	(A∩B)		
hranice/pohraničí								1				1								2	0	2	0			
kapitulace / pád							1	1												2	0	2	0			
Mnichovská dohoda	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		1	1		14	3	9	2	(A∩B) ∩ C			
Mussolini	1		1																	2	2	0	0			
násilí / útlak		1		1					1			1	1							5	1	4	0	(A∩B)		
následky										1				1				1		3	0	2	1	(B∩C)		
Německo								1												1	0	1	0			
okupace	1			1						1						1			4	1	2	1	(A∩B) ∩ C			
politika																	1			1	0	0	1			
Polsko					1															1	0	1	0			
Protektorát		1		1	1							1							5	1	3	1	(A∩B) ∩ C			
skepse					1															1	0	1	0			
Slovensko					1											1			1	3	0	1	2	(B∩C)		
sousední státy				1																1	0	1	0			
Sudety	1			1															3	1	1	1	(A∩B) ∩ C			
Třetí říše												1								1	0	1	0			
zrada	1	1						1		1		1			1	1			7	1	4	2	(A∩B) ∩ C			
ztráta území				1									1		1					3	0	2	1	(B∩C)		

Vennův diagram výskytu klíčových slov z textu vybraných respondenty

Vynechávané části z textu *Nástup fašismu*

Vynechávané části textu <i>Nástup fašismu</i>																										
vynechávané části textu / věkové kategorie	12–24 let			25–64 let												65+ let					Počet výskytů celkem	Počet výskytů dle kategorie barva = (A∩B) ∩ C			komentáře	
	Respondenti																					Sada 1	Sada 2	Sada 3		
	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9	R10	R11	R12	R13	R14	R15	R16	R17	R18	R19	R20						
věty s německými slovy	1										1										2	1		1	0	
...když byl vlak s uhlím vypraven...		1						1	1												3	1		2	0	...jako kdyby to nepatřilo k textu... ...nechápal jsem , jak se to vztahuje k tématu...
vznik Československa a vyhlášení německé provincie a rok 1918 rozdělení na vládní obvody...				1	1							1									3	0		3	0	omáčka, v expozici bych tohle určitě nečetl
situace v letech 1932–1933															1						1	0		1	0	
vynechávání velkých celků	1	1								1				1							4	2		2	0	nezajímavé

Vynechávané části z textu *Mnichovská dohoda a okupace ČSR*

Vynechávané části textu <i>Mnichovská dohoda a okupace ČSR</i>																										
vynechávané části textu / věkové kategorie	12–24 let			25–64 let												65+ let					Počet výskytů celkem	Počet výskytů dle kategorie barva = (A∩B) ∩ C			komentáře	
	Respondenti																					Sada 1	Sada 2	Sada 3		
	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9	R10	R11	R12	R13	R14	R15	R16	R17	R18	R19	R20						
geograf. popisy hranic států, počty obyvatel, rozlohy území	1	1		1	1												1				5	2		2	1	...šlo podle mne vynechat, údaje nejsou nepostradatelné...
správní uspořádání (připojení území k Německu)							1										1				2	0		1	1	

Analýza komentářů k textu *Nástup fašismu*

Analýza komentářů k textu <i>Nástup fašismu</i>																						
kategorie vnímání textu / věkové kategorie	12–24 let			25–64 let												65+ let					Výsledky	
	Respondenti																					
	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9	R10	R11	R12	R13	R14	R15	R16	R17	R18	R19	R20		
Délka textu : D (dlouhý), K (krátký)	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
Hodnocení textu: P (pozitivní), N (negativní)				N				P	N	N												N
Kontrastování znalostí								1														1
Dotazy, poznámky, diskuze k tématu								1														1

Analýza komentářů k textu *Mnichovská dohoda a okupace ČSR*

Analýza komentářů k textu <i>Mnichovská dohoda a okupace ČSR</i>																						
kategorie vnímání textu / věkové kategorie	12–24 let			25–64 let												65+ let					Výsledky	
	Respondenti																					
	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9	R10	R11	R12	R13	R14	R15	R16	R17	R18	R19	R20		
Délka textu : D (dlouhý), K (krátký)	K	K		K	K	K		K		K	K	K	K									D
Hodnocení textu: P (pozitivní), N (negativní)	P	P	P	P	P		P				N	P	P									N
Kontrastování znalostí	1	1		1	1		1		1				1	1								8
Dotazy, poznámky, diskuze k tématu	1			1					1				1	1								5